

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

34737

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM YAPILARI

ÇOCUĞUN FİZYOLOJİK VE PSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİNİN TASARIMA ETKİLERİ

Mimar Günay YILMAZ

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Prof. Erhan BALKAN

İSTANBUL - 1994

F.G. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET

SUMMARY

GİRİŞ

1. BÖLÜM

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ	1
1.1. Okul Öncesi Eğitimi Nedir?	1
1.2. Okul Öncesi Eğitiminin Gerekliliği	1
1.3. Okul Öncesi Eğitiminin Amaçları	2
1.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumları	4
1.4.1. Kreş	5
1.4.2. Çocuk Yuvaları	6
1.4.3. Anaokulları	6

2. BÖLÜM

2. OKUL ÖNCESİ ÇAĞDA ÇOCUK GELİŞİMİ	8
2.1. Gelişim Dönemleri	8
2.1.1. Süt Çocukluğu	8
2.1.2. Özerklik Dönemi	9
2.1.3. Oyun Dönemi	10
2.2. Gelişme Alanları	11
2.2.1. Bedensel Gelişme	12
2.2.2. Zihinsel Gelişme	15
2.2.3. Psikolojik Gelişme	16
2.2.4. Sosyal Gelişme	19

3. BÖLÜM

3. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHÇESİ	21
3.1. Dünyada Okul Öncesi Eğitimin Gelişmesi	21
3.2. Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Gelişmesi	28

4. BÖLÜM

4. FARKLI ÜLKELERDEN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM YAPILARI ÖRNEKLERİ	37
4.1. Anaokulu-Londra-İngiltere (1)	37

4.2. Rosalind Anaokulu-Southwark (Londra)- İngiltere (2)	39
4.3. Çocuk Merkezi-Londra-İngiltere (3)	42
4.4. Dulwich Anaokulu - Londra, İngiltere (4)	43
4.5. DODDINGTON Merkezi-Londra-İngiltere (5)	47
4.6. Anaokulu-Wiener Neustadt-Avusturya	50
4.7. Anaokulu-Budapeşte-Macaristan (1)	52
4.8. Anaokulu-Budapeşte-Macaristan (2)	53
4.9. Anaokulu-Zürih-Heiligfeld-İsviçre	55
4.10. Anaokulu - Finlandiya	57
4.11. Anaokulu-Bissone-Lugane-İtalya	59
4.12. Çocuk Yuvası-Sollentuna-İsveç (1)	61
4.13. Çocuk Yuvası - Halmstao - İsveç (2)	64
4.14. Anaokulu - Saksuki - Japonya (1)	67
4.15. Anaokulu - Tokawidaira - Japonya (2)	69
4.16. Anaokulu - Nashville - Tenn - Amerika	71
4.17. Anaokulu-Kifissia-Athen-Yunanistan	73
4.18. Anaokulu-Toulouse, le Mirail-Fransa	75
4.19. Anaokulu-Weiswell-Almanya (1)	77
4.20. Anaokulu-Bremerhaven-Almanya (2)	78
4.21. Anaokulu-Erdweg-Almanya (3)	79
4.22. Anaokulu-Darmstadt-Almanya (4)	81
4.23. Anaokulu - Tip Proje - Türkiye	83

5. BÖLÜM

5. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM YAPILARI	86
5.1. Çevre ve Kentsel İlişki Özellikleri	86
5.2. Okul Öncesi Eğitim Yapılarının (Anaokulların) Genel Planlama Özellikleri	87
5.3. Anaokullarında Kapasite	91
5.4. Mekanlar ve İşlevsel Özellikleri	92
5.4.1. Grup Odası	92
5.4.1.1. Grup Odası Donatısı	100
5.4.1.2. Grup Odasındaki İlgili Köşeleri	107
5.4.2. Vestiyer	114
5.4.3. WC Lavobolar	115
5.4.4. Depolar	118

5.4.5. Çok Amaçlı Toplantı Salonu	119
5.4.6. Oyun Terasları	119
5.4.7. Müdür ve Öğretmen (Eğitici) Odaları	119
5.4.8. Doktor ve İlk Yardım Odası	120
5.4.9. Mutfak	120
5.4.10. Çamaşırhane	121
5.4.11. Personel Soyunma Odası	121
5.4.12. Açık Oyun Alanı	121

6. BÖLÜM

6. Psikoloji Bağlamında Okul Öncesi Eğitim

Yapılarında Planlama	127
6.1. Mimarlıkta Psikoloji	127
6.2. Çevre	128
6.3. Mekan	129
6.4. Çocukta Mekan Kavramı	130
6.5 Algılama	136
6.6. Mekanla İlgili Psikolojik Faktörler	140
6.6.1. Renk.....	140
6.6.2. Doku.....	146
6.6.3. Işık-Aydınlatma.....	147
6.6.4. Biçim.....	149
6.6.5. Şekil.....	150
6.6.6. Ölçek.....	151

SONUÇ

EKLER

KAYNAKLAR

ÖZET

Günümüzde okulöncesi eğitimin çocuğun gelişimine olan katkıları ve gerekliliği kabul edilmiştir. Okulöncesi eğitimin amacı çocuğun gelişme özelliklerine uygun bir eğitim sistemi ve bu eğitim sistemine uygun sağlıklı bir çevre ile çocuğun gelişmesini sağlamaktır. Eğitimde, sistemle birlikte çevre şartlarının da önemi ve katkısı büyüktür. Bu nedenle mimarın görevi ihtiyaç duyulan uygun çevreyi yaratmaktır. Çocuklara hizmet amacı ile yaratılacak çevre, onların her yöndeki gelişmesine uygun olmalıdır.

Bu tez kapsamında çocukların fizyolojik ve psikolojik özelliklerine uygun çevre şartları araştırılmış, eğitim yapılarındaki çevre şartları genel özellikleri ile incelenmiştir.

Birinci bölümde, okulöncesi eğitim incelenerek bu eğitimin gerekliliği ve amaçları üzerinde durulmuş, okulöncesi eğitim kurumları olan kreşler, çocuk yuvaları ve anaokulları ele alınmıştır.

İkinci bölümde, okulöncesi eğitime hizmet edecek çevrenin oluşturulmasına veri sağlamak amacı ile çocuk gelişimi, gelişme dönemleri ve gelişme alanları olan zihinsel, bedensel, psikolojik ve sosyal gelişmesi incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, okulöncesi eğitim kavramının ortaya çıkışı, dünyada ve Türkiye'deki gelişmesi incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, çeşitli ülkelerden okul öncesi eğitim yapı örnekleri ve Türkiye'de uygulanan bir tip proje örneği incelenmiştir.

Beşinci bölümde, anaokulundaki aktiviteler, bununla ilgili olarak mekanlar ve mekanların genel özellikleri incelenmiştir.

Altıncı bölümde, okulöncesi eğitim yapılarında mimari psikolojinin planlamaya ve çevre düzenlemeye etkisi araştırılarak sonuçlara varılmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak; okul öncesi eğitim yapılarında, çocukların fiziksel özellikleri yanında ruhsal özelliklerine uygun çevre şartlarının yaratılması için veriler elde edilmesi amaçlanmıştır.

SUMMARY

Today, contributions of preschool education in the development of the children has been a widely accepted fact which also considered to be as a necessity. The aim of preschool education is to form a system of education suitable for the development of children and which also will be accompanied by a suitable environment. Environmental conditions have a great importance as well as system of education. Therefore, the duty of an architect is to create suitable environment. The environment to be created to serve the children must be suitable for their development in every respect.

Within this thesis, environmental conditions suitable for the psychological and physical development of the children, and environmental conditions of buildings serving for education were examined.

In the first section, preschool education was examined and the necessity and aims of the education in childhouses and pre-primary school education centers were handled.

Second section deals with mental, bodily, psychological and social development of the children as included in Development of the children, periods of development and fields of development. This aims establishing a database for education system.

Third section deals with the concept of education and development in Turkey and in the world.

Fourth section gives samples of education systems applied in various countries and a project applied in Turkey.

Fifth section deals with activities in pre-primary school, space related thereto and properties of those spaces.

Sixth section handles the effects of the architectural psychology to planning and environmental arrangements, whereafter, the results shall be tried to be deduced.

As a conclusion, a database is tried to be built for establishment of environmental conditions suitable for mental development of the children as well as physical development.

GİRİŞ

Çağımızda her alanda ortaya çıkan gelişmeler, endüstrileşme, ekonomik ve sosyo-kültürel koşullar aile yapısını ve gereksinimlerini hızla değiştirmiştir. Geniş aile tipinden çekirdek aileye geçiş ve kadının ekonomik hayatta yerini alması ile çocuğun bakımı, eğitimi ve gelişimi ile ilgili yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır.

Ortaya çıkan bu ihtiyacı karşılamak iyi planlanmış eğitim sistemi ve iyi planlanmış okul öncesi eğitim yapıları ile mümkün olmaktadır.

Günümüzde eğitimin çocuğun doğumu ile başladığı görüşü sadece bu konu ile ilgili kişilerce değil, tüm toplum tarafından da kabul edilmiştir. Anaokulları çocuğun bedensel, bilişsel, duygusal, ruhsal, sosyal gelişimini, ileride uyumlu bir yaşam sürdürmesini sağlamak amacını gütmektedir. Anaokulları çocuğun ev hayatından okul hayatına geçişini kolaylaştıran kurumlardır.

0-6 yaş, anaokulu çağının gelişiminin hızlı olarak ilerlediği ve daha sonraki yılları da etkilediği kritik bir dönemdir. Bu çağda oluşmaya başlayan beden sağlığı, ruh sağlığı ve kişilik yapısının ileri yaşlarda yön değiştirmeden aynı yönde gelişmesi büyük bir olasılıktır. Çeşitli ülkelerde 2-6 veya 2-7 yaş arası olarak kabul edilen okul öncesi eğitimin amacı bu yaşlarda sosyal bir varlık olmaya başlayan çocuğun her yönü ile olumlu olarak gelişmesini temin etmektir. Çocuğun aile çevresindeki şartları ne olursa olsun onu temel eğitime hazırlamak, yaşlıları ile uyumlu bir ortamda ve uzman eğitimciler gözetiminde daha olumlu sonuçlar vermektedir.

Anaokulu çağı çocuklarına hizmet vermeyi amaçlayan okul öncesi eğitimi de eğitim sistemi ve eğitimin yapıldığı mekanlar ile çocuğun ihtiyaçlarına cevap vermek zorundadır. Anaokulunda kullanıcı çocuktur. Çocuğun etrafını algılayarak kendini kontrol edebilmesi, olayları anlaması, değerlendir-

mesi için çeşitli yaşantılara ihtiyacı vardır. Çocuğun öğrenme, yaratma ve yapma zevkini tatması, arkadaşları ile ilişki kurması, grup içinde kendi kişiliğini kurması, sosyal bir varlık olarak gelişmesi, kurallara uymayı öğrenmesi, düzene alışması ve uyum göstermesi ancak anaokulu ile sağlanabilir. Bu yüzden binanın, mekanların çocuğun özelliklerine uygun olarak tasarlanması gerekir.

Okul öncesi eğitim yapılarının planlanması çocuğun gelişme problemlerinden mimari problemlere kadar oldukça karmaşık bir konudur. Birçok bilim dalının birlikte çalışmasını ve işbirliği içinde olmasını gerektirir. Bu işbirliği mimarlık, çocuk gelişimi, çocuk psikolojisi, eğitim, pediatri gibi disiplinler arasında yapılmalıdır. Mimarlığın çocuk gelişimi ve psikolojisini tam olarak anlayabilmesi için bu disiplinlere, çocuk gelişimi ve psikolojisi ile ilgili bu disiplinlerin de eğitim programlarını iyi düzenlenmiş ve eğitime yardımcı mekanlarda sürdürülebilmek için mimarlığa gereksinimleri vardır.

Okul öncesi eğitimde çocuklar aktivitelerini mimar tarafından düzenlenmiş mekanlarda sürdürdüklerine göre mekan ve donatılar çocuğun bedensel ihtiyaçlarının yanında psikolojik ihtiyaçlarına da cevap vermek zorundadır. Ancak bedensel ve psikolojik ihtiyaçlara cevap verme ilkesi genellikle sadece bedensel ihtiyaçlara cevap verme yönünde ele alınmaktadır. Bu yüzden bu tez kapsamında anaokullarında çocuğun psikolojik gereksinimleri ve bunun tasarıma etkisi üzerinde durulmuş ve bu yönde araştırma yapılmaya gayret edilmiştir.

Yapıların planlanmasında ekonomik endişeler, servis kolaylıkları, fonksiyonlara cevap vermesi gibi konular önemlidir. Ancak bunun kadar önemli bir konu da mekanın kişinin (çocuk) ruhsal ve duygusal rahatlığına da cevap vermesidir. Mekan planlamasında eylemlerin boyutsal gereksinimleri yanında ruhsal gereksinimler de göz önüne alınmalıdır.

Bedensel ve psikolojik gereksinimler arasındaki ayırım yapıların içlerinin mimari düzenini, hacimlerin biçim ve renkleri gibi konuları da kapsamaktadır. Mekan sadece akustik, havalandırma, aydınlatma değerleri gibi sayısal bakımdan değil aynı zamanda alçak veya yüksek, düz veya biçimli bir tavan, çokgen veya daire biçiminde bir oda, mavi ya da kırmızı bir duvar gibi unsurların insan (çocuk) varlığı üzerindeki etkisi açısından da değerlendirilmelidir.

Yukarıda sözü edilen nedenlerden dolayı bu tez kapsamında okul öncesi eğitim yapılarının çocuğun fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçları açısından araştırılması amaçlanmıştır. Mimari tasarımın bir bütün olması ve mekanın fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlara aynı anda cevap vermek zorunda olması nedeni ile konu genel hatları ile ele alınmış ve bedensel ihtiyaçlarla birlikte psikolojik ihtiyaçlar ve planlama ilkeleri araştırılmıştır.

Tez kapsamında okul öncesi eğitimi ve amaçları, çocuk gelişimi, okul öncesi eğitimin tarihçesi, anaokulunda aktiviteler ve ilgili mekanların genel özellikleri incelenmiş ve mimarlıkta psikoloji açısından okul öncesi eğitim yapıları araştırılarak mekanın çocuğun bedensel ihtiyaçları yanında psikolojisine de hitab etmesini amaçlayan sonuçlara varılmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM

1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ

1.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ NEDİR?

Okulöncesi, çocuğun doğumdan ilkokula başladığı güne kadar geçirdiği dönemi kapsamaktadır. Erken çocukluk eğitimi olarak da adlandırılan ve 0-6 yaş ya da 0-7 yaş arasındaki çocuğun sosyal, psikolojik, zihinsel, bedensel gelişmesini olumlu yönde, kendisine ve çevresine yararlı olmasını sağlamak ve çocuğun ileriki gelişmelerine temel teşkil etmek amacıyla verilen eğitime okulöncesi eğitim denmektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 19. maddesinde "Okul öncesi eğitimi, mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar" denilmektedir.(1) Okul öncesi eğitim doğumdan ilkokulun başlangıcına kadar çocukluk yıllarını içine alan bu yaş çocukların bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanaklarını sağlayan onların tüm gelişmelerini sağlayan toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir. (2)

0-6 yaş arasını kapsayan okul öncesi eğitimde kreşler 0-2 yaş arası süt çocuklarının sağlıklı bakımını üstlenir. 3-6 yaş arası eğitimi de anaokulları gerçekleştirmektedir. Anaokulları çocuğun ev hayatından okul hayatına geçişini kolaylaştıran kurumlardır.

1.2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN GEREKLİLİĞİ

Çağımızda ekonomik, toplumsal ve sosyal hayatta meydana gelen değişimler, toplumsal rollerin paylaşımında kadının da iş hayatında yerini alması ile çocuğun aile içinde bakımı sorun

(1) M.F. Öz, "Okul öncesi Eğitimi" Cumhuriyet DönemindeEğitim, 1983 s:235

(2) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okul Öncesi Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, n:92, İstanbul, 1983, s:2

olmaya başlamıştır. Bu nedenle çocuğun bakımı, eğitimi ve gelişimi ile ilgili yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır.

Daha 15.-16. yüzyıllarda ortaya çıkan okul öncesi eğitim kavramının yararı ve gerkliliği günümüzde büyük çoğunluk tarafından kabul edilmiştir.

0-6 yaş arası çocuk gelişiminin hızlı olarak ilerlediği yıllardır. Bu yaşlarda oluşmaya başlayan beden sağlığı, ruh sağlığı ve kişilik yapısının ileriki yaşlarda yön değiştirmeden gelişmesi büyük bir olasılıktır. Çocukluk yıllarında kazanılan davranışlar ve alışkanlıklar bireyin yetişkinlikteki kişilik yapısı, alışkanlık, davranış, inanç ve değer yargılarını etkilediği araştırmalarda gözlenmiştir.

Çocuğun sahip olduğu aile koşullar ne olursa olsun çocuğu ilkokula hazırlamak ve kişilik gelişimine yardımcı olmak uzman eğitimciler ve uygun bir ortamda, yaşlıları ile birlikte daha olumlu sonuçlar vermektedir.

Anaokulları toplumsal bazı görevleri de yerine getirmektedir. Normal olmayan çocukların erken tanınmalarını sağlayarak önlem alınmasına yardımcı olur. Çocukları olumsuz oyun şartlarından kurtararak tehlikelerden, bazen de kötü aile şartlarından kurtararak sağlıklı ve olumlu uyarıcıların bulunduğu bir çevre sunmaktadır. İlkokula başlayan çocuklar, genellikle sokaktaki serbest oyun hayatından bazı olumsuz davranışlarla okula gelmektedir. Oysa okul öncesinde düzenli bir eğitim almaları halinde olumlu eğitim alışkanlıkları ve davranışları ile okula başlayacaklardır.

Sonuç olarak okul öncesi eğitim kurumları çocukların gelişme özelliklerine uygun bir eğitim sistemi ve çevre ile onların sağlıklı olarak gelişmelerinin temelini atmaktadırlar.

1.3. OKULÖNCESİ EĞİTİMİN AMAÇLARI

Eğitimin amacı, bireyin bulunduğu topluma dengeli bir uyum yapmasını sağlamaktır. Bu genel amaçtan hareketle, okulöncesi

eğitimin amacı, çocuğun bedensel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişmesini sağlamak, ileride uyumlu bir yaşam sürmesi için gerekli olan temelleri sağlıklı bir şekilde oluşturmaktır.

Böylece çocuğun bir yandan doğuştan getirdiği yetenek ve özellikler geliştirilerek kendini gerçekleştirmesi sağlanır. Bir yandan da topluma verimli ve üretken bir şekilde katılımı güvence altına alınmış olur.

Okulöncesi yaşlarda çocuk bir yandan kendi varlığının bilincine varır. Öte yandan toplumun ondan neler beklediğini, kendisinin topluma neler vermek zorunda olduğunu öğrenir. İçinde bulunduğu toplum kesitinin gelenek ve görenekleri çerçevesi içinde kendine özgü iletişim ve etkileşim yollarını geliştirir. Bir okulöncesi kurumunda, bilinçli bir öğretmenin önderliğinde gelişen çocuk zamanla topluma uygun davranış şekillerini öğrenir, benimser ve çevresindeki kişiler gibi davranmaya çalışır. Bu nedenle öğretmen için çocuğa benimsetilecek sağlıklı davranış, çocuğun içinde bulunduğu çevrenin uygun olduğu davranıştır.

Anaokullarının amacı, "Anaokulları Yönetmeliği"nin birinci maddesinde kısaca şöyle tespit edilmiştir;"Anaokulları, iki yaşından ilkököl çağına kadar olan çocukların bakım ve korunmalarını, aynı zamanda her yönden gelişmelerini sağlayan eğitim kurumlarıdır."

Anaokullarının çocuğun gelişimiyle ilgili amaçlarını şöyle özetleyebiliriz.

1. Çocuğun bedensel gelişimine ilişkin amaçlar. Çocuk anaokulunda kendi bedenini ve bedensel işlevlerini tanımalıdır. Kendi bedenine ve kişiliğine karşı olumlu bir tutum geliştirmelidir. Çocuğun kas gelişimi sağlanmalıdır. Çocuk büyük ve küçük kaslara ilişkin işlevleri anaokulunda öğrenmelidir.

2. Çocuğun zihinsel gelişimine ilişkin amaçlar. Çocuk anaokulunda yaratıcı, girişimci ve atılım yapan bir kişilik geliştirmelidir. Çocukta yaratıcı zekanın gelişimi yönünde eğitim yapılmalıdır. Anaokulu çocuğun sorun çözme yeteneğini geliştirmeyi, çocuğun verici ve üretken bir şekilde topluma katılımını sağlamayı amaçlar. Çocuğun dil gelişimi sağlanmalı, yeni sözcükler öğrenmeli ve bunları zihinsel uğraşlarda ve günlük yaşamda nasıl kullanacağı öğretilmelidir.

3. Çocuğun psikolojik gelişmesine ilişkin amaçlar. Çocuk anaokulunda sevgi almayı, vermeyi ve paylaşmayı öğrenmelidir. Çocuk kişiler arası olumlu ilişkiler kurmayı, sosyal sorumluluklarını ve arkadaşları ile iyi geçinmeyi öğrenmelidir. Çocuk otoriteye karşı saygılı olmayı, büyüklerini saymayı, küçüklerini sevmeyi öğrenmelidir. Çocuk anaokulunda gelenek, görenek ve kültürünü öğrenmeli, çocuğa ülke, ulus, insanlık sevgisi aşılanmalıdır. Çocuk anaokulunda çevreyi temel özellikleri ile tanımalı, duygularını geliştirmelidir.

Anaokullarında, çocuğun gelişimiyle ilgili bu amaçları gerçekleştirmek için herşeyden önce anaokulu çağı çocukların ihtiyaçlarının ve gelişme yönlerinin tespit edilmiş olması gerekir. Bu ihtiyaçlara ve gelişme özelliklerine uygun bir programın düzenlenmesi zorunludur. Sağlık şartlarına uygun eğitsel bir çevre (bina, araç, gereç, bakım, v.s) hazırlanmalıdır. Bu çalışmaları yürütebilecek yetkili eleman ve personel yetiştirilmelidir.

1.4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARI

Okulöncesi eğitim çalışmaları, genellikle bu dönem çocukları için planlanmış ve düzenlenmiş eğitim kurumları aracılığı ile yürütülmektedir.

Günümüz eğitim sistemi içinde 0'dan 6 yaşına kadar olan çocuklara eğitim veren, gelişimini destekleyen, kuruluşların tümüne "Okulöncesi eğitim kurumları" denmektedir.(1)

"Okulöncesi eğitim kurumları, 0-6 yaş arası çocukların tüm gelişmelerini (zihinsel, fiziksel, sosyal) sağlıklı ve düzenli fiziksel koşullar içinde, toplumun kültürel özellikleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren, onlarda sağlam bir kişiliğin, sosyal duyarlılığın ve yaratıcı işlek bir zekanın temelini atan, uzman eğitici kadrosu ile temel fonksiyonu eğitim olan sosyal kuruluşlardır".(2)

Okul öncesi çağ çocukları yaş gruplarına ayrılarak 2 yaşına kadar emzirme odaları ve kreşlere, 3-4 yaş arası çocuk yuvalarına, 5-6 yaş arası çocuk bahçeleri ve anaokullarına alınırlar. Bu kurumlar hizmet verdikleri yaş gruplarına göre değişik isimler alırlar.

Bunların dışında sosyal sorunlar sonucu aile gözetimi dışında kalmış aynı yaştaki çocukların eğitim ve gözetimini üstlenmiş "yatılı çocuk bakım evleri" de vardır. Ancak bu kurumlar ayrı bir yönetim ve eğitim sistemi içinde yer alırlar.

1.4.1. Kreş

0-2 yaş arası çocuklara bakım ve hizmet veren kurumlardır. Bu kurumların kapsamına çalışan annelerin çocukları, kimsesiz ve özel bakıma muhtaç çocuklar girmektedir. Çocuğun bu yaşlarda henüz annesinden ayrı kalabilmesi güçtür. Çocuk annesiyle hiç değilse iki kez birer saat geçirmelidir. Bu amaçla kadın işçilerin çalıştığı fabrikalarda çocuğun anne ile birlikte olabileceği emzirme odaları ve kreşler olmalıdır.

Bazı ülkelerde 0-2 yaş arası çocuğu olan anneler, iki yıl süreyle izinli sayıldıkları ve sosyal yardım aldıkları görülmektedirler. Zorunlu olmadıkça çocuk yaşamının ilk iki

(1) Okul öncesi Eğitim Kurumlarının Fiziksel Planlama ve Dizayn Kriterleri, B.Ü.İ. Bil.Ar. ve Uygulama Enstitüsü, İstanbul, 1980, s:28

(2) gfg

yılında aile ortamından uzaklaştırılmamalıdır. Okul öncesi eğitim bu dönem için çocuğa ve annesine hizmeti aile ortamında verilmek üzere planlanmalıdır.(1)

1.4.2. Çocuk Yuvaları

Genellikle 2-4 yaş arası çocukların bakım ve eğitimini yapan kuruluşlardır. Bu kurumlar sağlıklı fiziksel koşullar ve zengin eğitsel yaşantılar içinde, çocukların olumlu yönde gelişmelerini sağlamak, sosyal ve zihinsel becerilerini geliştirmek üzere planlanır ve yönetilirler.(2)

Yuvalar öğretim yerleri olarak kurulmazlar. Öğretime hazırlığı amaç edinirler. Yuva çağındaki çocuklara evleri dar gelir, birçok oyuncak bile onları oyalamaz. Bu yaşta yaşıtları ile oynamaya hazır ve yatkındır. Toplu oyunlardan tad alır. Ayrıca yuva çocukları bağımlılıktan kurtararak kendine yeterli olmaya alıştıırır.

Gelişmiş ülkelerde öncelikle yuva eğitimi, geri sosyo-ekonomik çevre koşullarına, endüstri merkezlerinde çalışan anelerin hizmetine ve de tarımsal bölge halkına ulaştırılmaya çalışılmaktadır.

1.4.3. Anaokulları

Anaokulu aile içindeki planlı programlı eğitimin başlangıcıdır. Toplumda aileye hizmet eden kurumlardır ve okulöncesi eğitimin en yaygın örneğidir.

Anaokulları 3-6 yaş arası çocukların eğitimini gerçekleştiren kurumlardır. Froebel'e göre anaokulun amacı öğrenmeye ilgi uyandırmaktır. Anaokulu çocuğa bilgi aktarmaktan çok, çocuğun içinde varolan yeteneklerin gelişmesine yardımcı olur. Burada okuma yazma öğretilmez, ancak okuma yazma olgunluğu kazandırılır.(3)

(1) a.g.e. s.3

(2) Ş. Oğuzkan, G.Oral, Okul öncesi Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. No:92, İstanbul, 1983, s:3

(3) H. Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, Altın Kitaplar, İstanbul, 1984, s:69

Anaokulu aynı zamanda kuralları en etkili biçimde öğreten kurumdur. Çocuk yaşatları ile ilişkiye girerek, birlikte yaşamayı, günlük yaşamın gerektirdiği etkinlikleri (yemek, oyun, düzen,...) öğrenir. Böylece başkalarının özgürlüğünden haberdar olup, "ben" ve "başkaları" kavramlarının bilincine varır. Yardımlaşma ve işbirliğini öğrenir. Aynı zamanda çocuk kendi hakkını korurken, başkalarının hakkına saygı göstermeyi ve paylaşmayı öğrenir. Kendini savunma ve uzlaşma zorunluluğunu görür. Kendi bencilliğinden kurtulmaya başlar.

Ailede geçim koşulları, kadının çalışmasını gerektirdiğinden annenin gönül rahatlığı ile çocuğunu bırakabileceği yerler anaokullarıdır.

Anaokulları çocukları ilkokula hazırlayan kuruluşlardır. Toplumsal işlevi büyük olan anaokulları çocukları barındıran değil, onları eğiten ve biçimlendiren kurumlardır. Bu kurumlarda uyarıcı zenginliği olan çevre düzenlemeleri, öğrenim yaşantıları, yaratıcı etkinlikler, grup oyunları yoluyla çocukların gelişimi kalıtımsal sınırlamalar içinde en üst düzeye ulaştırılır.

2. BÖLÜM

2. OKUL ÖNCESİ ÇAĞINDA ÇOCUK GELİŞİMİ

2.1. GELİŞİM DÖNEMLERİ

0-6 yaşlar arası çocuğun gelişiminin hızlı olarak ilerlediği ve pek çok davranış, alışkanlık ve kişilik yapısının temelini atıldığı bir dönemdir. Bu dönem çocuklarının gelişimini süt çocukluğu, özerklik dönemi ve oyun dönemi olarak ele alınabilir. Gelişim dönemlerini kesin sınırlarla birbirinden ayırmak mümkün değildir. Bir dönemin özellikleri bir sonraki dönemde de devam eder. Bir dönemde ortaya çıkan gelişmeler bir sonraki döneme eklenmekle birlikte kazanılan davranışların yerleşmesini sağlar. Bir dönemdeki olumsuz gelişme bir sonraki dönemin de olumsuz etkilenmesine neden olur.

2.1.1. Süt Çocukluğu (0-12 Aylar)

Çocuğun kendi kendine yeterli hale gelebilmesi uzun yıllar ebeveynler tarafından bakılıp beslenmesi, korunması ve yetiştirilmesi ile mümkün olmaktadır. Tamamen başkalarına bağımlı güçsüz bir varlık olarak doğan bebek, zaman içinde kollarını, bacaklarını kullanan, yürüyen, konuşan, kendi kişilik özelliklerini gösteren bir varlığa dönüşür. Bu yüzden süt çocukluğu beden ve ruh gelişimi açısından önemli bir devredir.

Doğumdan sonraki ilk yıllarda beslenme ve bakım ile birlikte çocuğun anne ile arasındaki duygusal ilişki de çok önemlidir. Bu dönmedeki ihtiyaçları çok sade olmasına rağmen karşılanmaması durumunda ileriki dönemlere olumsuz etki eder.

Bebeklerin programı kimseye uymaz ve isteklerini dile getirebildikleri tek anlatım aracı ağlamadır. Gereksinimlerini ağlayarak dile getirirler. Gereksinimleri düzenli aralıklarla giderildiğinde ise zamanla beklemeyi öğrenirler. Gereksinimlerinin düzenli ve sürekli olarak karşılanması

sonucunda bebekte güven duygusu oluşur. Çocukluk yıllarında da anne-babanın sevgisi, koruması ve desteği ile oluşan bu güvene "temel güven" adı verilir.(1)

2.1.2. Özerklik Dönemi (12-36 Aylar)

1 ile 3 yaşları arasını kapsayan bu dönem edilgenlikten kurtulma dönemidir. Bu dönemde göze çarpan en önemli değişiklik çocuğun yer değiştirme yeteneğini kazanmasıdır. Tuvalet eğitimi dönemi olarak da adlandırılan bu dönemde çocuk yürümeye ve konuşmaya başlamıştır. Yürüme ve konuşma gibi iki yeni işlevin gelişmesi çocuğun dış dünyayı tanıma ve algılamasında önemli olurken zihin gelişimini de etkiler. 18. aya erişen çocuk her yana özgürce koşmakta ve dil gelişimi konusunda ilerlemektedir. Daha önceki aylarda tamamen devinimsel nitelikte olan ve vücudun devinimsel yeteneklerini geliştiren oyun giderek düşünceye yönelik, kavramsal bir oyuna dönüşür. Çocuk o yaşa geliştirdiği tüm yeteneklerini kullanmaya ve ergin yaşamına yaklaştırmaya çalışır. Oyun adı altında meydana gelen devinimsel özgürlüğü ve simgesel yetisi çocuğun ergin kişiliğine ulaşmasına yardım eder. Bu dönemin en önemli etkinliği olan oyun sayesinde çocuk bu yaşa kadar elde ettiği tüm işlevlerini kullanır. Ancak bu dönemde çocuk arkadaşları ile oynamaya hazır değildir.

Edilgenlikten etkinliğe yönelen çocuğun dış dünyayı tanımaya, onu kendi eylemleri doğrultusunda yürütmeye, istediği gibi yapıp bozmaya yönelik davranışları genellikle yetişkinler tarafından bazı kurallar ile engellenir. Çocuğun "ben" ve "birey" olarak gelişmesinin temelleri bu dönemde atılır. Çocuğun girişimlerine saygı gösterilirse kendine olan güveni artacaktır. Bu güven duygusu, zihinsel gelişimini sağlayan dış dünya ile ilgili ilişkilerinin herhangi bir sorunla karşılaşmadan oluşmasını sağlayacaktır.

(1) A. Yörükoğlu, Çocuk ve Ruh Sağlığı, 5. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, No: 189, Ankara, 1983, s:19

2.1.3. Oyun Dönemi (3-6 Yaşlar)

Okul Öncesi Çağı denen 3 ile 6 yaş arası çocukluğun en renkli dönemidir. Çocuk, konuşkan, sıkılgan, oldukça hareketli, yaşam dolu ve sevimlidir. Sonu gelmez bir öğrenme merakı vardır ve durmadan soru sorar. Herşeyi bilmek ve tanımak ister. Kelime haznesi genişlemiş ve anlatım gücü artmıştır. Uğraşmaları amaca yöneliktir. Girişken ve yardıma hazırdır. Kendi işini kendi yapmaktan zevk duyar. Israrları azalmıştır ve her an denetlemek gerekmez.

Bu dönemde çocuğun en önemli uğraşı oyundur ve oyunlarına arkadaş arar. Evde oynamakla yetinmez. İkili-üçlü grup oyunlarına başlar. Yaşlıtları ile ilişki kurmaya, paylaşmaya ve onlarla oynamaya hazırdır. Bağımsızlığı artmıştır. Elini, kolunu daha becerikli kullanır, yürütmesi ve koşması daha dengelidir. Masallara, öykülere, çizgi filmlere ilgi başlar. Güçlü bir hayal gücü vardır. Duyduklarını, gördüklerini abartır, gerçeğe gerçek olmayanı karıştırır. Bu çağ çocuğunda benlik duygusu gelişmeye başlar. Cinsiyet ayrımının farkına varır, kız ve erkek ilgileri iyice belirir.

Okul öncesi çağ çocuğunun en önemli gereksinimi oyundur. Kendi dünyasındaki gerçek yaşamıdır ve yaşamı oyunda somutlaştırır. Çocuk çevresini oyunla tanır. Gördüklerini oyuna aktarır ve duygularını dener. Oyunla birlikte çocuğun toplumsal ilişkisi başlar. Oyun çocuğa toplu yaşam için gerekli kuralları (paylaşma, işbirliği, haklar) öğrenir. Ben ve başkası kavramlarının bilincine varan çocuk vermeyi ve almayı öğrenir.

Oyun çocukların birbirleri ile en etkili anlaşma yoludur. Oyunla çevresi ile ilişki kurar. Çocuğun dili ve en etkili anlatım aracıdır. Oyun çocuğun birikmiş enerjisini boşaltma ve deşarj olma aracıdır. Çocuk çevresinin gereklerini, gerçeğe gerçek olmayanı, toplumun nitelikerini oyun yoluyla, oyuncakları ve araç gerçleri ile öğrenir.

Çocuk pyunlarının geliştirici ve eğitici araçlarının en önemlisi oyuncaklardır. Çocuğun yaşının gerektirdiği aşamaları yapması, becerilerini geliştirmesi ve sağlıklı kalabilmesi için çeşitli oyun araç-gereç ve malzemelerine ihtiyaç vardır. Oyun araçları bir amaca yönelik, çocuğun gelişim düzeylerine uygun ve ileriki aşamalara hazırlayıcı nitelikte olmalıdır. Gelişim basamakları boyunca, çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psikolojij-sosyolojik gelişmesini sağlayan , hayal gücü ve yeteneklerini geliştiren tüm oyun malzemeleri "oyuncak" olarak tanımlanabilir. Su, kil, kum, gibi doğal malzemeler, boş kibrit kutusu, makara gibi artık ürünler de oyuncak kapsamına girer.(1)

Sonuç olarak "oyun dönemi" adı verilen bu dönemde sosyalleşmeye başlayan çocuk, tek başına oynadığı oyunlardan yaşıtları ile olabileceği oyunlara geçer. Çocuğa yaşıtları ile olma imkanını ve sağlıklı bir çevreyi de anaokulları sağlamaktadır. Bu yüzden çocuğa hizmet amacı ile oluşturulan anaokullarındaki çevrenin çocupun gelişimine, psikolojisine ve oyunlarına uygun olması gerekmektedir.

2.2. GELİŞME ALANLARI

0-6 yaş arası çocuklar hızlı ve çok yönlü bir gelişme gösterir. Çocukların nasıl geliştiği hakkında bilgi sahibi olmak, ona uygun ve gereksinimlerine cevap veren sağlıklı bir çevrenin oluşturulması, davranışlarının anlaşılması ve sonraki gelişim düzeylerine daha iyi hazırlanabilmesi açısından önemlidir.

Çocuğun nasıl geliştiği hakkında tam bir bilgi edinebilmek için bilişsel, zihinsel, psikolojik, sosyal ve bedensel yapısındaki değişimleri ve gelişmeleri incelememiz gerekir. Çocuğun gelişimini inceleyerek gelişim basamaklarında ortaya çıkan yeni yetenekler ve davranış özellikleri saptanabilir.

(1) H. Yavuzer, Çocuk Psikolojisi, İstanbul, Altın Kitaplar, 1984, s:205

Yapılan gözlemler sonucunda belli gelişim dönemlerinde ortak eğilimlerin ve davranış kalıplarının bulunduğu saptanmıştır.

Her çocuk doğduğu andan itibaren beslenmeye, uykuya, sıcak tutulmaya, temizliğe, hareket edebilmeye, hastalıklardan korunmaya gereksinim duyar. Çocuğun ruhsal gereksinimleri ise; sevmek ve sevilmek, sahip çıkılma ve güven içinde olma, kendini başarılı ve yeterli hissetme, özgürlük kazanma ve birşeye inanma olarak özetlenebilir. Çocuk bu gereksinimlerini önce aile içinde (genellikle 0-3 yaş arası) daha sonra da ilk toplumsal evresi olan okulöncesi eğitim kurumlarında sağlanmalıdır.(1)

Gelişimin temeli büyümedir. Ancak gelişim ve büyüme terimlerinin eşanlamlı kullanımı yanlıştır. Büyüme çocuğun bedensel yapısındaki niceliksel değişim ve artışları içerir. Gelişme ise sürekli bir süreç olup görev ya da özelliklerdeki değişimleri içerir. Bunlar döllenme (yaşam) ile başlayıp ölüme dek süren niteliksel değişimlerdir. Büyüme erişkinliğe erme ile son bulur. Gelişim ise daha geniş kapsamlı ve büyüme ile birlikte belli yaştan sonraki düşüşleri de içine alır.(2)

Gelişme her alanda farklı hız ve oranda olur. Aynı yaştaki her çocuk tüm gelişme alanlarında aynı yetenek ve düzeyde olmaz. Genellikle kız çocukları erkeklere oranla okul öncesi çağında daha hızlı gelişir. Her çocuk kendi içinde bulunduğu gelişim düzeylerine göre değerlendirilmelidir.

2.2.1. Bedensel Gelişme

Bedensel gelişme, gelişim alanları içinde en belirgin göstergedir. Bu gösterge, değişik yasalarda genel olarak görülen bedensel değişimler hakkında bilgi edinmemizi sağlar. Böylece her yaşta yer alması gereken değişimleri (nicelik, nitelik ve aşamalar açısından) belirlememize yardımcı olduğu

(1) Z. Sükan, vd, Okulöncesi Eğitimi El Kitabı, 2. Baskı. Redhouse Yayınevi, İstanbul, 1980, s:74

(2) G.O. Fişek, S.M. Yıldırım, Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:188, 2. Baskı, İstanbul, 1993.

gibi bedensel gelişme, bireysel büyüme ve bireyler arası farklılıkları izlememize de yardımcı olur. (1)

Bedensel büyüme hareketi ile ilgili gelişim başta olmak üzere her gelişim alanına etki ederek her gelişme alanına temel teşkil eder. Küçük kasların gelişmesi ile küçük hareketleri yapabilir. Büyük kaslarını işleterek çocuk hareket edebilme becerisini kazanır. Çocuğun bedenini ve kaslarını kullanmaya başlaması ile hareketli ve bedensel uğraşılara katılması mümkün olur. Böylece duygusal boşalım sağlar. Çocuğun toplumsal gelişimine etki eder. Çocuğun yaşlılarının yapabileceği uğraşılara katılmasını sağlayarak kendine güvenin gelmesini, başarılı ve yetenekli görmesini sağlar.

Çocukların bedensel büyümesi şu tür değişimleri içerir: Boy uzaması, kilo artışı, dişlerin çıkması ve değişmesi, bedensel orantıdaki değişimler, kemiklerin gelişmesi, kas gelişimi, sinir sistemi gelişimi ve duyu organları gelişimi. Ancak beden bir bütün olarak aynı anda ve hızda büyümmez. Değişik beden kısımları ve organları değişik hızda gelişme ve artış gösterir. Yetişkinlik durumlarına ise ergenlik çağına kadar olan sürede varılır. Ayrıca beden kısımlarının büyüme hızı bireysel farklılıklar gösterir. Her çocuk aynı hızda gelişme ve büyüme göstermez. Ancak gelişim herkesde aynı sırasal görünüm içindedir. Baştan ayağa, merkezden çevreye (ya da yakından uzağa) doğru sürekli ve düzenlidir. Örneğin önce baş, sonra üst gövde ve kollar, daha sonra ise alt gövde ve bacaklar büyüme gösterir. (Baştan ayağa doğru).(2)

Çocuğun gelişiminde bu denli önemli olan bedensel gelişimi (büyümeyi) etkileyen faktörler kalıtım ve çevredir. Kalıtımın etkisi gelişim alanları içinde özellikle bedensel yapıda ve özelliklerinde belirgindir. Her çocuk genetik olarak anne ve babadan genetik olarak edindiği özelliklerle doğar. Ancak bedensel özellikler ve büyüme her ne kadar kalıtım yolu ile

(1) G.O., Fişek, S.M. Yıldırım, Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2. Baskı,, No: 188, İstanbul, 1993, s:1

(2) A.g.e., s:5

belirlense de çevre bunlar üzerinde kuvvetli etkilerde bulunur. Belli başlı çevre etkenleri arasında beslenme, yorgunluk, hastalık ve kazalar, iklim özellikleri, mevsimler, yaşama koşulları ve psikolojik durumlar sayılabilir. Kalıtım ve çevre karşılıklı etkileşim ile büyümeyi belirler. Her ne kadar kalıtım yetişkinlikte erişebilecekği durumu belirlese de, yetersiz çevre koşulları bu düzeylere erişilmesini olumsuz yönde etkileyebilir, geriletebilir ya da yavaşlatabilir.

Beden gelişimine paralel olarak çocukta harekete gelişmesi de sağlanır. Sinir sistemi ve kaslar hareketle ilgili gerekli araçlardır ve büyümeleri ile birlikte hareketle ilgili gelişmelere temel teşkil ederler. Hareketle ilgili beceriler yürümeyle ilgili hareketler ve el becerileri (kavrama ve yönetme) olarak iki grupta toplanabilir. Bu becerilerin gelişmesi genellikle sıralı aşamalar gösterir. Hareket ile ilgili becerilerin gelişimi çocuk için çeşitli yönlerden oldukça önemlidir. Çocuğun çevresi ile uğraşısında, onu tanımada ve yönetmesinde önemlidir. Bağımsızlığa doğru ilerlemesini sağlar. Hareketlilik çocuğun hem kendisini ifade etmesini hem de doyum sağlamada önemlidir. Hareket çocuğun sosyal bir varlık olmasını sağlar.(1)

Hareket gelişimi iki ana süreç sonucu oluşur. Olgunlaşma ve öğrenme, Olgunlaşma organizmanın zaman ya da yaş ilerlemesi sonucu içten ve kendiliğinde oluşan doğal büyümesidir. Öğrenme ise, genellikle deneyim sonucu ve çevresel uyarımlarla edinilen bilgiler sonucu davranışta yer alan değişimlerdir.

Çocukların büyüme ve hareketi ile ilgili gelişimlerinin bilinmesi, onlar için oluşturulacak çevre özelliklerinin ve donanımların belirlenmesinde önemli katkılarda bulunacaktır.

(1) G.O. Fişek, S.M. Yıldırım, Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları no:188, 2. Baskı, İstanbul, 1993, s:8,9

2.2.2. Zihinsel Gelişme

Çocuğun zihin gelişimi, olayları kavrayabildiği, zihinsel bağlantılar kurabildiği, davranışlarında ve bedensel hareketlerinde bir amaç güttüğü sürece aşama gösteriyor ve gelişiyor demektir. Zihin gelişim bilişsel ya da içsel süreçlerde meydana gelen gelişimlerdir. Biliş, tüm ileri zihinsel süreçleri kapsayan gelişim alanıdır. Çevremizdeki dünya ile etkileşimimizi ve dünyamızı algılamamızı sağlayan "bilgi" nin edinilip kullanılmasını sağlayan tüm süreçleri içerir.

Bilişsel gelişimle ilgili süreçler birlikte gelişir ve birbirlerini tamamlarlar. Bu süreçleri algı gelişimi, kavram oluşturma, dil gelişimi, bellek gelişimi, belleğe yerleştirme ve hatırlama, problem çözme gibi alanlarda özetleyebiliriz. Zihinsel gelişimde kişisel farklılıkların olduğunu ancak cinsiyete dayalı bir ayrımın gözlenmediğini görmekteyiz. Cinsiyet farkı olmamasına rağmen sosyo-ekonomik koşulların bilişsel gelişimi etkilediği görülmektedir.

Çocuğun algısal gelişimi duyu organlarına ve diğer alıcılara gelen uyarıcılara anlam vermesi ve yorumlaması ile olur. Algılamamanın iki aşaması vardır. İlk aşamadaki algısal deneyimi, duyunun alınmasıdır. İkinci aşamada bu uyarım zihinde yorumlanarak şu ya da bu nesne olarak algılanır. Algının iki önemli ögesi vardır. Tüm duyu organlarının sağlıklı gelişmeleri yani olgunlaşma, diğeri de dış çevredeki uyarıcıların yorumlanmasına yardımcı olacak geçmiş deneyimler yani öğrenmenin gerçekleşmiş olması gerekir.

Zamanla çocuğun algısallıkla eğemen dünyası yetişkinin kavramsal dünyasına dönüşür. Diğere bir deyişle çocukta algısal uyarıcıları düzenleme yeteneği yeteneği gelişir. Bu düzenlemenin bir yolu, uyarıcıları çeşitli sınıf ya da takımlara sınıflandırmaktır. Sınıf A'nın Sınıf B'den ayrı olduğunu anlayabilmesi için A kavramı oluşmuş olmalı. Örneğin

çocuk önce hayvanlar sınıfı ile nesnelere sınıfını ayırır. Daha sonra değişik hayvanları ayırabilir. Kavramlar çocuğun düşünmesini kolaylaştırma ve kesinleştirmeyi mümkün kılar.

Konuşma yeteneğinin gelişmesi de beynin belli olgunluk düzeyine erişmesine bağlıdır. Çocuk ancak sekiz aylıktan sonra duyduklarını kapmaya ve yinelemeye başlar. Dil insanların en güçlü iletişim aracıdır. Bu yüzden dil çocuğun bilişsel ve sosyal gelişiminde çok önemli bir yer kaplar. Toplumsal yapının ve kültürün aktarılması büyük ölçüde dile dayandığı gibi, kavram oluşumu, düşünme, ilişkiler kurma, problem çözme gibi alanlarda dil gelişimi ve genel bilişsel gelişim karşılıklı etkileşim içindedir. Dil çocuğun öğrenmesinde önemli bir etkidir. Bu nedenle okul öncesi çağda çocuğun dil gelişimine önem verilmelidir.(1)

Çeşitli yeteneklerin toplamı olarak adlandırılan zeka üç ana yetenekten oluşur. Soyut kavramların kullanımını gerektiren işlemlerle uğraşabilme, öğrenme ve yeni durumlarla baş edebilme yeteneği.

Zeka yı ölçme çabalarının sonucu yapılan zeka testlerinden çok, yetenek testleri daha olumlu ve açıklayıcı bilgiler vermektedir. Çocukların bireysel farklılıklar gösterdikleri yeteneklerine göre zekayı, mekanik zeka, eşyayı kullanma ve inşa etme yeteneği, sosyal zeka; toplum içinde yaşama ve diğer insanları etkileme yeteneği, soyut zeka; düşünme, fikirleri kavrama ve kullanma yeteneği olmak üzere üçe ayırabiliriz.

2.2.3. Psikolojik Gelişme

Çocukların psikolojik gelişimi onun diğer gelişim alanları ile birlikte gelişir ve etkileşim içindedir. Çocuğun bedensel gelişimi, zeka gelişimi, sosyal sirtüşmeleri onun psikolojik

(1) G.O. Fişek, S.M. Yıldırım, Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları no:188, 2. Baskı, İstanbul, 1993, s:44

gelişimini şartlara göre olumlu yönde ya da olumsuz yönde etkiler. Ayrıca her çocuğun kendine göre bir gelişme hızı vardır. Çocuğun psikolojik olarak gelişmesi, kişilik gelişimi, duygusal gelişimi, benlik kavramı, sevgi, güven, yeterlilik, ahlak gelişimi gibi konuları kapsar.

Çocuğun kişilik gelişimi iki temel etmenin etkisi altında şekillenir. Kalıtım ve çevre. Ancak kalıtım çocuğun kişilik yapısını bedensel ve bilişsel yapısından daha az etkiler; çevresel ve sosyal etkenler bu konuda daha önemli rol oynar.

Çocuklarda kişilik gelişimi, benlik kavramının gelişimi, ahlak gelişimi, duygularının gelişimi ve sosyal gelişimi ile olmaktadır.

Benlik kavramının gelişimi, çocukta temel güvenin oluşması, özdeşleşme süreci, cinsiyet kavramının oluşumu, yeterlilik duygusunun gelişmesi ile olmaktadır. Eile içinde doğan aile bireylerinden, özellikle anesinden sevgi ve duygusal yakınlık gören çocuk, insanlarla ilişki kurmayı ödüllendirici (tatmin edici) bir olay olarak algılar. Sevgisiz büyüyen çocuklarda ciddi ruhsal bunalımlar ve rhapsızlıklar görülebilir. Annesinin çocuğa değer vermesi, onda değerli olduğu kanısını uyandırır. Genellikle insanlarca sevileceği, sevmeye değer bir insan olduğuna ilişkin bir "temel güven" oluşturur. Çocuğun yaşamsal işlevi annesi ile sonraki yaşamına temel olacak bir güven ilişkisi kurmaktır. Zamanla ailenin diğer bireyleri ile kurduğu sevgi ilişkisi ve kabul ortamı içinde çocuğun kişiliği de gelişir. Üş yaşında artık aile içinde bir birey olduğunun farkındadır.

Çocuğun kendini bir birey olarak belirlemesi ve benlik kavramının gelişmesi iki temel şekilde olur. Birincisinde çocuk davranışlarının çevresinde yarattığı etkiyi görür, çevresinin onun davranışlarını değerlendirmesine göre kendini iyi yada kötü olarak değerlendirir. İkinci süreçte çocuk toplumun ve o toplumun aracı olan ailesinin değerli saydığı özellikleri öğrenip uygular. Bu öğrenme bir "özdeşleşme"

süreci sonunda olur. Bu süreç önemli bir sosyal öğrenme yoludur. Çocuk kendi için önemli olan kişilerin (özellikle anne-baba) düşünce, duygu ve davranışlarını benimseyip, sanki kendi tutumları imiş gibi kendine özgü kılmasına "özdeşleşme" denir.

Üç yaşına gelen çocuk artık cinsiyet kavramının farkındadır. Kendi cinsine uygun biçimde davranmaya başlamış, kendine uygun rolü benimsemiştir. Çocuk cinsiyetine uygun rolü ailesi, arkadaşları, öğretmeni tarafından kabul görerek, onlar tarafından takdir edilmek için olumlu davranışları benimseyerek öğrenir. Kız çocuklar anneye, erkek çocuklar babaya benzemeye çalışır.

Çocuk büyüdükçe çevrenin kural ve kısıtlamaları ile karşılaşır ve kendi dışında bir dünyanın varlığına varır. Bu onun temel bencilliğinden uzaklamaya başlamasıdır. Üç yaşında çocuk kendisinden bağımsız bir dünyayı ve kendisinin o dünya içinde bir birey olduğunu kabul etmiştir. Bu dünya sonsuz bir merak kaynağıdır ve çocuğun öğrenme, keşfetme, bu dünya ile başa çıkmada yeterli olma isteği kamçılanır. Çocuk yeterlilik deneyimini dört temel alanda sürdürür. Kendi bedeni üzerinde, benliği üzerinde, sosyal çevresi ve nesnel çevresi üzerinde denetim sağlama.

Çocukta kişilik gelişiminin en önemli öğelerinden biri vicdan ya da ahlak gelişimidir. Ahlak ve vicdan birbirine yakın kavramlardır ve çocukta iç denetimin gelişmesi demektir. İç denetim davranışlarını kendi kendine denetlemesidir. Bunun tersi olarak dış denetimde çocuğun davranışları dışarıdan denetlenmektedir. Çocukta ahlak gelişiminin sağlanması için uygulanacak disiplin ve terbiyenin doğru ve bu gelişimi destekleyici olması gerekir.

Çocuğun gelişiminide duygularının da büyük önemi vardır. Çocuk geliştikçe duygusal tepkisi de gelişir. 2-3 yaşına kadar çocuk duygularını olduğu gibi belirtir. 4-6 yaşında ise duygular daha kontrollü biçimde ve çeşitli yöntemlerle

süreci sonunda olur. Bu süreç önemli bir sosyal öğrenme yoludur. Çocuk kendi için önemli olan kişilerin (özellikle anne-baba) düşünce, duygu ve davranışlarını benimseyip, sanki kendi tutumları imiş gibi kendine özgü kılmasına "özdeşleşme" denir.

Üç yaşına gelen çocuk artık cinsiyet kavramının farkındadır. Kendi cinsine uygun biçimde davranmaya başlamış, kendine uygun rolü benimsemiştir. Çocuk cinsiyetine uygun rolü ailesi, arkadaşları, öğretmeni tarafından kabul görerek, onlar tarafından takdir edilmek için olumlu davranışları benimseyerek öğrenir. Kız çocuklar anneye, erkek çocuklar babaya benzemeye çalışır.

Çocuk büyüdükçe çevrenin kural ve kısıtlamaları ile karşılaşır ve kendi dışında bir dünyanın varlığına varır. Bu onun temel bencilliğinden uzaklamaya başlamasıdır. Üç yaşında çocuk kendisinden bağımsız bir dünyayı ve kendisinin o dünya içinde bir birey olduğunu kabul etmiştir. Bu dünya sonsuz bir merak kaynağıdır ve çocuğun öğrenme, keşfetme, bu dünya ile başa çıkmada yeterli olma isteği kamçılanır. Çocuk yeterlilik deneyimini dört temel alanda sürdürür. Kendi bedeni üzerinde, benliği üzerinde, sosyal çevresi ve nesnel çevresi üzerinde denetim sağlama.

Çocukta kişilik gelişiminin en önemli öğelerinden biri vicdan ya da ahlak gelişimidir. Ahlak ve vicdan birbirine yakın kavramlardır ve çocukta iç denetimin gelişmesi demektir. İç denetim davranışlarını kendi kendine denetlemesidir. Bunun tersi olarak dış denetimde çocuğun davranışları dışarıdan denetlenmektedir. Çocukta ahlak gelişiminin sağlanması için uygulanacak disiplin ve terbiyenin doğru ve bu gelişimi destekleyici olması gerekir.

Çocuğun gelişiminide duygularının da büyük önemi vardır. Çocuk geliştikçe duygusal tepkisi de gelişir. 2-3 yaşına kadar çocuk duygularını olduğu gibi belirtir. 4-6 yaşında ise duygular daha kontrollü biçimde ve çeşitli yöntemlerle

anlatılabilir. Giderek çocuk çok çeşitli duygular hisseder ve ifade edebilir duruma gelir. Çocuk gerek kendisine yöneltilen duygusal uyarılar arasındaki farkı algılayabilmeli, gerekse yaşadığı iç tepkileri yaşayıp ifade edebilmelidir.

Çocuğun ilk sosyal ilişkisi ile sevgi ve yakınlık duyguları başlar. Bebeklik çağında olumlu ilişkileri olan çocuk çevresindekilere de sevgi ve yakınlıkla yönelir. Korku ise büyük çoğunlukla öğrenme sonucu ortaya çıkar. Bebeklikte ani hareketler, yüksek ses gibi beklenmedik olaylardan korkan çocuk giderek daha fazla şeyden korkmayı öğrenir. Öfke ve saldırganlık çocuğun bir kimse yada olay tarafından engellenmesi sonucu oluşur. Üç yaşında öfke kaynağı daha çok sosyal olaylardır. Kıskançlık ise temelde güvensizlikten kaynaklanır. O ana değin sadece kendisine yöneltilen dikkat ve ilgi bir başkasına da yöneltilince çocuk kendini bırakılmış, güvensiz ve desteksiz hisseder. İsteddiği ilgiyi elinden alan kişiye öfke ve hınç duyar, öc almak ister, kendine acır. Aradığı ilgiyi yeniden elde etmek için elinden geleni yapar, yaramazlık yapıp dayak yemeyi göze alır. Çocuğun kaygılarını giderici ve destekleyici önlemler alınmalıdır. Çocuklarda kaygı çelişkiden doğar, özellikle istekler ve çevrenin kısıtlamaları çatışınca. Ancak özdeşleşme sonucu çocuk çevrenin kurallarına uyar.

2.2.4. Sosyal Gelişme

Çocukta kişilik gelişimi sosyal bir olgu olup sosyal bir çevre içinde olur. Çocuğun ilk sosyal ilişkisi annesi iledir ve verdiği doyum ölçüsü sonraki ilişkiler için temel olur. Anneden sonra yakın çevresi ile ilişki kurar. Üç yaşına kadar çocuk daha çok yetişkinler yönelik bir tutum izler. İki yaşında iki çocuğun oyunu yanayan ancak birbiriyle ilgisiz bir şekilde olur. Aile çevresinden çıkarak diğer yetişkinler ve çocuklarla ilişki kurabilmek çocuğun olgunlaşmasında önemli bir adımdır. Çocuk diğer biretlerin onun için anlamını, diğer bireyler üzerindeki etkisini, sosyal ortamlar içindeki yerini yavaş yavaş anlamaya başlar ve ileri yaşlardaki sosyal

yaşamını yönlendirecek birçok davranışı bu yaşlarda öğrenir. Ayrıca aileden uzaklaşıp diğer bireylerle ilişki kurmak çocuğa giderek artan bir bağımsızlık duygusu aşılar. Diğer çocuklarla etkileşim çocuğa yeni uyarı kaynakları ve yeni davranış örnekleri sağlayarak dünyasını zenginleştirir, benlik kavramının gelişmesine yardımcı olur.(1)

Diğer çocuklarla ilk karşılaşmasında nasıl davranacağını pek bilemeyen çocuk hırçınlık ya da çekingenlik gösterebilir. Zamanla gözlem ve deneyimleri sonucu uyumlu davranış yollarını öğrenir ve bir arkadaş grubu içinde yerini alır.

Çocuklar üç yaşında itibaren birbiriyle oyun içinde iletişim kurar ve ilişkileri yoğunlaşır. Birbirini hem daha çok arar hem de daha çok kavga ederler. Zamanla birbirleri için önemli bir ödül kaynağı olurlar. Bu yaşlarda arkadaşlık konusunda seçicidir; bir ya da iki çocuğa yakından bağlanıp diğerleri ile yüzeysel ilişki kurarlar. Yaşları ilerledikçe arkadaş sayısından çok yakınlık açısından bir gelişme gösterirler. Arkadaşlık ilişkisinde de bir özdeşleşme olgusu vardır. Çocuklar genellikle kendi yaş ve cinsiyetlerinden arkadaş seçerek birbirlerinin tavır, tutum hatta sözlerini benimserler.

(1) G.O. Fişek, S.M. Yıldırım, Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları no:188, 2. Baskı, İstanbul, 1993, s:101

3. BÖLÜM: OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHÇESİ

3.1. DÜNYADA OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞMESİ

Okul öncesi eğitimle ilgili düşüncelere daha ilkçağ düşünürlerinin yapıtlarında rastlanmaktadır. Sokrates ve Plato, eğitime ilgi Yunan düşünürlerinin başında gelir. Plato (Eflatun, M.Ö.427-347) Devlet adlı yapıtında bireyin yetenekleri ve uyumu konusunda erken çocukluk eğitiminin önemini belirtmiştir. Bireysel farklılıklara da değinen düşünür, her çocuğun kendine özgü yeteneklerini bulmak için yapılması gerekenleri de belirtmektedir.(1) Ayrıca Eflatun Protagoras adlı kitabında çocukları eğitmek üzere ana-babalarının yetiştirilmesini öngörmektedir. O çağlarda çocuğun yetiştirilmesi için bütün araçlara başvurulur, hatta çocuğa zarar veren yöntemler de kullanılırdı.(2)

İlkçağ Roma İmparatorluğu döneminde yaşamış İstpanyol asıllı Romalı eğitimci M.F. Quintilianus (M.S.35-96) okul yaşamında bedensel cezanın olumsuzluğuna ve çocuklarla arkadaşça ilişkilerin önemine değinen eğitimcilerin başında gelir.(3)

13. ve 14. yüzyıllara kadar çocuk 6-7 yaşına gelinceye kadar sosyal yaşamdan uzak tutulmuş, duygu ve düşünceleri önemsenmemiştir. Bu yaştan sonra da bir yetişkin olarak ele alınmıştır.

Erasmus (1467-1536) eğitimini oyun içinde verilmesini ve eğitimin 7 yaşından önce başlamasını savunmuştur.(4) 16. Yüzyılda aile küçülmüş ve çocuk ilgileri üzerine toplamaya başlamıştır.

Moravyalı eğitimci, A. Comenius (1592-1670) çocukların okula başlamadan önce uyarılmalarını, duygularının çalıştırılmasını, bunun için de evrenin ve doğanın tanıtılmasını

(1) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983

(2) N. Özgür, Bugünün Anaokulları, 3. Baskı, İstanbul, 1973

(3) Ş.Oğuzkan, G.Oral

(4) a.g.e.

öğütliyordu.(1) 17. yüzyılın sonlarına doğru İngiliz düşünür John Locke (1632-1704) kişiliğin çocukluk yıllarında çevre etkileri altında şekillendiğini, eğitimin çekici olması ve oyun şeklinde planlanması gerektiğini savunmuştur.(2)

18. yüzyılda J.J. Rousseau (1712-1778) Emil adlı yağıtında eğitimi yöntemlerinin çocuğun gelişimindeki doğal aşamalara uyması gerektiğini savunmuştur.(3)

Rousseau'dan etkilenen J.H. Pestalozzi (1742-1829) eğitime psikolojiyi getirmiştir.(4) Sosyalsorunların yeni bir eğitim düzeni ile çözüleceğini savunan Pestalozzi kırsal kesimdeki yoksul aile çocukları için doğrudan deneyime ve el becerisine dayalı okullar açmıştır.(5)

Alman köy papazı olan Johan Friedrich Oberlin, anneleri tarlada çalışan çocuklar için 1779'da ilk ana okulunu açmıştır. Bu okul Fransa'da çalışan kreşlerin de başlangıcı sayılmıştır.

19. yüzyıl başlarında okul öncesi çağı çocukları için açılan sosyal kuruluşların temelde çalışan annelerin çocukları için düşünüldüğü dikkati çekmektedir.

Robert Owen akılcı ve yaygın bir eğitim olan ilköğretim enstitüsünün ve çocuk yuvalarının İngiltere'deki kurucusudur (1816). Daha sonra A.B.D. 'ne göç ederek 1826 yılında burada ilk anaokulunu açmıştır. Owen eğitimde ilk yılların önemi üzerinde durmuştur.

(1) N.Özgür, Bugünün Anaokulları, 3.Baskı, İstanbul, 1973

(2) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983

(3) a.g.e.

(4) A. Yörükoğlu, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1983.

(5) B.Spodek, Early Childhood Education, New Jersey,:Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, 1973, s:42

Kindergarten (anaoulu) hareketinin babası olarak tanınan Friedrich Froebel (1782-1852) ilk anaokulunu 1837'de Almanya'nın Blankenburg'da açmıştır.(1) Onun eğitime ilgisi daha öncelere dayanır. Eğitim felsefesi "Education of Man" (insan Eğitimi) (1826) kitabını yazdığı yıllarda şekillendi. Çalışmalarında erken eğitim kuramcılarında olan Comenius, Rousseau ve Pestalozzi'nin etkileri görülür. Froebel'e göre eğitim çocuğun gelişimini, korunmasını ve himaye edilmesinin izlemelidir. Bu direkt, kesin ve müdahale edici olmamalıdır. Eğitim özgür ve hür iradeli bir temele oturtulmalıdır. Froebel gelişimin devrelerden oluştuğunu görmüştür. Bir sonraki gelişim daha önceki düzeylerin dolu olmasına bağlıdır. Düşünceler bu yaşlarda oluşur. Froebel'e göre bilgi, gelişimin erken devrelerindeki etkinlikle sonucu oluşur. Ona göre gerçek eğitim yaşama, yapma ve bilme işlemlerine bağlıdır. Froebel'e göre oyun kendi kendine yaratılan etkinlik ve eğitim süreçlerinin önemli bir şeklidir. Oyun yaratıcı rol ve yaşayan kişinin davranışlarının kopya edilmesinin bir şeklidir. Ayrıca oyunun çocuklukta ciddi ve oldukça önemli etkinlikleri kapsadığını savunmuştur. Çocuk oyunlarının eğitimde bir araç olarak kullanılması Froebel tarafından gerçekleştirilmiştir.

Anaokulu, çocukların gelişimini desteklemelidir. Çocuğa evrendeki kavramları ortaya çıkarmasına yardım etmelidir. Çocukların ilk yılları, çevresiyle olan ilk bağlantılarını gerçekleştirdikleri, onları akıllıca yorumladıkları ve gerçek özyapılarını kavramaya başladıkları için çok önemlidir.

Eğitimde sezici ve buldurucu yöntemi, bireysel çabayı, bilinenden bilinmeye gitmeyi öneren ünlü eğitimci, bireysel ayrılıklara dikkati çekmiş ve gelişimin devamlılığı ilkesini vurgulamıştır. Froebel, kindergarten uygulamalarında, çocuklarını oyunlarını eğitimin önemli bir öğresi olarak ele

(1) B.Spodek, Early Childhood Education, New Jersey, :Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, 1973, s:42

almış, öğretici oyuncakları çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi için kullanılması gereken önemli araçlar olarak görmüştür. Pasif kalmış, kafasına birçok bilgilerin doldurulduğu bir tip yaratmak istememiştir.

Paris'te 1844'te A.M.Firmin Marbeau isimli bir Fransız'ın yalnız çalışan annelerin bebekleri için ilk kreşi açtığını görmekteyiz.(1)

Amerika'da ilk anaokulunu Mrs. Carl Schurz 1855 yılında Visconsin-Watertown'daki evinde kurdu. Bunu Elizabeth Peabody ve kızkardeşi Mrs. Horace Mann'ın Boston'da 1868 yılında bir evde kurdukları Kindergarten izlemiştir. Amerikalı öğretmen Susan Blow Froebel'in Kindegarten kavramıyla ilgilendi. İlk sürekli hal okulu anaokulunu 1873'de St. Louis'te açtı.(2)

Marie Montessorri (1870-1952) yaşamı boyunca doktor, üniversite profesörü, eğitimci ve feminist bir kişi olarak tanınmıştır. Mezuniyetinden sonra, Roma Üniversitesi Psikiyatri Kliniğine atanmış ve geri zekalı çocuklarla ilgilenmiştir. Bu çalışmalarını sırasında, aklen kusurlu çocuklarla ve onların eğitimindeki yeni yaklaşımların gelişmesini inceleyen Fransız doktorları Jean Hard ve Edward Squin'in çalışmalarını takip etmiştir. Metoduyla geri zekalı çocuklarda kazandığı başarının normal çocuklarda da tekrarlanabileceği varsayımıyla Montessorri genç çocuklar için eğitimsel bir yaklaşım geliştirme olanağını kabul etti. Montessori okullarının anıldığı ilk "Case Dei Bambini" (çocukların Evi) bu oldu (1898).

Çocukların doğal davranışlarını incelerken, Sequin'in malzeme ve yaklaşımlarını biraz değiştirerek kendi faaliyetlerini ve malzemelerini dikkatlice ve özenle hazırlamıştır. Bu da onun kusurlu çocukların eğitiminin temeliydi.

(1) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983, s:26

(2) R.Wynn, cd., American Education, 8.Baskı, USA: Mc Graw Hill Inc, 1977, s:115

Çocuk gelişirken çeşitli aşamalardan geçer. Bu aşamaların her birinde belirli bir öğrenme şekillerine meyil görülür. Bu devrelerde veya duygusal periyotlarda, çocuk için öğrenme dizileri (düzenleri) belirlenir. Hareketlerin serbestliği çocuğa öğrenebileceği durumları araştırmasına izin verir. Montessorri, çocuğun doğasına aykırı olarak ona bir yetişkin gibi davranana geleneksel eğitimin aksine, araştırmalarını çocuğun serbest hareketleri üzerinde yoğunlaştırmıştır. Çocuk yetişkin tarafından şekil verilmeden kendini şekle sokmalıdır. Okulun rolü yetişkinlerin çok az katılımlarıyla öğrenebilecekleri bir çevre yaratmaktır. Çocukların içgüdüleri eğitimlerinde faydalıdır. Eğitim programı, çocukların duygularının hoşuna giden objelerle başlamalıdır. Daha sembolik materyallerden çocuklar orijinallerinden bilgi kazandıktan sonra faydalanılmalıdır.

Montessori programınının hedefleri çocuğun genel gelişimini desteklemektir. Gelişim alanları Montessori tarafından kesinlikle belirtilmemesine rağmen, programı duygusal, akli, dil ve ahlak gelişimi alanları kapsar.

Montessori okulunun programı pratik yaşam uygulamalarını, kas eğitimini, duyu eğitimini, zeka, dil eğitimini, okumayı, yazmayı ve numaralamayı öğretmeyi kapsar. Fen bilgisi ve el faaliyetleri orjinal Montessori okullarının kapsamlarında vardır.

Montessori yönetimde hazırlanmış çevre üzerinde büyük bir özenle durulur. Montessori'nin geliştirdiği sistem bugün şöyle tanımlanmakta: "Montessori yöntemi, çocuğa önceden hazırlanmış bir çevrede kendi kendine geliştirebileceği şekilde hareket ve faaliyet özgürlüğü tanımayı amaçlayan, kendi kend,ne oluşan ve gelişen bir eğitim sistemidir.(1)

Montessori yönteminin ilkelerini kısaca şöyle sıralayabiliriz: Emici zihin ve işleyişi, gelişimindeki

(1) M.Montessori, Çocuk Eğitimi, Montessori Metodu, Çeviren:G.Yücel, 2. Baskı, İstanbul, Sinder Yayınları, 1982

duyarlılık dönemleri, tekrarın önemi, önceden hazırlanmış bir çevrenin gerekliliği, çocuğu iç disipline yönelten bir özgürlük anlayışı, dikkatin yoğunlaşması, çalışma isteği ve sevici, çocuğun toplumsal bir varlık olarak gelişmesi.(1)

İngiltere'de ilk anaokulu 1911 yılında Rachel ve Margaret Mc Millan tarafından kuruldu. Anaokulları daha önceden kullanılan günlük bakımevlerinden farklıdır. Rachel ve Mc Millan Eğitim Merkezi ve Anaokulu İngiltere'de haen vardır. Eğitimin ve gelişmenin fizyolojik temeli, anaokulu kavramının temelini oluşturur. Kavram-motor gelişiminin eğitimin temeli olduğuna inanırdı. Mc Millan hayal gücüne, eğitimde büyük değer vermiştir. Bu konuda Montessori'ye benzemez. Anaokulunun hedefi, genç çocuklarda fiziksel ve akli gelişmeyi desteklemektir. Anaokulu, daha zengin evlerde elde edilebilecek çocuk gelişmesine ait özellikleri kollektif tipte sağlayabilir. Mc Millan'ın anaokul programı, öğretici aktiviteler dizisini içerirdi. Programın merkezi, onun bakımevleri şunlardır:Yeme, uyku ve dış alan aktiviteleri çocuğun okul hayatının temelleridir.

Anaokulu hareketinin öncülerinden biri de Grace Owen'dir. Anaokulunu, ilkokulun ilavesi olarak tanımlamıştır. İki yaşından beş yaşına kadar çocuklara sağlanan deneyimlerle. Grace Owen tarafından sunulan anaokul programı bir çok yönleri ile Mr. Mc. Millan'inkine benzer. Grace programında çocuklar dersleri aşağı yukarı aynı yaşlarda almışlardır. Fakat anaokullarından daha çok küçük çocuk okullarında Owen-Montessori malzemelerinin ve Froebel tipi ektivitelerin anaokullarında kullanımına salık verir. Owwen, Mc Millan'dan farklı olarak çocukların dramatik oyunlarına ve oyuncak kullanımlarına karşı gelir.

(1) M.Montessori, Çocuk Eğitimi, Montessori Metodu, Çeviren:G.Yücel, 2. Baskı, İstanbul, Sinder Yayınları, 1982, s:8

Owen'in eğitiminde; çevresel ilişki, çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi, sosyal gelişimi, sosyal ilişkilerinin sağlanması rol oynar.

Bu beş eğitimci; F.Froebel, Robert Owen, Maria Montessori ve Margaret-Rachel Mc Millan eğitim programlarını farklı tarihlerde ve coğrafik koşullarda geliştirmişlerdir. Hepsi de okulöncesi çocuk eğitimindeki geçerli uygulamalardan etkilenmişlerdir.(1)

Avrupa'da yapılan çalışmaların yanı sıra, 1920-1930 yılları arası Amerika'da Yale Üniversitesinde Arnold Gesell ve arkadaşlarının yaptığı çalışmalar dikkati çekmiştir. Okul öncesi eğitiminde fiziksel gelişimi için gerekli araç gereçlerin çeşitliliği üzerinde yeni öneriler getiren öncülerden biri de Harriet Johnson'dur. Johnson'a göre özgür hareket edebilecek bir alan, tırmanma aletleri, büyük kutular, fiçiler, taşınabilen ve yaratıcılığı besleyen değişik ölçülerde küpler, çocukların kas gelişimleri için düşünülmesi gereken fiziksel koşul ve araçlardır.(2)

İsviçreli ünlü psikolog Jean Piaget, çocuğun ussal gelişimi üzerinde yaptığı çalışmalarda; çocuğun kendi yaş grubu içindeki sosyal etkileşimin önemi üzerinde durmuştur. Viyanalı ünlü psikolog Sigmund Freud ve Danimarka asıllı Alman psikolog Erik Erikson, çocukluk yıllarındaki duygusal ve sosyal zedelenmelerin, daha sonraki yaşlardaki kişilik yapısında doğurduğu sorunlara dikkat çekmişlerdir. Bu da, yaşamın ilk yıllarıyla ilgili eğitim düzenlemelerine yeni boyutlar kazandırmıştır.(3)

Yirminci yüzyılın çağdaş eğitimine yön veren kişilerden biri de John Dewey'dir. Dewey de Rousseau gibi yaşamın gerçek

(1) B.Spodek, Early Childhood Education, New Jersey,:Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs, 1973, s:55

(2) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983, s:26

(3) A.g.e.

eğitici olduğuna inanır. Ona göre eğitim, gerçek bir büyüme, olgunlaşma sürecidir. Çocuk ancak yaparak, deneyerek bir şeyler öğrenir. Dewey eğitim felsefesini deneye dayandırır. İngiltere'nin özgür okullarında Dewey'in ilkeleri uygulanır. (1)

3.2. TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN GELİŞMESİ

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Fatih Sultan Mehmet zamanında "Sıbyan Mektepleri"1 adı verilen okul öncesi eğitimin temelini oluşturan ilk anaokulları açılmıştır. (2)

1869'da Ali Paşa'nın bakanlığı döneminde Maarif-i Umumiye Nizamnamesi (Milli Eğitim Tüzüğü) kabul edilmiştir. Kız çocuklarının da devlet okullarında eğitim görmesi öngörülmüştür. Devlet okullarının 5 yaşında başlaması nedeni ile 5 ve 6 yaşlarını içeren "sıbyan" sınıfları için "Rehnüma-i Muallimin*i Sıbyan" (anaokulu öğretmenlerine rehber) adıyla bir program hazırlanmıştır. (3)

1913 yılında yürürlüğe giren "Tedrisat-ı İptidaiye KanunuMuvakkatı" (Geçici İlköğretim Kanunu) anaokullarının açılmasını ve ilkokulun ilk basamağı olmasını öngörmüştür. 1915 yılında ise "Ana Mektepleri Nizamnamesi" (Anaokulları Tüzüğü) yayınlanmıştır. Yine aynı yıl bu anaokullarına öğretmen yetiştirmek için İstanbul'da ilk Ana öğretmen okulu açılmıştır. Öğretim süresi bir yıl olan bu okul 1919 yılında kapatılmıştır. Ana Öğretmen Okullarının kapanmasından sonra naokulları da kapatılmıştır. (4)

1913 yılında yürürlüğe giren "Geçici İlköğretim Kanunu" ve "Anaokulları Tüzüğü" ile ülkemizde ilk kez okul öncesi eğitim

(1) A. Yörükoğlu, Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, Ankara, Aydın Kitabevi Yayınları, 1983, s:117

(2) S.Kantarcıoğlu, Anaokulunda Eğitim, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:185, 1992, s:8

(3) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983, s:31

(4) M.F.Öz, Okul Öncesi Eğitimi, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:238

ile ilköğretim birbirinden ayrılmıştır. Bu yasa ile ilkokula başlama yaşı 7 olarak belirlenmiştir.(5)

23 Nisan 1920 yılında TBMM'nin kurulması ile birlikte 2 Mayıs 1920'de Ankara Hükümeti Milli Eğitim Bakanlığı'nda kuruldu.

1919 yılında kapanan Anaöğretmen okulu da 1927'de tekrar açılmıştır. Öğretim süresi iki yıl olan bu okul 1930 yılında İstanbul'daki Kız Öğretmen Okulu ile birleştirilmiştir. 1933 yılında da kapatılmıştır. Resmi anaokullarının Türkiye'deki etkinlikleri bu iki okulun açılma ve kapanma tarihleri arasına rastlamaktadır.(1)

Anaokulu çağındaki çocuklarla ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. 24.4.1930 tarih ve 1593 sayılı "Umumi Hıfzısıhha Kanunu"nda doğum yapan çalışan annelerin doğumdan önce, doğumdan sonra üç hafta çalıştırılmayacağını kabul ederek anne ve çocuğunun sağlığını korumuştur. Diğer bir maddeyle de "7 yaşından aşağı çocuklarla terkedilmiş çocukların gerek mahalen gerekse Sağlık Bakanlığı ve Belediyeler tarafından korunması esas alınmıştır. Bunun yanında 1923 tarihli "Gebe ve emzikli annelerin çalıştırılmaması nizamnamesi", 1930 tarihli "Belediyeler Kanunu", 1936 tarihli "İş Kanunu"nun 61. maddesi, 1942 yılında çıkan "İşçilerin Sağlığını Koruma Nizamnamesi"nin 30. maddesi ile çocukların ve annelerin bakımı ve korunması ile ilgili önemli adımlar atılmıştır.(2)

1952 yılında 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocukların Korunması Kanunu" ile Milli Eğitim Bakanlığı'nda kurulan bir kurul "Anaokulu Programı ve Yönetmeliği" ile "Anaokullarına

(5) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983, s:31,32

(1) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983, s:31,32

(2) S.Kantarcıoğlu, Anaokulunda Eğitim, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:185, 1992, s:9

Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı Yönetmeliği"ni hazırlamıştır.(3)

4 Ocak 1954 günü 780 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde "Anaokulları Yönetmeliği" yayınlanarak okulöncesi eğitimin önemi saptanmıştır.(4) 5-14 Şubat 1953 tarihleri arasında toplanan 5. Milli Eğitim Şurası "Okulöncesi Eğitim ve Öğretim Anaokulları İçin Hazırlanmış Olan Program ve Yönetmelik" incelenmiştir. Buna göre okulöncesi eğitim ve öğretim kurumlarının gerçek ve tüzel kişiler, belediyeler, özel idareler ve devlet tarafından açılması, bu kurumlarda öğretmen okullarından mezun olanlarla kız enstitüsü mezunlarından özel kursaları bitirenlerin görevlendirilmesi ve bu okullarda çocuklara iş eğitimi verilmesi, kendi işini kendi başına yapması, sorumluluk kazanması, güzeli, iyiyi ve doğruyu seçebilmesi, serbestçe konuşmasına olanak verilmesi ve doğa sevgisi uyandırılması gibi konulara önem verilmesi benimsenmiştir.(1)

Türk Eğitim Sistemi'nin uluslararası yerini saptamak üzere 1958 yılında "Türkiye Eğitim Milli Komisyonu" kurularak incelemeler yapılmış ve "Türkiye Eğitim Milli Komisyon Raporu" hazırlanmıştır. Raporda yabancı ülkelerde okul öncesi eğitimin devlet, mahalli idareler ve belediyeler tarafından yürütüldüğü, çocukların eğitiminin rastlantıya bırakılmaması için anaokullarının açıldığı, anaokulların eğitim araçları yönünden yeterli olduğu belirtilmiş ve Türkiye için okulöncesi yaşların önemi ve özelliği vurgulanarak, okulöncesi eğitime gerekli önemin verilmesi, özel teşebbüs elinde bulunan anaokulların geliştirilerek devlet tarafından denetlenmesi gerektiği belirtilmiştir.(2)

(3) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983, s:33

(4)) S.Kantarcıoğlu, Anaokulunda Eğitim, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:185, 1992, s:10

(1) R. Özalp, A.Atanül, "Milli Eğitimde Kongreler ve Şuralar", Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:125

(2) M.F.Öz, Okulöncesi Eğitimi, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:241

1961 TC Anayasası, çocuğun eğitilmesi, korunması, halkın eğitimini zorunlu kılan hükümleri getirmiştir. 5 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Kanunu" ile okul öncesi eğitimi, ilköğretim kurumları içinde, isteğe bağlı bir eğitim olarak yer almıştır.(3)

VII. ve VIII. Milli Eğitim Şuralarında Türk Eğitim Sistemi'nin genel yapısının temelinde, eğitim sisteminin bir parçası olarak okul öncesi eğitim ele alınmışsa da geliştirilmesi ile ilgili herhangi bir faaliyete yer verilmemiştir.(1)

İlköğretim ve Eğitim Kanunu kabul edildikten sonra burada belirtilen konu ve özellikleri gerçekleştirmek üzere yönetmelik çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 16 Haziran 1962'de "Anaokulları Yönetmeliği" yayınlanmıştır. Bu yönetmelikle anaokulların amaçları, kuruluş yöntemleri, çalışma zamanları v.b gibi konular yer almıştır.(2)

Milli Eğitim Bakanlığınca 29 Ocak 1964'de "Milli Eğitim Planlama Kurulunu" kurulmuştur. Bu kurulun amacı eğitim sistemini 10 yılda dengeli şekilde yaymak ve geliştirmektir.

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda bu döneme ait program ve icra planlarında okulöncesi eğitime yer verilmesi öngörülmüşse de, konuyu çözecek tedbirler belirtilmemiş, sadece ilköğretim ve Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüklerinin çalışmaları ile okulöncesi gelişmesi sağlanabilmiştir.

III: Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okulöncesi, eğitime şöyle denilmektedir. "Kaynakların sınırlılığı nedeni ile okul öncesi eğitiminde 1995 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kuruluşların çabaları bir model

(3) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 1983, s:34

(1) S.Kantarcıoğlu, Anaokulunda Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, 3. Baskı, İstanbul, 1992, s:13

(2) M.F.Öz, s:242.

geliştirme ölçeğinde olacak ve bu model çevresinde sektör teşvik edilecektir.(3)

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında önceki çalışmaların yeterli olmadığı belirtilerek şöyle denmektedir."Ençok kentleşmiş yörelerden başlayarak özellikle gecekondu ve işçi çocukları hedef alınarak geliştirilecek okulöncesi eğitimde pilot uygulamalar yapılacaktır. Bu sonuçlara göre yapılacak yeni düzenlemelerle eğitim sisteminin ölçülü bir yapıya kavuşturulmasından sonra, sistemin bütünlüğü dikkate alınarak yaygınlaştırılacaktır. Sistemin geliştirilmesinde var olan kapasitelerden yararlanılması esas olacaktır".(1)

V. Beş Yıllık Kalkınma Planında "Beşinci plan dönemi sonunda ilköğretim öncesi 5-6 yaş çocukların okullaşma oranı % 10'a çıkarılacaktır. Bu hedefin gerçekleştirilmesi anaokulların ve anasınıfların yaygınlaştırılması için kamu ve özel kuruluş olanaklarından yararlanılacaktır" denilmektedir.(2)

Anne eğitiminden yoksun 3-6 yaşındaki çocukların eğitimi olarak alınan okul öncesi eğitimi ile ilgili çalışmalar planlı dönemde sınırlı kalmamıştır. Bununla beraber özel kesime örnek olması amacı ile Ankara, Adana, Bolu, Gaziantep ve Zonguldak'ta yeni anaokulları açılmıştır.

1973 yılında "Milli Eğitim Temel Kanunu" yayınlanarak konu bu kanun kapsamına alınmıştır. Kanununun 19,20,21. maddelerinde şöyle denilmekte:"Okulöncesi eğitimi mecburi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar", "Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri milli eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak, çocukların beden, zihin, duygu gelişimi ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak; onları temel eğitime hazırlamak, şartları elverişsiz çevreden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme oranı

(3) S.Kantarciöğlü, Anaokulunda Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:185, 3. Baskı, İstanbul, 1992, s:13-14

(1) M.F:Öz, Okulöncesi Eğitim, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:244

(2) Anon, V.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Resmi Gazete, 23 Temmuz 1984, Sayı:18467, s:97

yaratmak, çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır. Okul öncesi eğitim kurumları bapımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, şartları elverişli olan temel eğitim kurumlarının birinci devresine bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir" şekli ile kanuni dayanak sağlanmıştır.(3)

Kanunlarla belirtilen konular dışında Türkiye'de bu alandaki ihtiyaçlarını saptamak üzere bilimsel toplantılar yapılmıştır.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonunun düzenlediği "Okulöncesi Eğitim Semineri" 20-22 Mart 1978'de Ankara'da yapılmıştır. Seminer bu alandaki çalışmalara bilimsel açıdan büyük ölçüde ışık tutmuştur. Yapılan konuşmalarda okul öncesi eğitimin önemi belirtilmiş ve ülkemizde bu alanda yeni atılımlara gerek olduğu vurgulanmıştır.(1)

UNESCO Türkiye Milli Komisyonunun düzenlediği toplantı uygulamada da beklenen etkiyi göstermiştir. Milli Eğitim Bakanlığınca okulöncesi eğitimin bir proje halinde geliştirilmesine karar verilmiş ve bu projeyi Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler ve Uygulama Enstitüsünün yürütmesine karar verilerek sözleşme yapılmıştır.(2)

1979 Uluslararası Çocuk Yılı ülkemizde de çocuk konusuna yeniden eğilmeye yardımcı olmuş ve bu sayede bilimsel toplantılar yapılmıştır.

Türkiye'de okul öncesi eğitimi çeşiti kurumlarca yürütülmektedir.

(3) S.Kantarçioğlu, Anaokulunda Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:185, 3. Baskı, İstanbul, 1992, s:15-16

(1) M.F. Öz, Okulöncesi Eğitimi, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:247.

(2) A.g.e, s:248

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan okul öncesi eğitimi hizmetleri, Mesleki Teknik Yüksek Öğretim, Kız Teknik Yüksek Öğretim, İlköğretim ve Özel Öğretim Genel Müdürlüklerince yürütülmektedir. Bu müdürlüklere bağlı olarak da bağımsız anaokulları, ilkokullara bağlı anasınıfları, Kız Meslek Liseleri ve kız sanat okulları ile diğer bazı teknik okullar bünyesinde uygulama anaokulları bulunmaktadır.(3)

Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak okulöncesi eğitimi çalışmaları, kreş ve gündüz bakımevlerinde ya da çocuk bakım yurtlarında yapılmaktadır. Bu kuruluşların finansmanı devlet tarafından karşılanır.

Çalışma bakanlığına bağlı olarak da okul öncesi eğitim kurumları vardır. 1475 sayılı iş kanununun gebe ve emzikli kadınlarla ilgili tüzüğü gereğince bazı iş yerlerinde kurulmuş okul öncesi eğitim kurumları vardır. 1.9.1971 tarihli Resmi Gazete ve 1475 sayılı İş Yasasına göre 100-300 kadın işçisi olan iş yerlerinde, en fazla 250 m mesafede "emzirme odaları ve çocuk bakım yurtları" açılacaktır. 300'den fazla olması durumunda ise bir gündüz bakımevinin kurulması gerekmektedir.(1)

Üniversitelerde de okul öncesi eğitime ilgi artmıştır. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesine bağlı Ev Ekonomisi Yüksek Okulu içinde, 1971 yılında Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü kurulmuştur. Bölüme bağlı olarak bir laboratuvar anaokulu açılmıştır. Boğaziçi Üniversitesinde "Okul Öncesi Eğitim Merkezi" adlı 0-6 yaş arası çocukların eğitildiği bir merkez açılmıştır. Ayrıca ODTÜ, Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne, İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsüne, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisine bağlı uygulama anaokulları vardır.(2)

(3) M.F.Öz, Okuöncesi Eğitimi, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:250

(1) Ş.Oğuzkan, G.Oral, Okulöncesi Eğitimi, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:92, İstanbul, 1983, s:40

(2) A.g.e.

Ülkemizde okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve sorunlarının çözümlenmesinde gönüllü kuruluşların önemli katkıları olmuştur. Çocuk Esirgeme Kurumu, Türkiye Okul Öncesi Eğitimini Geliştirme Derneği, Türkiye Kreş ve Çocuk Bakımevlerini Geliştirme Vakfı ve Çocuk Sevenler Derneği bu kuruluşlara örnek olarak sayılabilir.

Bunun dışında Belediyelere bağlı çocuk yuvaları okul öncesi eğitim alanında hizmet verirler. Ayrıca çoğunluğu büyük şehirlerde olmak üzere özel anaokullu, kreş ve gündüz bakımevleri bulunmaktadır.

Türkiye'de okul öncesi eğitim kurumları henüz yeterli sayıda değildir. Bu kuruluşların geliştirilerek yaygınlaştırılması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığında 12 Eylül 1980'den sonra kurulan çalışma gruplarında eğitimimizin her alanı ile çalışmaların yanı sıra okul öncesi eğitimi alanında da yeni çalışmalara başlanmıştır. Bu alandaki çalışmalarla ilgil olarak "Eğitim Politikası Çalışma Grubu" raporunda okul öncesi eğitim politikası saptanmış ve IV. Beş Yıllık Kalkınma Planında bu alan için öngörölmüş politikayı benimsemişlerdir.(1)

Okul öncesi eğitimi "Temel Eğitim Çalışma Grubu"na ele alınmıştır. Bu çalışma grubu 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun yerini alacak "Okulöncesi ve Temel Eğitim Kanunları Yasa Tasarısı"nı hazırlamıştır. 23-26 Haziran 1981 tarihleri arasında toplanan X. Milli Eğitim Şurasının konuları arasında okul öncesi eğitimi de vardır. X. Milli Eğitim Şurası çağdaş eğitim anlayışı içinde uygulamaya dönebilecek nitelikte esaslar getirmeyi amaçlamıştır.(2)

Öğretmen gereksinimi ile birilikte, okulöncesi çocuklara bina ve yer sağlamak da önem taşımaktadır. Çocuklara uygun araç gereç temini üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu konu ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sınırlı

(1) A.g.e., s:252

(2) M.F.Öz, Okulöncesi Eğitimi, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:252

da olssa bazı allışmalar yapılmaktadır. Okul ncesi eğitim kurumlarının eğitsel nitelikte oyuncak gereksinimini karşılamak üzere (renk, biçim, boyut, sayı ve zaman kavramı verecek ya da kazandıracak, zejayı geliştirici, yapıcılığa yöneltecek nitelikte) bazı araç gereçler, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araçları Genel Müdürlüğünce geliştirilerek aletleri yapım merkezlerinde yapılmakta ve Okulöncesi Eğitim Kurumlarına gönderilmektedir.(3)

"Tkiye'de okulöncesi eğitimi üzerine çalışmalar ve araştırmalar yapılmaktadır. Ancak okulöncesi eğitimde henüz bir zorunluluk bulunmamaktadır.

(3) M.F.z, Okulöncesi Eğitimi, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983, s:253

4. BÖLÜM

4. FARKLI ÜLKELERDEN OKUL ÖNCESİ EĞİTİM YAPILARI ÖRNEKLERİ

Bu bölümde İngiltere, Avusturya, Macaristan, İsviçre, Finlandiya, İtalya, İsveç, Japonya, Amerika, Yunanistan, Fransa, Almanya ve Türkiye'den alınmış örnekler incelenmiştir. Bu örneklerde mimariyi ve binanın planlamasını etkileyen faktörler incelenmiş ve planlarda görülen farklılıklar tespit edilmiştir.

4.1. Anaokulu-Londra-İngiltere (1)

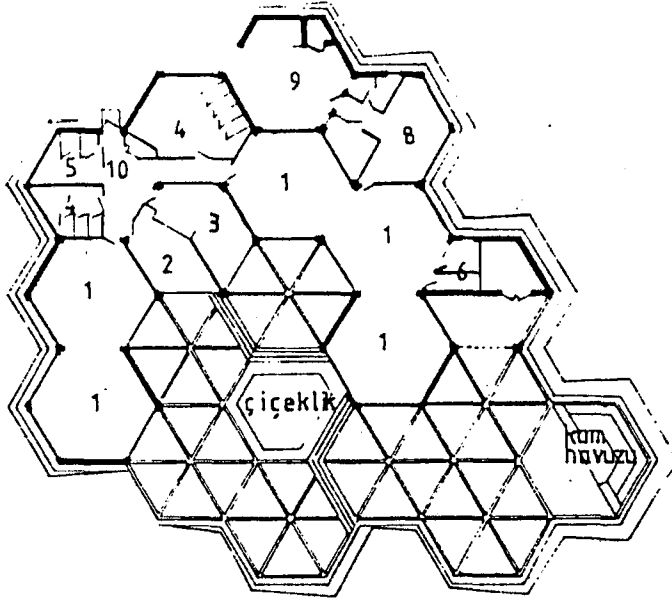
İngiltere'den alınmış bu örnekteki anaokulu altıgen modüllerden oluşmuştur. Beş ayrı oyun odası vardır. Bu oyun odaları iki grup şeklinde oluşmuştur. Odalardan ikisi bir grubu, diğer üç tanesi ise, ikinci grubu meydana getirmiştir. Bu gruplar kendi içlerinde ilişkilidir. Fakat iki grup arasında ilişki yoktur.

Bu gruplara ulaşım ana girişten sağlanmaktadır.

Tüm aktiviteler grup odalarında sürdürülmektedir. Ayrıca kitaplık, müzik odası gibi odalar düşünülmemiştir. Çok amaçlı toplantı salonunun yokluğu, grupların biraraya gelmesini engellemektedir.

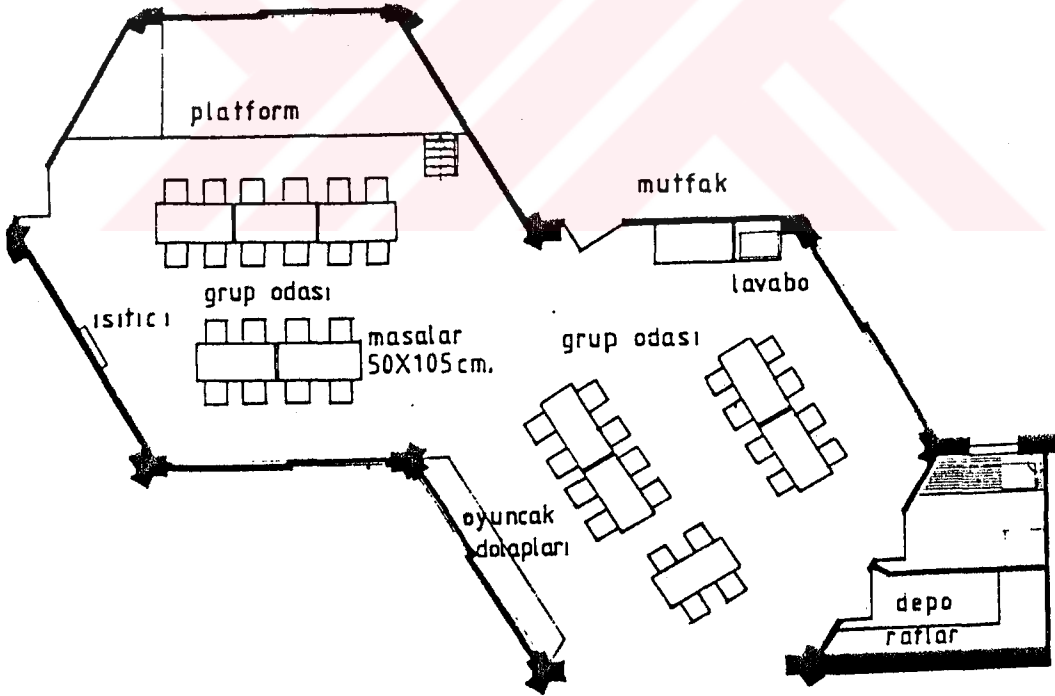
Oyun odalarından dış oyun alanına çıkış sağlanmıştır. Planda oluşturulan altıgen modül, dış alanda da zemin döşemesinde devam ettirilmiştir. Dış alan donatımına ait depolama yerleri vardır. Bu depolama yerinin önünde ise üstü kapalı küçük bir oyun alanı düşünülmüştür.

Ana girişte üç modül vardır. Bunlardan ikisinde vestiyerler yer almaktadır. Vestiyer birimlerinden biri ise iki bölümlüdür. Biri çocuklara diğeri ise çalışanlara aittir. Üçüncü modülde ise idareye ait birimler toplanmıştır. Müdür odası ve izole oda vardır. Ayrıca bir mutfak düşünülmüştür. Mutfağın kendine ait bir deposu vardır.

1. Oyun odası
2. Müdür odası
3. Doktor odası
4. Vestiyer
5. Vestiyer (memurlar için)
6. Depo
7. Açık oyun alanı donatımı
8. Mutfak
9. Avlu
10. Giriş holü

Anaokulu Planı-Londra-İngiltere

Oyun odaları Planı-Londra-İngiltere

R.Schudrowitz, Padagogischer Kindergartenhaus. 92

4.2. Rosalind Anaokulu-Southwark (Londra)- İngiltere (2)

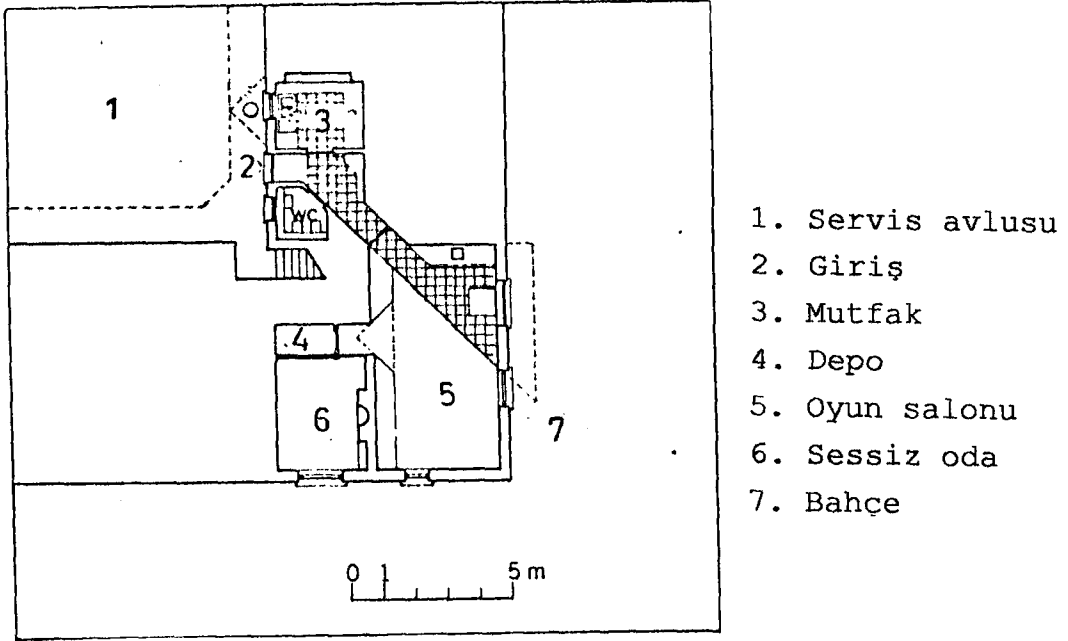
Beş katlı blok apartmanın zemin katında iki boş yatak odalı bir köşe daire anaokuluna dönüştürülerek elde edilmiştir. Dairede tek kişilik yatak odası ile salon birleştirilerek oyun alanı elde edilmiş, çift kişilik yatak odası ise sessiz oda olarak planlanmıştır. Mevcut banyo yeniden düzenlenerek kalabalık bir anaokulunun ihtiyacına cevap verecek biçimde yeni musluklar, dolaplar ilave edilmiş ve mutfakla birlikte yeni tesisat döşenmiştir. Toplam zemin alanı 58 m²'dir.

Dairedeki ana duvar ve kolonlara dokunulmadan, yalnızca giriş holündeki bölme duvarında bazı değişiklikler yapılarak palto asmak ve bir bank koymak için bir yer bulunmuştur.

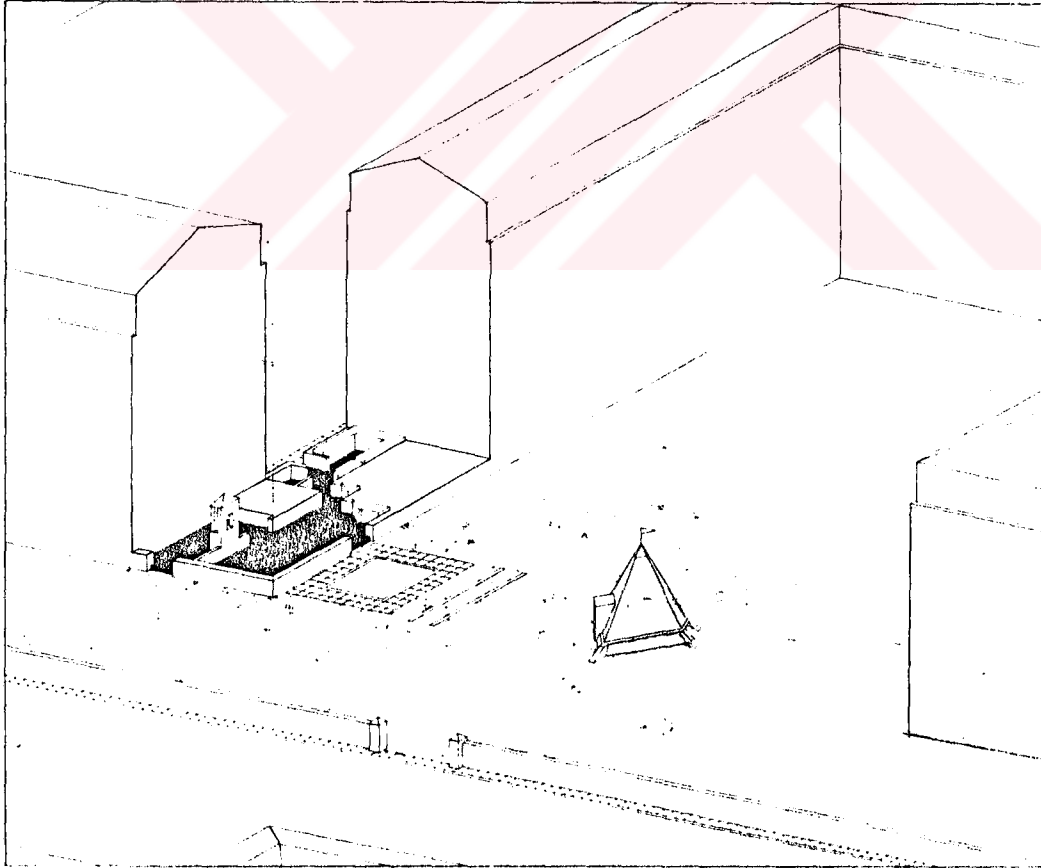
Esas oyun odasında iki adet muhafaza ünitesi bulunmaktadır. Bir tanesi bir oyun küvetini kapsamakta, diğerinde ise zeminden tavana kadar raflar bulunmaktadır. Oyun odasında mevcut pencerelerden biri kapı haline getirilerek çim ekili bahçeye bakan terasa çıkış kazanılmıştır. Bahçenin ortasında bulunan çadırın içerisinde oyun aletleri muhafaza edilmektedir.

Anaokulundan yaşları 6 ile 5 yaş arasında değişen farklı yaşlardaki çocuklar yararlanmaktadır.

Anaokulu alanı küçük olduğu için görevlilerin oturup dinlenmesi için gerekli mekan bulunmamakta, bu iş için eski bir zemin kat çamaşırılığı tahsis edilmiştir.

Rosalind Anaokulu-Londra-İngiltere

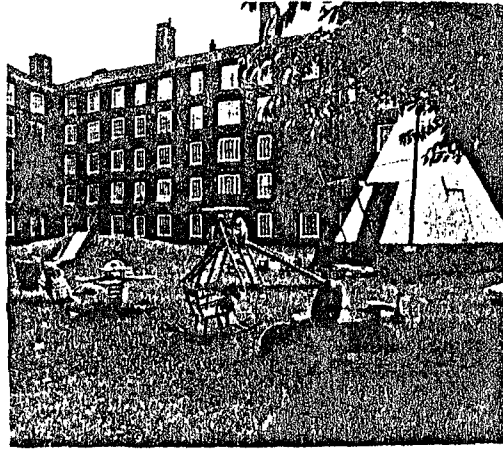

Rosalind Anaokulu Aksonometri

A.J 29 Haziran 1987. s.43

Rosalind Anaokulu - Londra: Oyun odası

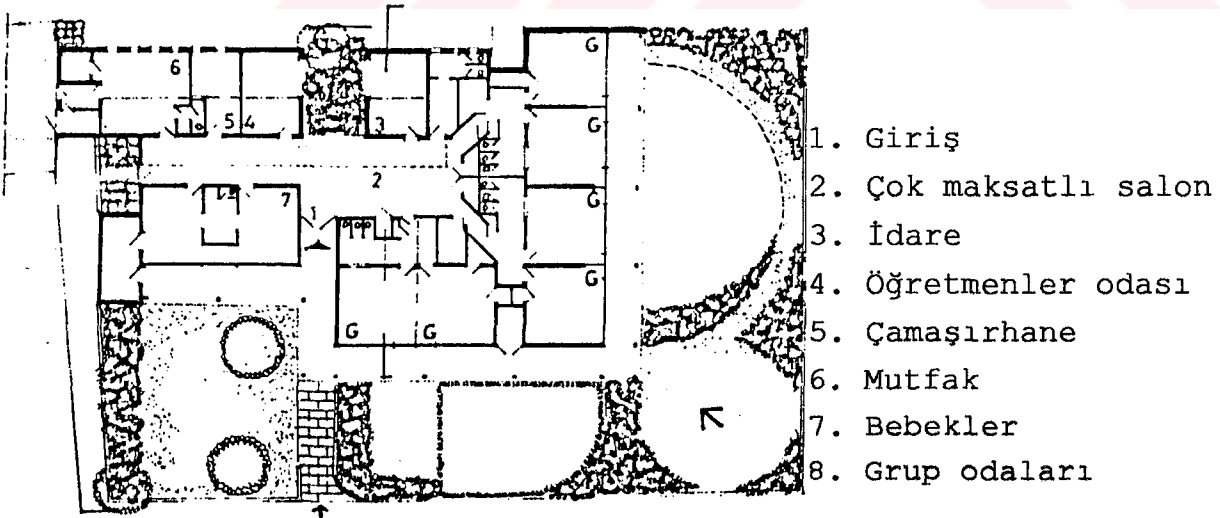
Rosalind Anaokulu - Londra: Bahçe oyun alanı
A.J. 29 Haziran 1987, s.43.

4.3. Çocuk Merkezi-Londra-İngiltere (3)

Bu merkezin gereksinimleri 60 kişilik kapasiteye göre hazırlanmıştır. Bu kapasiteyi karşılamak için 8-9 kişilik 6 grup odası ve 5 kişilik bebek odası düşünülmüştür. Bunlara ilaveten, tuvaletler ve depo hacimleri vardır. Grup odalarıyla bunlar direkt ilişkilidir.

Görevli personel odası, tedavi odası veya izole oda olarak kullanılmaktadır. İdari personel odasının kendine ait dolapları ve tuvaletleri vardır. Ayrıca çamaşırhane ve mutfak bulunmaktadır.

Bebek odaları, diğer grup odalarından ana girişle ayrılmıştır. Bu karışıklığı azaltmak için yapılmıştır. Ahşap çatı kirişleri, camlı bölümlerin önünde daha uzun olarak düzenlenmiştir. Bu düzenleme gerektiğinde grup odaları ile oyun terasının birlikte kullanılması olanağını yaratır. Ahşap çerçeveli açık pencereler, tüm odalara gün ışığının girmesini sağlar.

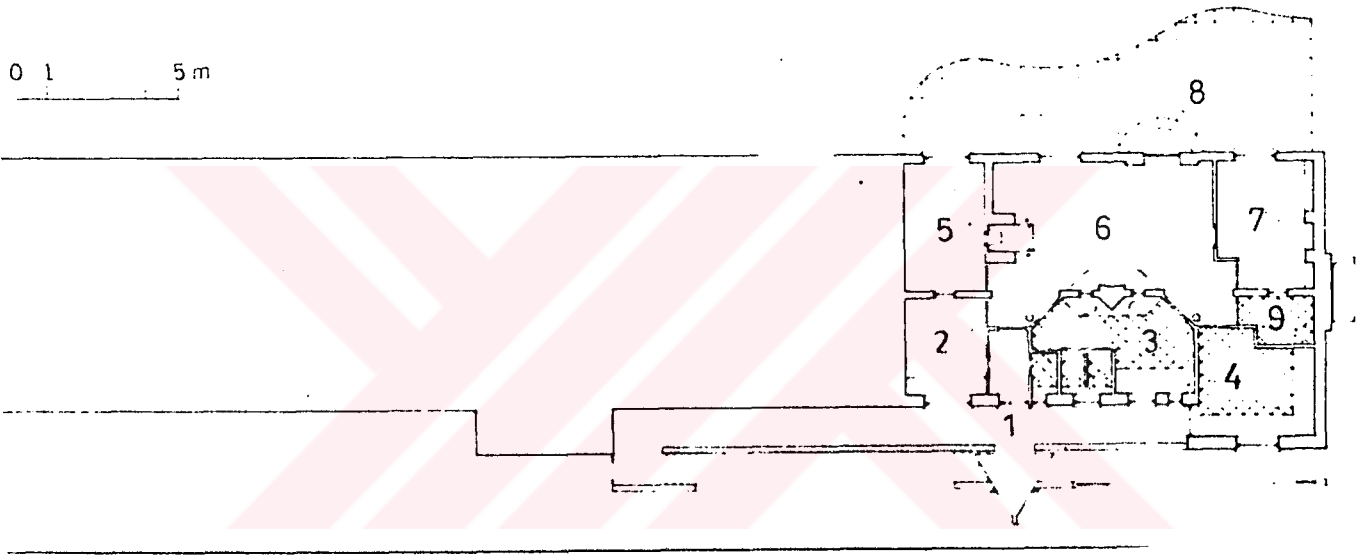
Çocuk Merkezi Planı-Londra-İngiltere

Baumeister 6/1977, s.525

Genel oyun odasındaki tavanın yüksekliği ve grup odalarındaki bağlantıların seviyesi, ölçeği küçültmek için alçak tutulmuştur.

Tüm aktiviteler grup odalarında sürdürölmektedir. Kütüphaneye, uyku mekanı, müzik odası gibi odalar yoktur. Bu uygulamada anaokulunu büyütme olanağı yoktur. Bu yüzden kapasiteyi arttırmak mümkün değildir.

4.4. Dulwich Anaokulu - Londra, İngiltere (4)

Dulwich Anaokulu-Londra (İngiltere)

1. Giriş	6. Oyun odası
2. Ofis	7. Sessiz oda
3. WC	8. Açık oyun alanı
4. Mutfak	9. Depo
5. Bebek odası	

Anaokulu kuzey-güney doğrultusunda balkonları bulunan beş katlı tuğla binalardan birinin zemin katında, iki boş daire birleştirilerek yapılmıştır.

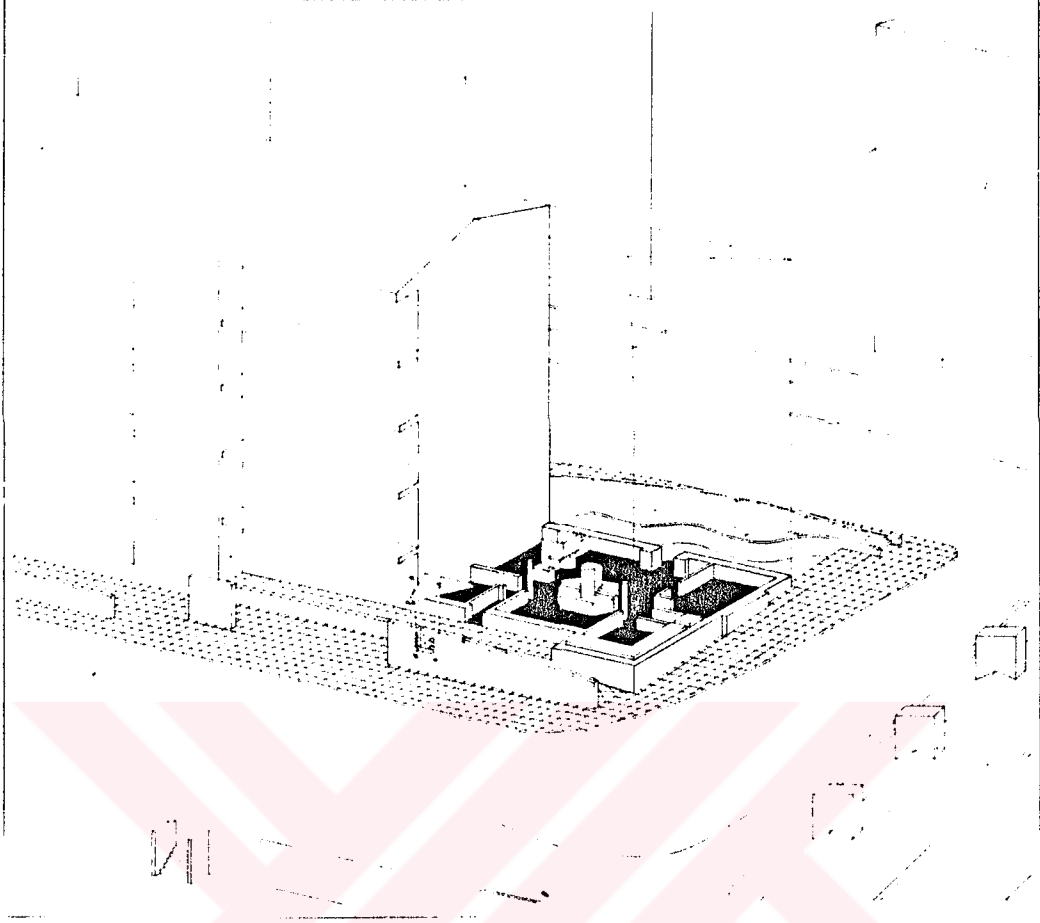
İki daire arasındaki duvarlar kaldırılarak, her iki dairedeki ana mekanlar oyun odası olarak düzenlenmiştir. Kullanım alanı 100 m²'dir. Mevcut bloktaki girişler ve düşey servis girişleri güney balkonu servisi yönünde bulunmaktadır.

WC ve ofis girişte yer almaktadır. Mutfak, depo, sessiz oda (dinlenme) oyun odası ile direk ilişkilidir.

Anaokulundaki radyatörler tel ızgara ile kapatılarak muhafaza altına alınmıştır. Pencereelerde emniyet sağlanmıştır.

Yerler halı kaplıdır. Tuğla yapıda açık planın uygulanabilmesi için bazı düzenlemelere gerek duyulmuştur.

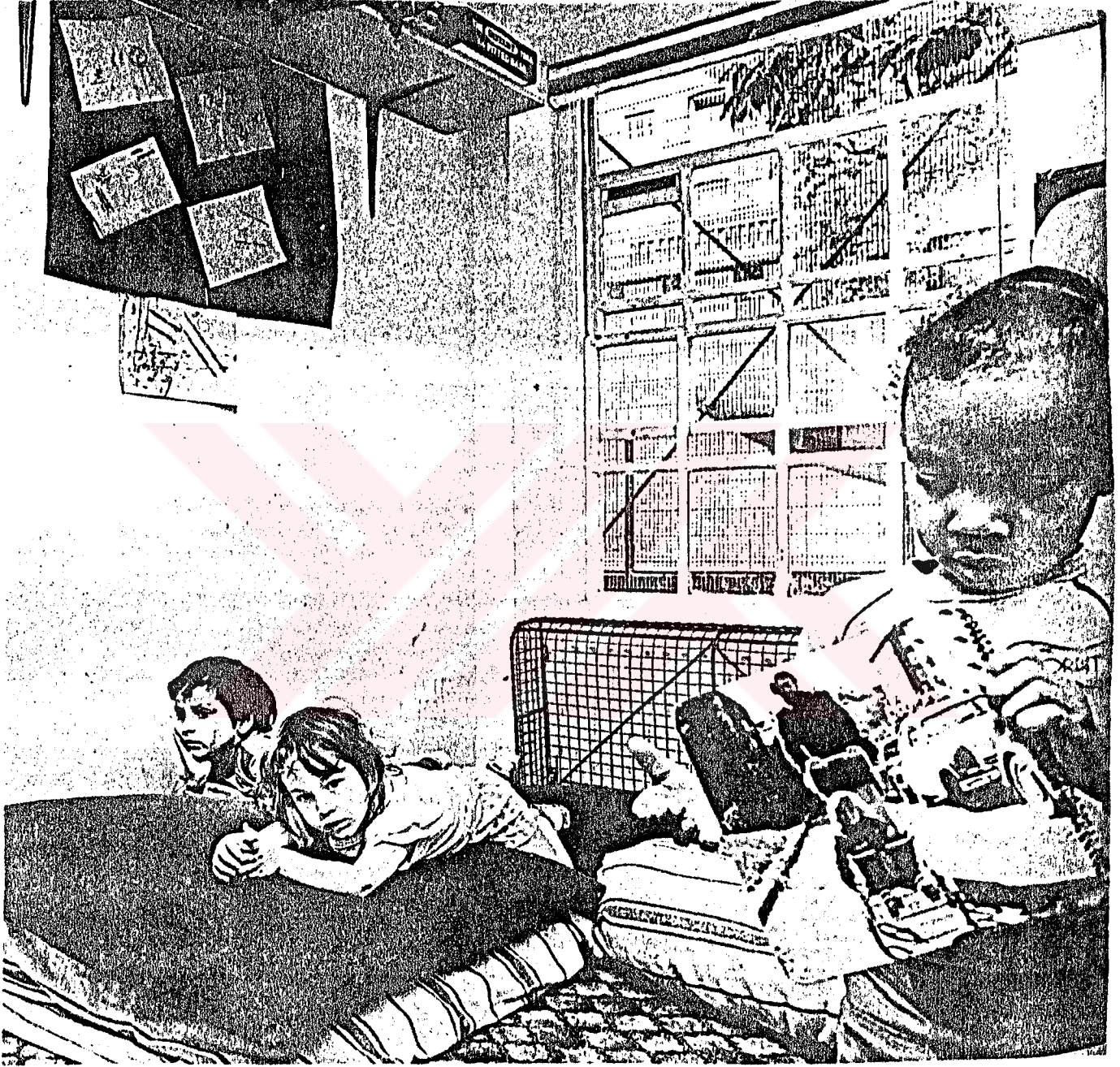

Dulwich Anaokulu - Londra, İngiltere

Dulwich Anaokulu - Oyun Odası

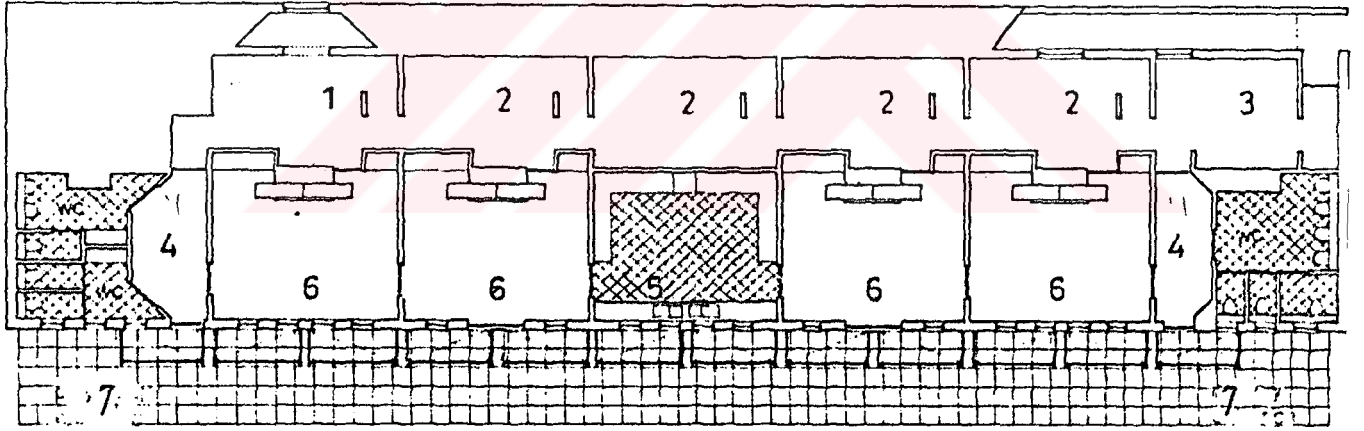

Dulwich Anaokulu - Oyun Odası

4.5. DODDINGTON Merkezi-Londra-İngiltere (5)

1960'larda yapılmış altı katlı bina bloklarından birinin boş zemin kat dükkanları anaokuluna çevrilmiştir. Blokların kuzey yönünde bulunan mevcut bir yokuş, kuzeyi dışarıya açmayı olanaksız kılmıştır.

Yokuş ve bloğun her bir ucundaki merdiven ilk kattaki dükkanlara ulaşım sağlamaktadır. İçeride karşılıklı duvarlar güneşe bakan birbirine bağlı oyun odalarının oluşturulmasına elvermiştir. Buralarda bulunan duvar girintileri kuzey yönü boyunca dolap ve raf yapmaya imkan vermiştir. Merkezi konumdaki mutfak ortak kullanıma olanak sağlamıştır. Duvarlarda kara tahtalar ve panolar bulunmaktadır. Çocuk merkezinin önüne bir çocuk oyun alanı yapılmıştır. Merkezin toplam kullanılabilir alanı 330 m²'dir.

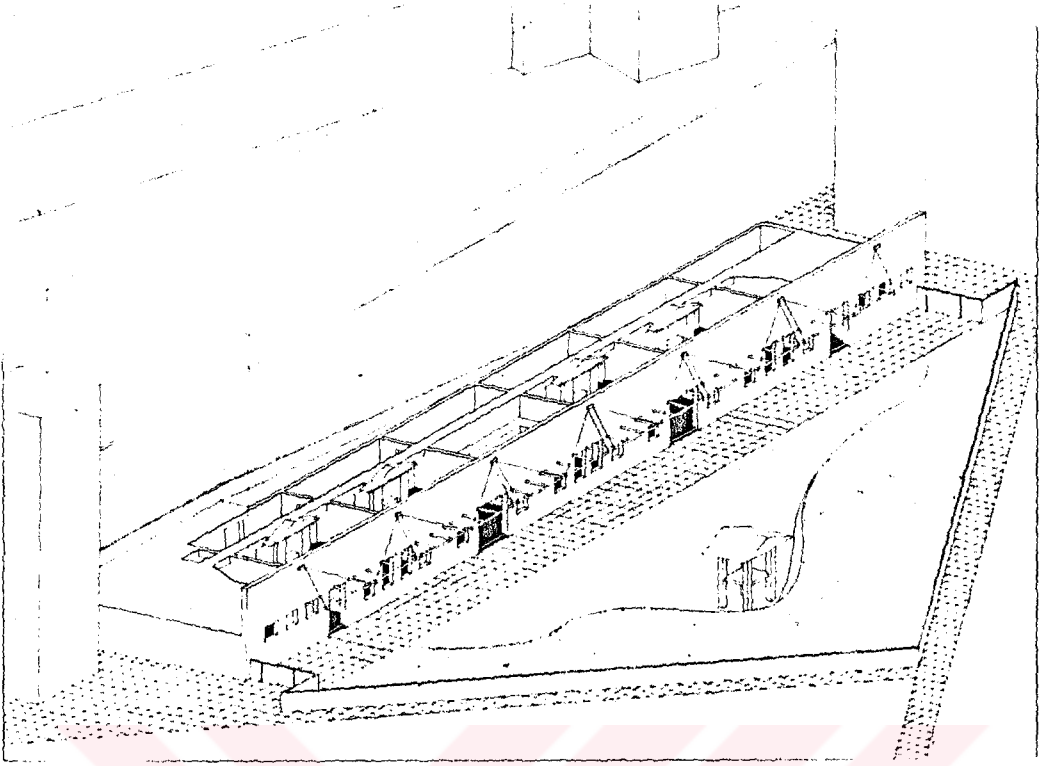

0 1 5m

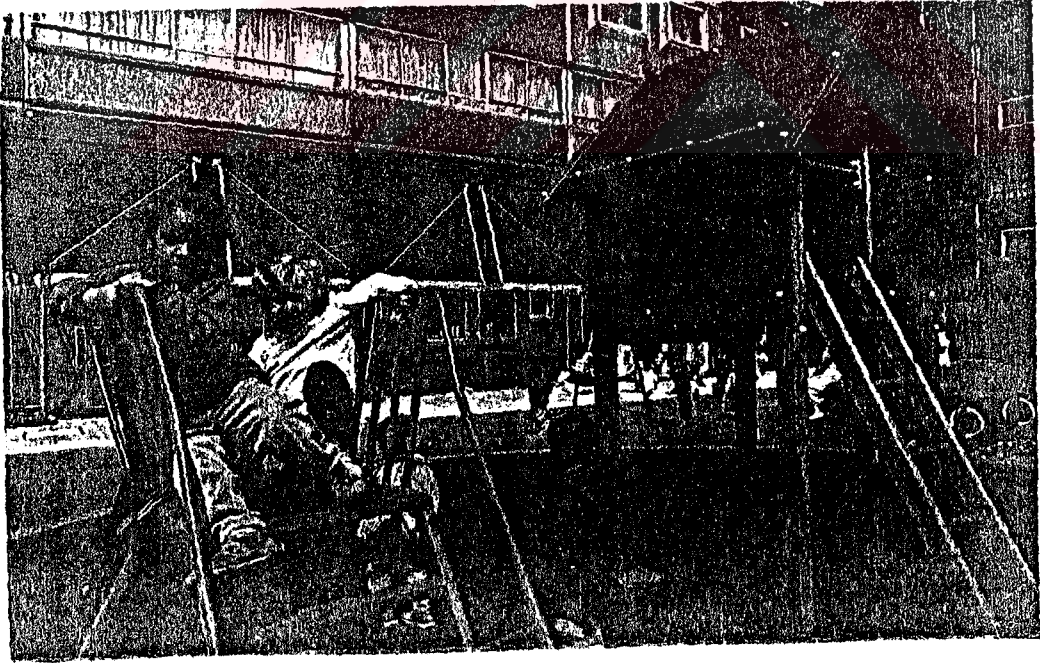
8

Doddington Anaokulu-Londra, İngiltere

1. Ebeveyn Odası	5. Mutfak
2. Depo	6. Oyun odası
3. Ofis	7. Giriş
4. Vestiyer-WC	8. Dış oyun alanı

Dodington Anaokulu, Londra - Aksonometri

Dodington Anaokulu, Londra - Oyun Bahçesi
A.Z, 29 Haziran 1987, s.47

Dodington Anaokulu - Londra; Oyun Odası
A.Z. 29 Haziran, 1987, s.46

4.6. Anaokulu-Wiener Neustadt-Avusturya

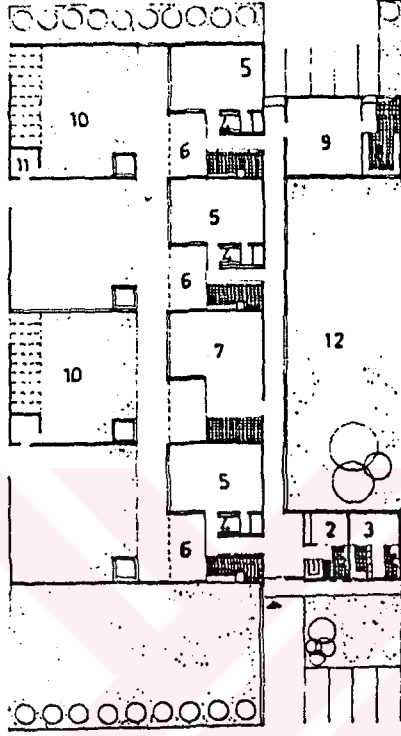
Anaokulu üç gruptan oluşmaktadır. Tek koridor üzerine çift taraflı tüm mekanlar yerleştirilmiştir. Koridorun bir tarafında grup odaları, diğer tarafında ise servis mekanları ve bahçe vardır.

Girişin sağ tarafında öğretmenler odası bulunmaktadır. Bunun kendine ait bir tuvaleti vardır. Kuzeye bakan bu koridorun diğer ucunda ise mutfak ve yemek salonu vardır.

Büyük oyun bahçesi de kuzeyde yer almaktadır. Bu bahçe tüm grupların bir arada olmasını sağlayacak büyüklüktedir.

Koridorun diğer tarafında ise, grup odaları bulunmaktadır. Her grup odasının girişinde, kendilerine ait gardrop ve tuvaletleri vardır. Böylece grup odası ile tuvalet-vestiyer arasında direkt ilişki kurulmuştur. Grup odalarının arasına çok maksatlı salon yerleştirilmiştir. Toplu aktiviteler bu salonda sürdürülmektedir.

Her grubun kendine ait üstü kapalı küçük bir açık terası bulunmaktadır. Grup odalarının ve açık terasların önünde, her grubun serbest oyun bahçesi vardır. Bu oyun bahçeleri birbirinden duvarlarla ayrılmıştır. Her birinin köşesinde, birer tane de açık oyun donatımını ve araçlarını saklamak ve korumak için bir depo vardır. Grup odasında sürdürülen bazı aktiviteleri güzel havalarda burada sürdürmek mümkündür. Toplu oyunlar için diğer oyun bahçesini kullanmak mümkündür. Grup odaları ve grup serbest oyun bahçeleri güney yönünde yerleştirilmiştir.

1. Giriş holü
2. Öğretmenler odası
3. Konut
4. Vestiyer
5. Grup odası
6. Oyun terası
7. Jimnastik salonu
8. Mutfak
9. Yemek alanı
10. Açık oyun alanı
11. Depo
12. Bitki bahçesi

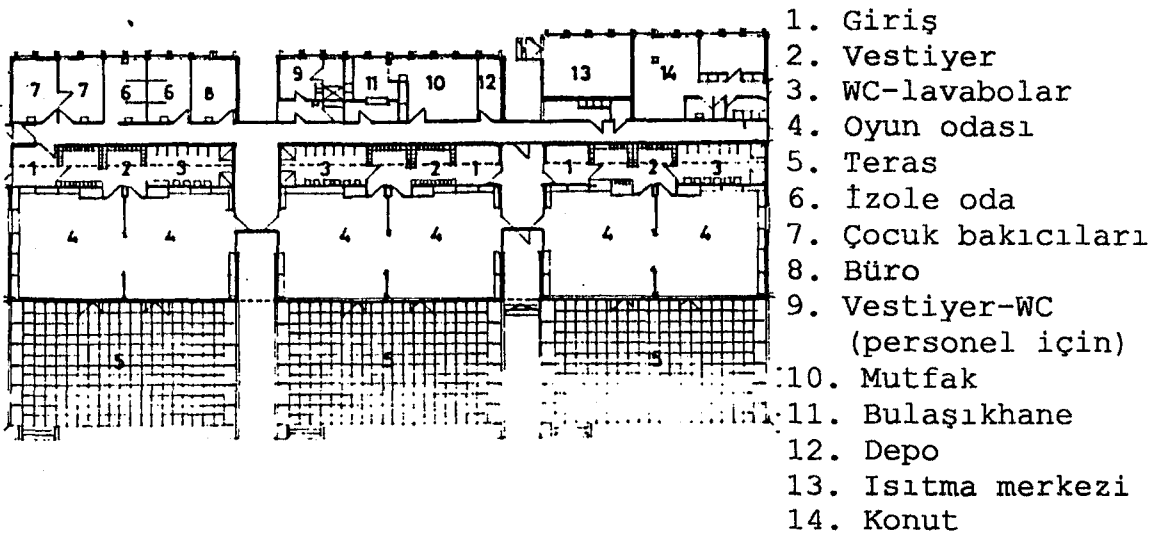
Anaokulu Planı-Wiener Neustadt-Avusturya
DBZ 2/1977, s.170.

4.7. Anaokulu-Budapeşte-Macaristan (1)

Macaristandan alınan bu örnekteki anaokulundaki tüm mekanlar tek koridor üzerinde toplanmıştır. Koridorun ucundaki ana girişten tüm mekanlara ulaşılmaktadır. Koridorun bir tarafında çocuklara ait mekanlar, diğerinde ise servis mekanları toplanmıştır.

Üç farklı grup odası vardır. Bu grup odalarının ayrıca giriş mekanları vardır. Dışarıdan direkt olarak bunlara giriş sağlanmıştır. Her birimin kendine ait vestiyeri ve ıslak mekanları vardır. Dış alanla tuvalet ilişkisi oyun odasından geçerek sağlanmaktadır. Bu da oyun odasının kirlenmesine sebep olur.

Koridorun diğer tarafındaki servis birimlerinden, birinde hasta odası, çocuk bakıcıları için oda ve büro vardır. Diğerlerinde ise, personele ait soyunma odası ve tuvaletlerle yemekhane ve çamaşırhane ve bunlara ait depolar oluşturulmuştur. Sonuncu birimde de ısıtma ve personele ait oturma birimi vardır. Bunlar çocuklara ait mekanlara direkt açılmamaktadırlar. Girişleri farklı yerdedir.

Anaokulu Planı-Budapeşte-Macaristan

E.Wild, Bauten für Kinder, s.88

4.8. Anaokulu-Budapeşte-Macaristan (2)

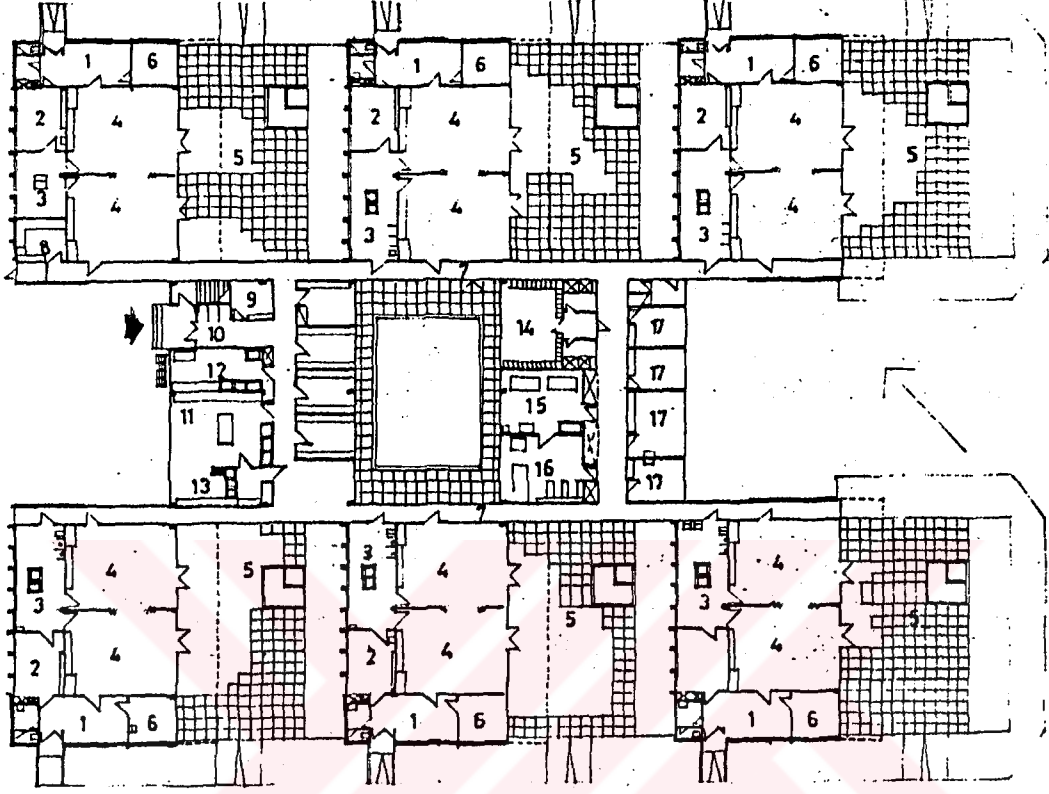
Bu örnekteki anaokulu, altı birimden oluşmaktadır. Her birimin kendine ait bir girişi, bekleme odası, vestiyeri, tuvaletleri-lavaboları ve izole odası vardır. Her biri üç birimden oluşan iki sistem vardır. Bunların merkezinde de servis mekanları toplanmıştır.

Çok maksatlı salonun eksikliği birimlerdeki aktivitelerin biraraya gelebilmesini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu yüzden biraraya getirmek ve iç ilişkileri sağlamak oldukça zordur. Her birim aktivitelerini kendi içinde sürdürebilmektedir.

Grup odasını, iki eşit parçaya bölen, hareketli duvar, esnekliği sağlar. Bu her birimdeki çok yönlülüğü, değişkenliği ve değişebilirliği belirtir. Grup odası, vestiyer, tuvaletler ve dış mekan arasında ilişkili bir bağ vardır.

Tuvaletlerle, dış mekan ilişkisi grup odasından geçerek oluşturulmaktadır. Benzer ilişkiler şu mekanlar arasında da vardır. Grup odasıyla izole oda ilişkisi vestiyerden, vestiyerle ıslak mekan ilişkisi bekleme odasından geçerek sağlanmaktadır. Bu ilişkiler esnekliği kısıtlamaktadır. Bekleme odası ile vestiyerin sabit planlanması gerekir. Çünkü bunlar diğer mekanlara bir kapıyla bağlanmaktadır.

Her birimin kendine ait bir bahçesi vardır. Bahçenin ölçüsü, bir birim için yetersizdir. Küçük bahçeler, çocukları birimlerinin ait olduğu, yetersiz alanda oynamaya zorunlu kılar. Birim yerleşimi zamanla gelişim gösterir. Fazla genişleme genel standartları kaybettirir.

1. Giriş ve vestiyer	10. Giriş-telefon santrali
2. Bekleme odası	11. Mutfak
3. WC-lavabolar	12. Yemeklerin hazırlanması
4. Oyun odası	13. Bulaşıklar
5. Teras	14. Personel vestiyeri
6. İzole oda	15. Çamaşhane
7. Koridor	16. Kurutma odası
8. Süt mutfağı	17. Büro
9. Bekçi odası	

Anaokulu Planı-Budapeşte-Macaristan
Kaynak: F.Wild, Bauten für Kinder, s. 64.

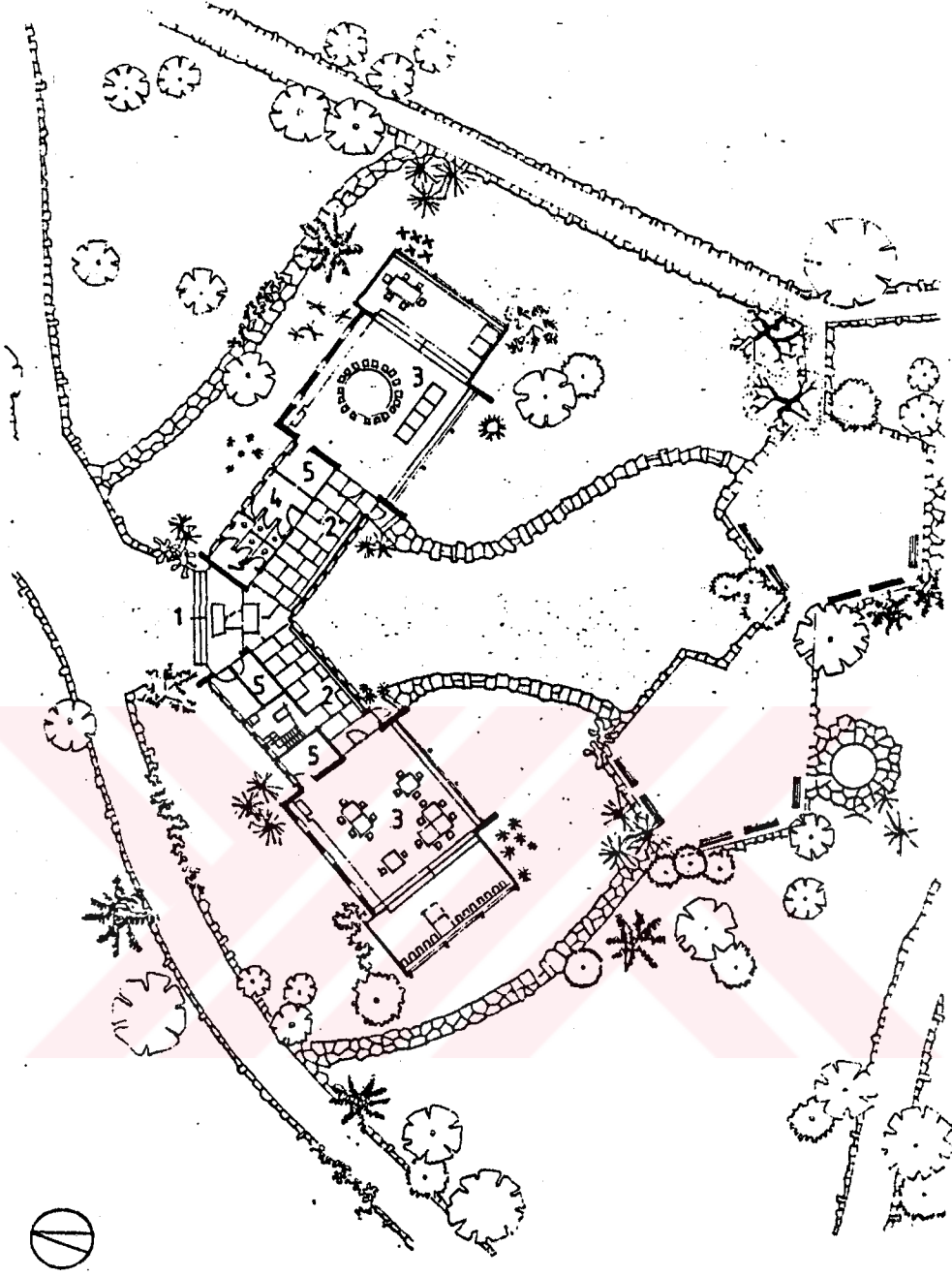
4.9. Anaokulu-Zürich-Heiligfeld-İsviçre

Anaokulu iki gruba hizmet vermektedir. Ana giriş holü iki koridora ayrılmaktadır. Bu koridorlar grup odaları ile son bulmaktadır.

Vestiyerler, koridorlar üzerine yerleştirilmiştir. Sınıfın içine alınmamıştır. Tuvaletlerin hepsi bir ya da iki grup tarafından kullanılmaktadır. Fakat, bu tuvaletlerde kız erkek ayrımı yapılmıştır.

Grup odalarında tüm aktiviteler sürdürülmektedir. Bu odaların bahçeye bakan cepheleri tüm olarak açık bırakılmıştır. Diğer cephede pencere yüzeyi azalmıştır. Bu yüzeylerin her ikisinde parapet yüksekliğinin alt kısmı dolap alanı olarak kullanılmıştır. Grup odalarında ayrıca büyük bir niş bulunmaktadır. Bu nişe üç basamaklı bir merdivenle geçilir. Bu (merdiven) basamaklar, gerektiğinde toplu aktiviteleri izlemek için kullanılır. Bu nişin iki yan yüzeyi pano olarak kullanılmaktadır. Her grup odasının kendine ait bir deposu vardır. Bu depo grup odasına açılmaktadır.

Dış oyun alanına koridorlardan açılan bir kapıdan çıkılır. Her grubun kendine ait bir kapısı vardır. Oyun alanlarına bahçenin içinde oluşturulmuş taş yollardan gidilir. Bu alanlara çevre yollardan da bağlantı vardır. Oyun alanlarına bahçenin içinde oluşturulmuş taş yollardan gidilir. Bu alanlara çevre yollardan da bağlantı vardır. Bu sakıncalı bir uygulamadır. Bu oyun alanına buradaki yaş grubundakilerden daha büyük çocuklar da gelebilir. Bu da çocuklara ve donatıya zararlı olabilir. Bu gibi bahçeleri dışarıya açmak, donatımı kullanımı açısından zararlıdır. Çabuk bozulmasına ve eskimesine sebep olur.

1. Giriş	4. WC-lavabolar
2. Vestiyer	5. Depo
3. Grup odası	6. Açık oyun alanı

Anaokulu Planı Zürich-Heiligfeld-İsviçre
R.Schudrowitz, Padagogischer Kindergartenbau, s.44

4.10. Anaokulu - Finlandiya

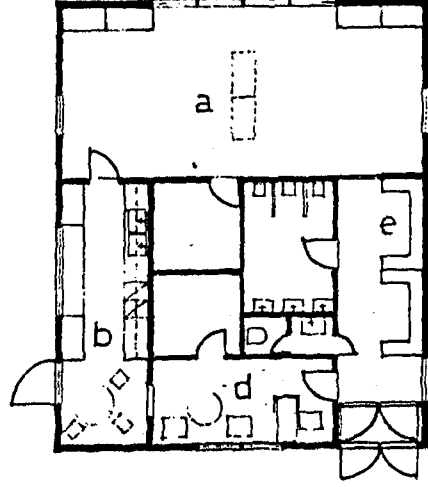
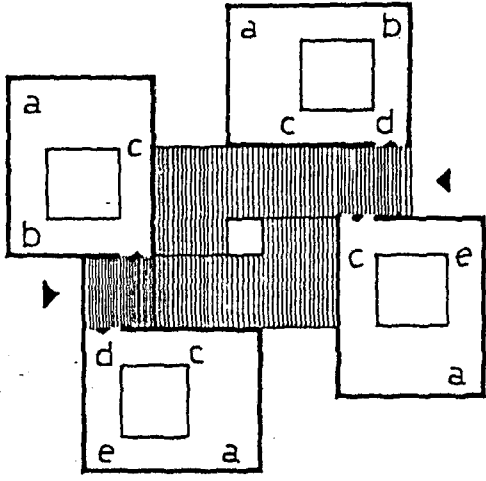
Bu örnekteki anaokul binası, standardize edilmiş hazır yapı elemanlarından kurulmuştur.

Oyun odası olarak kullanılan büyük bir oda vardır. Bu oda dış alanla olduğu kadar, terapi odası, depo ve mutfakla direkt ilişkilidir. Tuvaletlerle oyun odası arasında direkt ilişki vardır, fakat tuvaletlerle, dış alan arasında bu ilişki yoktur. Vestiyerle oyun odası arasındaki direkt ilişki ihmal edilmiştir.

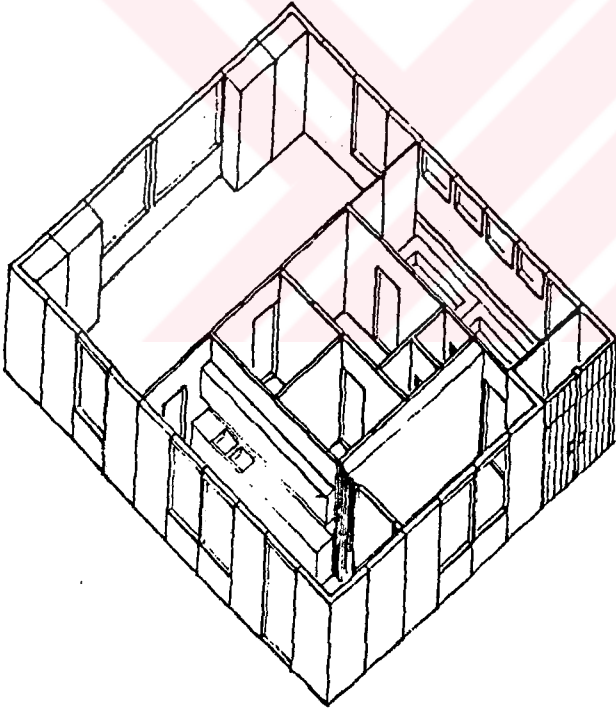
Terapi odası, ancak terapi gereksinimi olduğunda kullanılmaktadır. Fakat bu odanın yerleşimi, bu alanın, giriş, vestiyer, tedavi odası, depo veya izole oda olarak kullanıldığını göstermektedir.

Oyun odası değişken ve/veya hareketli, taşınabilir bölücü elemanlarla iki ya da daha fazla bölüme ayrılabilir. Tüm oyun aktiviteleri, ayrıca, yeme, dinlenme, uyuma, okuma, müzik dinleme burada yer alır.

Tek bir üniteyi bir anaokulu birimi olarak kullanmak yetersizdir. Ünitelerin planlanması, birkaç ünitenin ilişkili ve ortak kullanılmasını sağlamalıdır. Üniteler, merkezi yapı modülünün köşelerinde yer alır. Bu modül ana giriş ve çok maksatlı salon olarak kullanılmaktadır. Ünitelere girişten yaklaşım, küçük bir holden geçerek sağlanmaktadır. Bu yerleşim, ortada bir kare alan yaratır. Bu alanda tüm anaokulu tarafından genel oyun odası olarak kullanılır.

- a. Grup odası
- b. Mutfak
- c. İzole mutfak
- d. Büro
- e. Vestiyer

Anaokulu Planı - Finlandiya

F. Wild, Bauten für Kinder, s.123

4.11. Anaokulu-Bissone-Lugane-İtalya

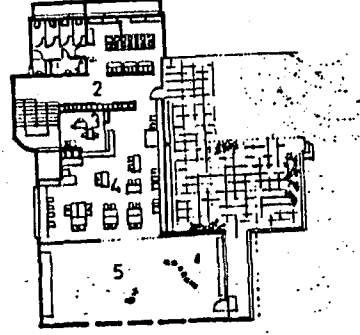
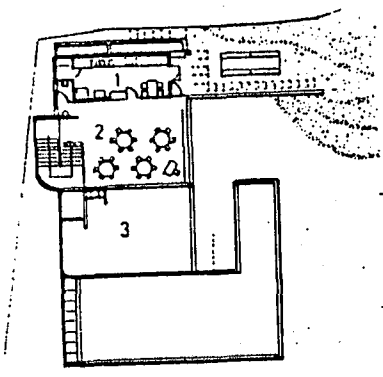
İtalya'dan alınmış bu örnekteki anaokulu tek gruba hizmet vermektedir.

Bu anaokulunun diğerlerinden farkı iki katlı olarak yapılmasıdır. Binanın iki katlı olması küçük çocuklar için sakıncalı bir uygulamadır.

Vestiyerler ana girişte yer almıştır. İkinci kata da buradaki merdivenden ulaşılmaktadır. Tuvaletler ve lavabo hacmi ana girişin sağ tarafındadır. Yani doğru yönündedirler. Tuvaletlerin grup odasıyla ilişkisi vestiyerden giriş holünden) geçerek sağlanmaktadır.

Grup odası iki kısma ayrılmıştır. Bunlardan biri grup faaliyetlerinin sürdürüldüğü kısımdır. Burada ayrıca bir de kukla köşesi yapılmıştır. İkinci kısım ise uyku ve oyun odası olarak düşünülmüştür. Bu iki mekan, panolarla birbirinden ayrılmıştır. Grup odalarına hizmet eden ayrı bir depo odası yapılmıştır. Depolama odanın içindeki dolaplarla sağlanmaktadır. Oyun-uyku odasından dış mekana açılım verilmiştir.

İkinci katta ise sadece mutfak ve yemek odası vardır. Bu oda, galeri olarak düzenlenmiştir. Günün çok kısa süresinde kullanılan bu mekan için bu kadar yer ayırmak gereksizdir. Bu aktiviteyi grup odalarından birinde yapmak mümkün olabilirdi.

üst kat

1. Mutfak
2. Yemek odası
3. Grup odasının uzantısı

giriş katı

1. WC-lavabolar
2. Vestiyer
3. Kukla köşesi
4. Grup odası
5. Uyku ve oyun odası

Anaokulu planı-Bissone-Lugane, İtalya
F.Wild, Bauten für Kinder, s.11.

4.12. Çocuk Yuvası-Sollentuna-İsveç (1)

Bu tesis, iki anaokulu, bir kreş ve bir de servis birimini kapsar. Kreş bu çalışmanın kapsamı içine alınmadığından incelenmemiştir. Orta kısım farklı modülleri birbirine bağlar ve çok maksatlı salon olarak kullanılır.

Anaokulu birimlerinin her biri, birbirinden ayrılmış sabit iki oyun odasına sahiptir. Bu odaların vestiyerle ve rahatlama odasıyla direkt ilişkileri yoktur. Oyun odalarından ayrı olarak, kitaplık, müzik, atelye ve laboratuvar nişleri yapılmıştır. Bu mekanlarda sabit mobilyalar vardır. Oyun odaları ise çocukların rahat hareket edebilmeleri ve oynayabilmeleri için serbest bırakılmıştır. Sabit mobilya yok denecek kadar azdır. Oyun salonunun çatısı yüksek yapılarak, çatıdan gün ışığı alması sağlanmıştır.

Oyun odalarından büyük olanı, su oyunları odası ile direkt ilişkilidir. Bu oda, tuvalet, el yıkama, kum ve su oyunu ve renk oyunlarının yapıldığı alandır. Buradaki ana kural, çocukların bir kısmı oynarken, diğer kısmının tuvaletleri rahatsız etmeden kullanmalarını sağlamaktır. Diğer oyun odası ise depo ile daha yakın ilişkilidir. Bu ilişkiler oyun odasının değişimli olarak kullanıldığını gösterir. Çocuklar için sabit bir grup ve oyun odası yoktur. Büyük bir oyun odasının hareketli bölmelerle ikiye bölünmesi daha etkili olabilir.

Islak mekanlarda, dış alan ilişkisinin sağlanmasının yanısıra, terapi odasıyla dış alan arasındaki direkt ilişki de sağlanmıştır.

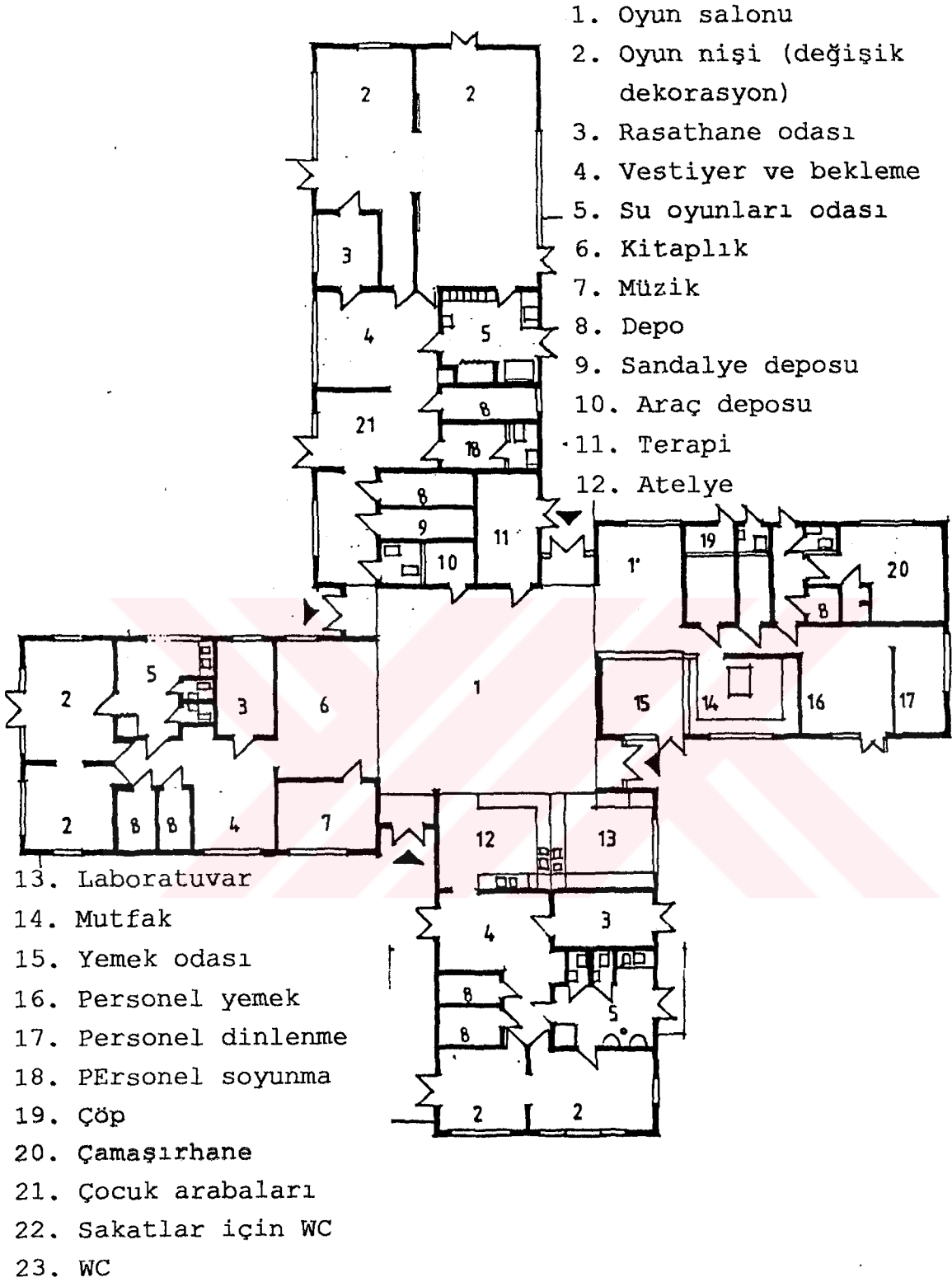
Rahatlama odası, hastalanan veya belirli bir psikolojik sıkıntısı olan çocukların gruptan izole edilmesi ve gün boyunca onlardan ayrı bir yerde kalma amacıyla kullanılır. Ebeveynlerin çocuk ve öğretmenle ilişki kurduğu oda da burasıdır.

Terapi odası, bu oda basit tedaviler, provalar, ilaç dağıtımı ve fiziksel problemi olan çocukların belli zamanlarda antrenmanı için kullanılır.

Çok maksatlı salon, önemli faaliyetlerdeki esnek kullanımı sağlamak için büyük ve de boştur.

Bu tesisteki servis mekanları daha önceki örneklerdekilere göre daha iyi oluşturulmuştur. Tüm mekanlar ve ilişkiler sağlanmıştır. Personele ait bir oda vardır. Günlük gereksinimleri, yemek, dinlenme, sohbet ve diğer çalışmalar için kullanılır.

Çocuk yuvası Planı - Sollentuna - İsveç

A.Tuncel, Okulöncesi Eğitim Sistemi ve Mimariye Yansıması,
 İsveç Örneği, s.76

4.13. Çocuk Yuvası - Halmstad - İsveç (2)

Yalın formlu ve komplike planlı olarak tasarlanmıştır. İki adet 2-5, 5-7 yaş grubu ve bir adet bebekler grubunu kapsamaktadır. Bebek grubu, servis bölümünün araya yerleştirilmesi ile oyun salonundan koparılmıştır. Yanyana düzenlenen diğer iki grup için ortak kullanılan bir rahatlama odası yapılmıştır. Oyun odası yıkanma odası bağıntısı da indirek olarak kurulmuştur.

Oyun salonunun çatısı yükseltilerek gün ışığı alması sağlanmıştır. Salonun bölümleri de hareketli pariolos ve dolaplarla ayrılmıştır.

Çocuk yuvasından 52 çocuk yararlanmaktadır. 16 personel hizmet vermektedir. Toplam alan 665 m²'dir. Çocuk başına 12 m² alan düşmektedir.

Çocuk yuvası kullanılmaya başlandıktan sonra ortaya çıkan sorunların giderilmesi için yeni düzenlemelere gidilmiş ve yeni bir plan önerisi getirilmiştir.

4.14. Anaokulu - Saksuki - Japonya (1)

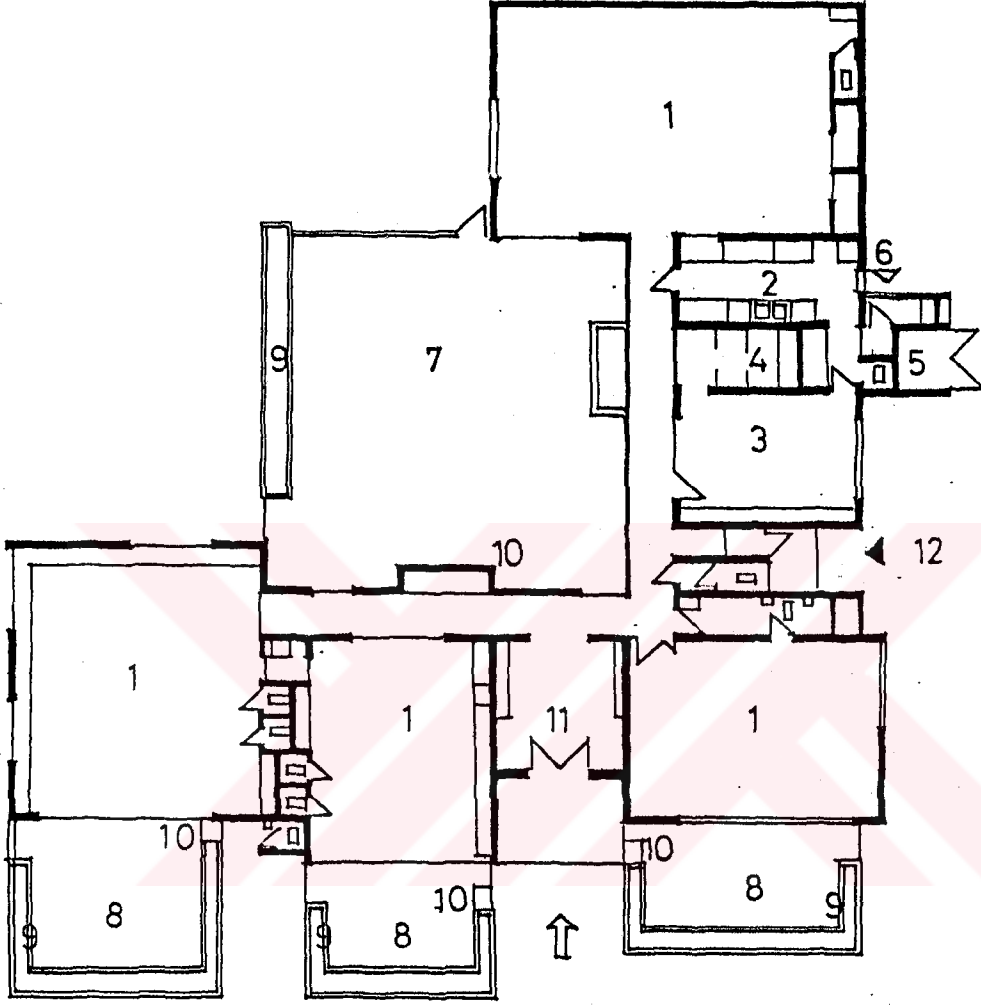
Çok maksatlı salon ve üç ünite için bir ana giriş planlanmıştır. Ana giriş olarak adlandırılan bu alan, vestiyer ve bekleme odası olarak kullanılmaktadır. Bu kullanım önerilmiş görüşlere ters düşer.

Su oyunları odası yoktur, fakat tuvaletler oyun odasıyla direkt ilişkilidir. Bu planlama, binanın içinde su oyunları olanağının yaratılmasına önem vermemektedir. Diğer yandan çocukları tuvaletlerde kontrol etmek ve oyun odasıyla dış alan ilişkisi direktir, fakat bahçeyle tuvaletler arasında ilişki yoktur. Bunun yerine bahçede bir yıkanma yeri planlanmıştır.

Kütüphanenin, müzik odasının, laboratuvarın, stüdyonun ve uyku odasının yokluğu, bu aktivitelerin oyun odasında sürdürüldüğünü göstermektedir. Her oyun odasının kendine ait malzeme, donatım ve oyuncak dolabı vardır. Yemek aktiviteleri çok maksatlı salonda sürdürülebilir. Çünkü mutfakla direkt ilişkilidir.

Çok maksatlı salon, anaokulundaki tüm çocuklar tarafından kullanılabilir. Bu salona ulaşım zordur. Çünkü ünitelerin planlanmasıyla ters düşmektedir.

Çocuk eğitimcilerinin yemek, dinlenme, çalışma aktiviteleri için sadece bir mekan düzenlenmiştir. Bu oda vestiyerle direkt ilişkilidir, tuvaletlerle ise değildir.

1. Oyun odası	7. Oyjn bahçesi
2. Mutfak	8. Teras
3. Dinlenme odası (personel)	9. Çiçekçilik
4. Vestiyer (personel)	10. Su
5. Kazan dairesi	11. Giriş (çocuklar)
6. Servis girişi	12. Giriş (Personel)

Anaokulu Planı Satsuki - Japonya
Japan Architect, n.48 Nov/1973, p.63.

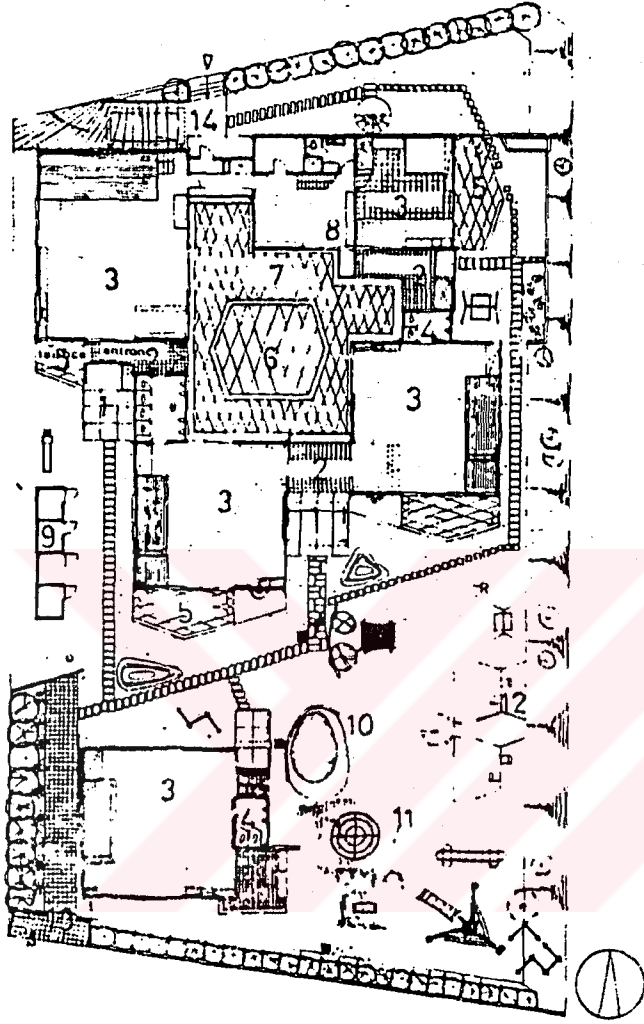
4.15. Anaokulu - Tokawidaira - Japonya (2)

Japonya'dan alınan bu örnekteki uygulama ise daha farklı bir çözümdür.

Üç farklı büyüklükte beş grup odası vardır. Bu grup odalarının herbirine dış alandan giriş verilmiştir. Her birim girişinde vestiyerleri vardır. Tuvaletlerden birini iki birim ortak kullanmaktadır. Diğerlerinin ise kendilerine ait tuvaletleri vardır. Odalarının içinde gruplara ait malzemelerin depolanması için dolaplar da vardır.

Sınıflardan en geniş alana sahip olanında bir sahne yapılmıştır. Belirli aktiviteler sırasında bu mekan çocukları biraraya getirmek için kullanılmaktadır. Sınıfların ortasında bir iç avlu oluşturulmuştur. Bu avlunun ortasında da bir havuz vardır. Bunu su oyunları sırasında kullanmak mümkündür. Öğretmenlere ait mekanlar da bu avluya bakmaktadır. Bu mekanlara çocukların kendi mekanlarına girdikleri yönlerden daha farklı bir yönden girilmektedir. Bu odalara ait depo ve ıslak mekan vardır.

Her grup odasından, dış oyun alanına ulaşılmaktadır. Burasını tüm gruplar birlikte kullanmaktadır. Sınıfların girişinde çözülen tuvaletler böylece dış alanla da ilişkilidir. Dış alan donatımına ait depolama birimleri yapılmıştır.

1. Avlu
2. Giriş
3. Oyun odası
4. wc-Lavabolar
5. Teras
6. Havuz
7. İç avlu
8. Öğretmenler odası
9. Depo
10. Kum havuzu
11. Tırmanma alanı
12. Salıncaklar
13. Giriş (çocuklar)
14. Giriş (öğretmenler ve ebeveynler)

Anaokulu Planı - Tokiwadaire - Japonya

R. Schudrowitz, Pädagogischer Kindergartenbau, s.84

4.16. Anaokulu - Nashville - Tenn - Amerika

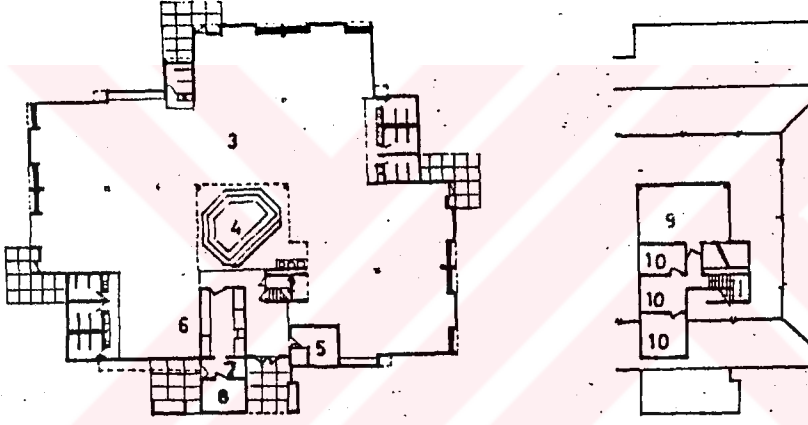
Bu örnekteki uygulama şimdiye kadar incelediklerimizden daha farklı bir planlamaya sahiptir. Plan, serbest planlamaya olanak sağlamaktadır. Çözümde hiç koridor yoktur.

Genel alan kesin sınırlarla birbirinden ayrılmaktadır. Bu sınırlamalar gerektiğinde, veya gerektiği şekilde hareketli bölmeler veya dolaplarla sağlanmaktadır. Buradaki çocuk sayısına yetecek ve yapılacak bölümlere uygun olarak ıslak mekanlar yerleştirilmiştir. Bu alanın üç ayrı yerinden dışarıya -oyun teraslarına- çıkış sağlanmıştır. Islak mekanların dış mekanla direkt ilişkisi yoktur.

Genel alanda, üç basamaklı bir platform yaratılmıştır. Bu, platform tiyatro alanı olarak değerlendirilmektedir ve çeşitli toplu aktiviteler için kullanılmaktadır.

Tüm aktiviteler bu genel alanda sürdürülmektedir. Mekanları birbirinden ayıran bölücü dolaplar depolama için kullanılmaktadır. Bu bölücülerin bir kısmı da vestiyer olarak çözümlenmiştir.

Ana girişte bir izole oda vardır. İdari personele ait mekanlar ikinci katta toplanmıştır. Mutfak alt kattadır. Ayrı bir servis girişi ve kendine ait bir deposu vardır.

1. Giriş	6. Mutfak
2. Depo	7. Depo
3. Genel oyu alanı	8. Malzeme
4. Tiyatro	9. Çalışma odası
5. İzole oda	10. Büro

Anaokulu Planı - Nashville, Tenn/Amerika
R. Schudrowitz, Pädagogischer Kindergartenbau, s.76

4.17. Anaokulu-Kifissia-Athen-Yunanistan

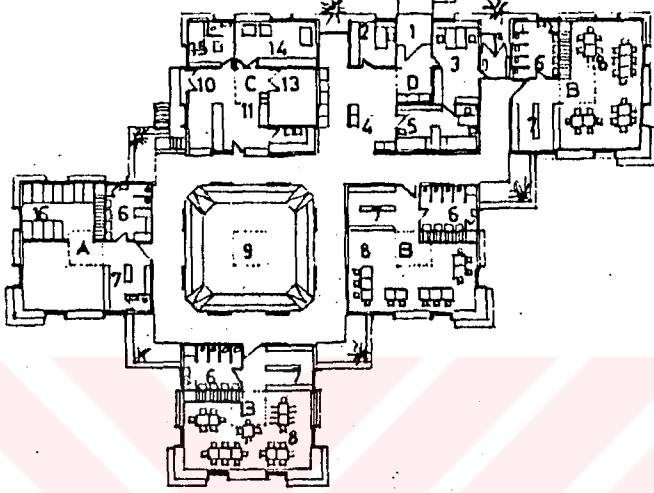
Bu tesis; üç anaokulu, bir kreş, bir idare ve bir de servis modüllerinden oluşmuştur. Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmanın kapsamında kreşler ele alınmamıştır.

Her anaokulu modülünün kendine ait vestiyeri ve tuvaletleri vardır. Bu katlar uyku odası olarak kullanılmaktadır. Her birimde, vestiyer ve tuvaletlerin üstüne yapılmıştır.

Ayrıca grupları biraraya toplamak ve birlikte yemek yemelerini sağlamak için çok maksatlı salon (toplantı ve yemek odası düşünülmüştür. Bu planlamanın en merkezi yerindedir.

Servis mekanlarına ayrı bir giriş sağlanmıştır. Mutfak, depo, kiler, çamaşırhane ve personel odası gibi servis birimlerinin hepsi servis modülünde toplanmıştır.

Tesise çocukların ve idari personelin gireceği tek bir giriş yapılmıştır. İdari mekanlar bu girişte toplanmıştır. Bürolara ve öğretmen odalarına yakın bir hasta odası düşünülmüştür. Bu girişte verilere ait küçük bir bekleme holü de yapılmıştır.

1. Giriş	9. Toplantı ve yemek salonu
2. Yönetici	10. Servis girişi
3. Büro	11. Mutfak
4. Hol	12. Kiler
5. Hasta odası	13. Depo
6. WC-lavabolar	14. Çamaşırhane
7. Vestiyer	15. Personel odası
8. Oyun odası	16. Uyku odası

- A. 25 küçük çocukluk birim
 B. 25 çocukluk birim-2 yaşından 6 yaşına kadar
 C. Çocuk bakıcıları
 D. İdare

Anaokulu Planı-Kifissia-Athen/Yunanistan

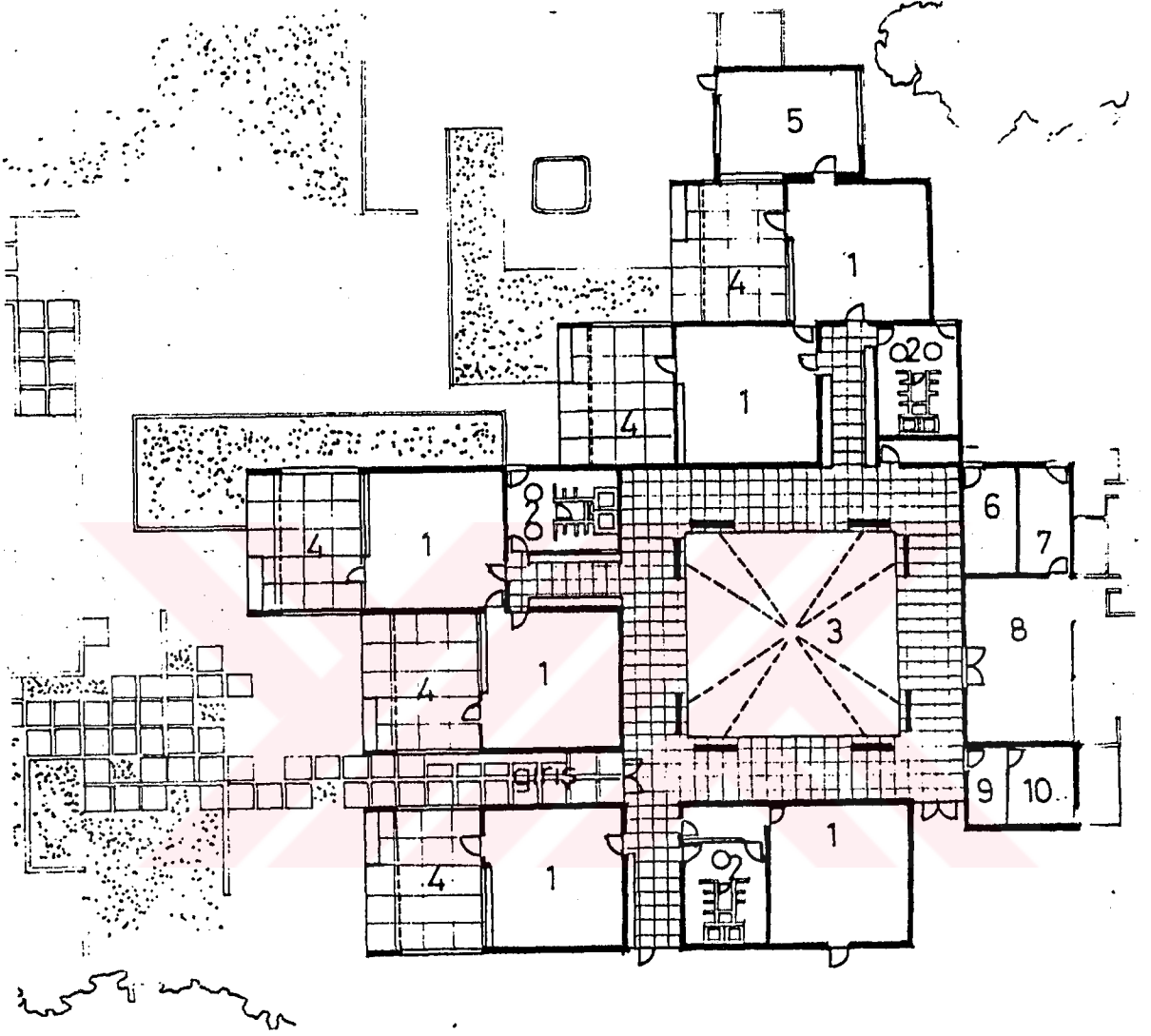
E.Wild, Bauten für Kinder, s.44

4.18. Anaokulu-Toulouse, le Mirail-Fransa

Anaokulu beş çocuk için tasarlanmıştır. Grup odalarının girişinde vestiyerler çözümlenmiştir. İki grup odasına bir WC-lavabo birimi hizmet vermektedir. Grup odalarından birine ait dinlenme salonu vardır. Bu salon ait olduğu grup odasıyla direkt ilişkilidir. Diğerleriyle ilişkisi yoktur. Bu grup odası, büyük bir olasılıkla daha küçük yaş grubundaki çocuklar için yapılmıştır. Her grup odasının önünde bir oyun terası vardır. Oyun terasları genel oyun bahçesine açılmaktadır. Grup odalarından ayrı olarak, aşağı yukarı grup odalarının m².sine eşit bir de toplantı odası vardır. Bu toplantı odası WC-lavabo birimlerinden birini, grup odalarından biriyle ortak kullanmaktadır.

Grup odalarının açıldığı, genel bir oyun salonu vardır. Ana girişten bu salona girilmektedir. Tüm mekanlara dağılım bu salondan yapılmaktadır. Bu salon gerektiğinde bekleme holü, gerektiğinde de, genel oyun salonu olarak kullanılmaktadır. Kötü hava koşullarında, dış oyun alanında sürdürülecek aktivitelerin toplu halde, içeride yapılmasına olanak sağlayan bir mekandır.

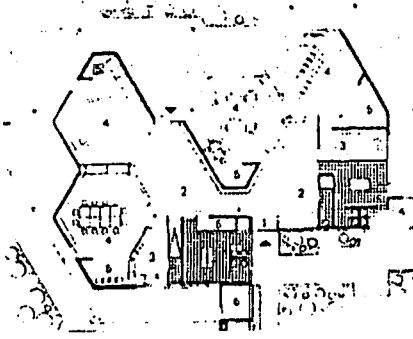
Anaokulunun bir de idare kısmı vardır. Burada müdür odası, bekleme ve büro bulunmaktadır.

1. Oyun odaları	6. Teknik
2. WC-lavabolar	7. Ofis
3. Oyun salonu	8. İdare
4. Teras	9. Bekleme odası
5. Dinlenme salonu	10. Müdür odası

Anaokulu Planı-Toulouse-Le Mirail/Fransa
R.Schudrowitz, Padagogischer Kindergartenbau, s.72.

4.19. Anaokulu-Weiswell-Almanya (1)

1. Rüzgarlık
2. Çok amaçlı toplantı salonu
3. Öğretmenler odası
4. Grup odası
5. Oyun köşesi
6. Depo

Anaokulu-Weiswell-Almanya

DBZ, 3/1975, s.246.

Dört ayrı gruba hizmet veren bu anaokulunda iki grup bazı servisleri birlikte kullanmaktadır.

İki grup odasına bir tuvalet-lavabo birimi hizmet vermektedir. Bu grup odaları dolap yüzeyleri ile birbiririnden ayrılmıştır. Bu odaların ortak kullandıkları holde de vestiyerleri vardır. Gerektiğinde bu ortak mekanı birlikte kullanan iki grubu bir araya getirip belirli aktiviteleri beraberce yürütmek mümkündür. İki grup odasını bir öğretmen izlemektedir.

Grup odalarının her birinde ayrıca birer oyun köşesi vardır. Bu oyun köşesinde ilgi köşelerinden biri oluşturulabilir. Ya da programa göre bu köşe değişken de olabilir.

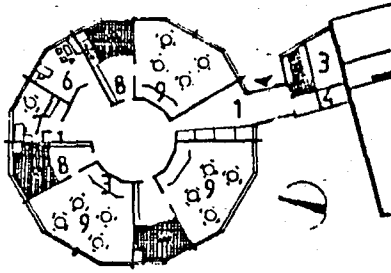
Her grup odasından dış mekana çıkış vardır. Dış mekanda üstü kapalı yarı açık alan meydana getirilmiştir. Bu kötü havalarda çocukların dış alanı belirli bir süre için kullanmalarını sağlamaktadır. Dış alan donatımının korunması için ayrıca depo yerleri de yapılmıştır.

4.20. Anaokulu-Bremerhaven-Almanya (2)

Üç çocuk grubu için yapılan bu anaokulu planı, şimdiye kadar incelediğimiz örneklerden form olarak farklıdır. Ama fonksiyonların düzenlenmesi aşağı yukarı diğerleri gibidir.

Girişin bir tarafında servis mekanları diğer tarafında ise anaokulu kısmı düzenlenmiştir. Servis mekanları kısmında mutfak, ısıtma ve bir de dış alana hizmet eden bir depo vardır. Dış oyun alanına çıkış girişin tam karşısından ve tüm anaokulu için tek bir yerden verilmiştir.

Anaokulu kısmında ise, grup odalarının yanısıra öğretmenler odası ve toplantı odası vardır. Tüm bu mekanların ortasında ise ortak aktivitelerin sürdürülebilmesi için bir salon vardır. Her grup odasının girişinde kendine ait vestiyer, tuvaletler ve lavabolar bulunmaktadır. Tüm aktiviteler grup odasında sürdürülmektedir.

1. Giriş holü
2. Mutfak
3. Isıtma
4. Depo
5. Oyun salonu
6. Öğretmenler odası
7. Personel odası
8. Vestiyer
9. Grup odası

Anaokulu-Bremerhaven-Almanya

DBZ, 11/1975, s.1292.

4.21. Anaokulu-Erdweg-Almanya (3)

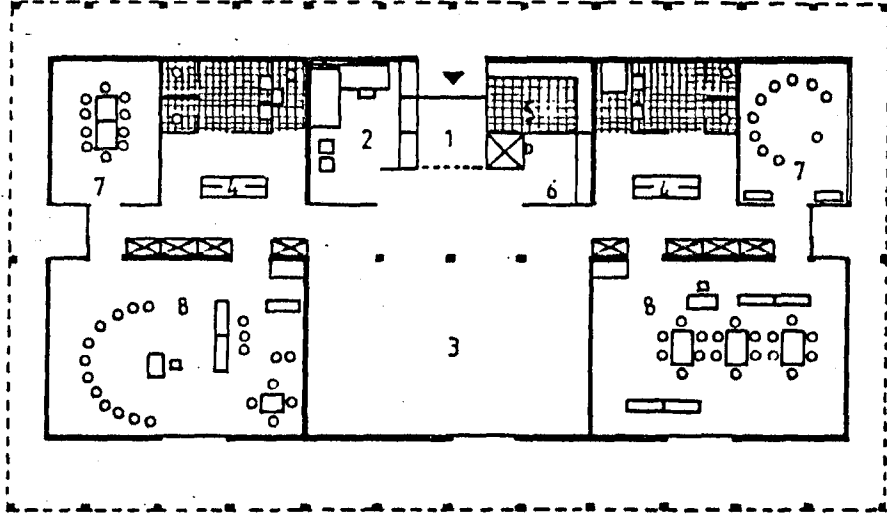
Almanya'dan alınmış bu örnekteki anaokulu iki gruba hizmet vermektedir.

Güney yönündeki grup odalarının arasında çok amaçlı toplantı salonu vardır. Her grup odasının kendine ait bir de küçük bir yan odası vardır. Bu odada belirli köşe faaliyetlerini sürdürmek mümkün olabilir. Grup odasının girişindeki duvarlara dolaplar yapılmıştır. Bunlar çeşitli araç-gereç ve donatının depolanması için kullanılabilir.

Grup odalarına ait tuvaletlerde tam grup odalarının karşısındadır. Vestiyerler de bunların girişinde ayrı olarak çözümlenmiştir.

Girişin solunda öğretmenler odası vardır. Bu oda aynı zamanda hasta odası olarak da kullanılmaktadır. Öğretmenlere ait tuvalet ve depo vardır. Girişin sağında ise mutfak bulunmaktadır.

Grup odalarından dış oyun alanına çıkış sağlanmıştır. Anaokulunun etrafında belirli bir yarı açık alan bırakılmıştır. Bu çocukların kötü hava koşullarında (soğuk-yağmur-kar) belirli zamanlarda dış alana çıkmalarını ve bu alanı kullanmalarını sağlar. Böyle bir alanın oluşturulması da çocukların dış mekanla ilişkisi açısından gereklidir.

Anaokulu-Erdweg-Almanya

DBZ, 12/1979 s.1836

1. Rüzgarlık	5. Çay köşesi
2. Öğretmenler odası	6. Depo
3. Çok maksatlı salon	7. Küçük grup odası
4. Vestiyer	8. Grup odası

4.22. Anaokulu-Darmstadt-Almanya (4)

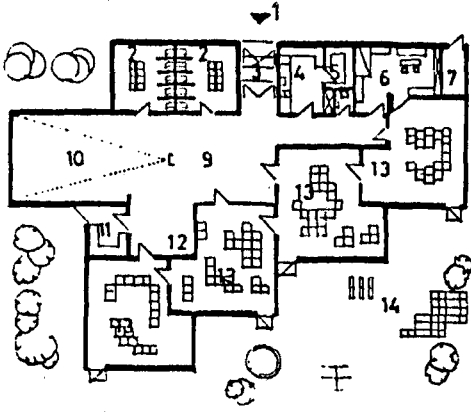
Bu örnekteki anaokulunu dört farklı çocuk grubu kullanmaktadır.

Rüzgarlıklı bir ana girişten sonra genel bir koridor alanından grup odalarına geçilmektedir. Grup odalarının girişlerinde koridor üzerinde vestiyerler çözülmüştür. Her grup odasının diğer grup odasıyla ilişkisi vardır. Grup odalarının hepsi güney yönüne bakmaktadır.

Tuvaletler iki grup halinde toplanmıştır. Bunların grup odalarıyla ilişkisi yoktur. Bu çocukların kontrolü açısından sakıncalıdır. Tuvaletlerle grup odası arasındaki büyük mekan çok amaçlı toplantı salonu olarak kullanılmaktadır. Bu toplantı salonu film göstermeğe uygundur. Tüm grupların bir araya gelmesini sağlayacak büyüklüktedir.

Grup odalarından dış oyun alanına çıkış sağlanmıştır. Dış alan donatımı için bir depo yapılmıştır. Bu deponun her iki tarafla da (iç-dış) ilişkisi vardır.

Kuzey yönünde tuvaletlerin yanısıra, girişin sağ tarafında idareye ve servislere ait mekanlar vardır. Öğretmene ait odanın bir köşesi izole oda olarak kullanılmaktadır. İdari personele ait bir de depo vardır. Ayrıca mutfak ve deposu vardır.

1. Giriş
2. WC-lavabolar
3. Süt mutfağı
4. Depo
5. Öğretmen odası-izole oda
7. Depo
8. Koridor
9. Oyun alanı
10. Çok maksatlı salon
11. Alet odası
12. Vestiyer
13. Grup odası
14. Oyun bahçesi

Anaokulu-Darmstadt-Almanya
E.Wild, Bauten für Kinder, s.49.

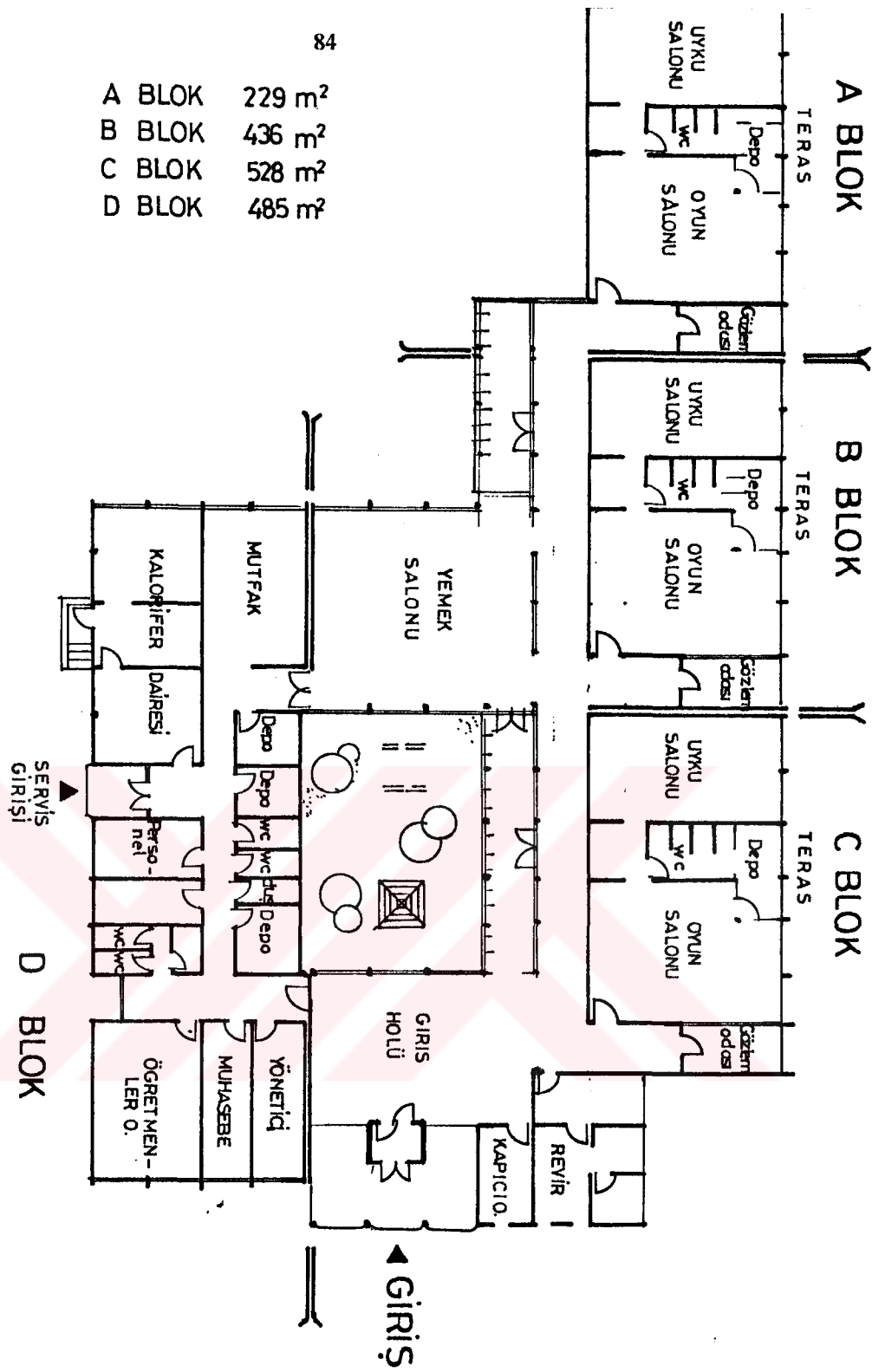
4.23. Anaokulu - Tip Proje - Türkiye

Milli Eğitim Bakanlığı İnşaat Emlak Dairesi tarafından tasarlanmış olan bu anaokulu 100 çocuk kapasitelidir. Anaokulu üç çocuk grubuna hizmet vermektedir. Her grubun tüm gereksinimleri kendi birimlerinde çözümlenmiştir. Grup odası, WC ve depo ile direkt ilişkilidir. Bu depo ve WC mekanına bir tampon bölgeden geçilmektedir. Bu depoya grup odasına ait oyuncak ve uğraşı malzemeleriyle, şezlonglar konulmaktadır. Vestiyerler oyun odasının girişindeki duvarlarda çözümlenmiştir.

Grup odasının dışa bakan yüzü camlı pencerelerle yapılmıştır. Uyku ve dinlenme aktiviteleri için ayrı bir mekan ayrılmıştır. Bu da grup odasıyla direkt ilişkilidir. Grup odasından dış alana çıkış bir terasla sağlanmıştır. Öğretmenlerin ve asistanların ve hatta ebeveynlerin çocukları izlemeleri için, grup odasıyla direkt ilişkili bir gözlem odası vardır.

Çocukların toplu halde yemek yiyebilecekleri ya da çocukların hazırladıkları faaliyet ve gösterilerin yapılabilirdiği bir salon düşünölmüştür. Bu salon mutfakla direkt ilişkilidir. Mutfağın kendine ait bir de deposu vardır. Ayrı bir servis girişı vardır. Anaokulunun günlük çamaşırlarının yıkanacağı küçük bir çamaşırhane vardır. Personel için de bir oda düşünölmüştür.

İdareye ait mekan ve ilk yardım odası girişe yakın olarak yapılmıştır.

Anaokulu Tip Proje - Türkiye

Milli Eğitim Bakanlığı İnşaat Emlak Dairesi, Ankara

5. BÖLÜM

5. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM YAPILARI

5.1. Çevre ve Kentsel İlişki Özellikleri

Okul öncesi eğitim yapıları hizmet ettiği çevre çocuklarının kolay ve çabuk ulaşabilecekleri bir yerde planlanmalıdır. Kent planamalarındaki standartlara göre bu mesafe 200-400 metrelik bir uzaklıktadır.⁽¹⁾ Okul kesinlikle konutun yakın çevresi içinde düzenlenir ve çevreyi tamamlayıcı bir rol oynar.

Tesis çocuklar için tehlike yaratmayacak, sakin, gürültüden uzak ve ulaşım elverişli bir alanda kurulmalıdır. Yerleşim alanı ana trafikten uzak ve güvenli bir yerde olmalıdır. Yerin civarında tehlikeli uçurumlar bulunmamalı, toprağında nem ve kayma olmamalıdır.

Yerleşme alanı çevresi açık, havadar, yakınlarında zararlı gaz çıkaracak ve çevrenin havasını bozacak tesisler (endüstriyel kuruluşlar, kok hava gazı fabrikası vb. gibi) bulunmamalıdır.

Yerleşme alanı aşırı engebelerden uzak, alt yapı tesislerine sahip bir bölge içinde bulunmalıdır.

Çocuk için çok korkunç olan mezarlık alanlarından en az 100-150 m uzaklıkta bulunmalıdır.

Seçilen alan gerek kapalı tesislerin gerekse açık oyun alanlarının yerleştirilmesine olanak sağlayacak büyüklükte olmalıdır. Çocukların rahatça oynayabilecekleri, çeşitli oyun araçlarının konabileceği bir bahçeye sahip olmalıdır.

Çevre nüfusunun en çok %12'si 3-6 yaş arasında olduğundan ve her yıl %2-3 nüfus artışı dikkate alınarak çocuk sayısı

(1) J. De Chiara, L. Koppelman, Planning Design Criteria, New York: Von Nostrand Reinhold Company, 1969, s.179.

hesaplanmalı, her çocuk için 10 metrekare yer kabul edilerek buna göre okul binasının yeri seçilmelidir. Örneğin 700 nüfuslu bir yerin ihtiyacı için kurulacak anaokuluna yaklaşık olarak 85 çocuk gelebileceğinden 85x10=850 metrekarelik bir arsaya ihtiyaç duyulacağı hesaplanmalıdır.⁽¹⁾

5.2. Okul Öncesi Eğitim Yapılarının (Anaokulların) Genel Planlama Özellikleri

Okul öncesi eğitim yapılarında ilk planda öne çıkan unsur çocuğa yönelik yapıların özel tasarımlarıdır.

Anaokulu binası, genellikle çocukların kolaylıkla hareket edebilmeleri ve herhangi bir tehlikeye meydan verilmemesi için tek kat olarak yapılmalıdır.

Anaokulunun iki ana kapısı olmalıdır. Bunlardan biri giriş-çıkışa, diğeri de açık oyun alanına hizmet etmelidir.

İklim koşullarına uygun pencereler, sabah güneş alacak biçimde doğuya açık olmalıdır. Pencerelere havalandırma sağlayacak şekilde yerleştirilmelidir. Çocukların dışarıyı görebilmelerine olanak vermelidir. Film gösterilirken odanın karartılmasını sağlayacak, kolaylıkla hareket edebilen, gölgeli, koyu ve sade perdeler olmalıdır.

Anaokulunda çeşitli bina içi mekan ilişkisinin ve ayrıntılar en etkin biçimde çözümlenmelidir.

Grup odasıyla, bahçe ve oyun alanı arasında serbest gidiş-geliş sağlanmalıdır.

Anaokulu binasının çevresi, duvar veya parmaklıkla çevrili olmalıdır.

⁽¹⁾ S. Kantarcıoğlu, Anaokulunda Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No: 185, 3. Baskı, İstanbul, 1992, s.41.

Bina, çevrenin iklim koşullarına göre yapılmalı (duvar, pencere, kapı, tavan, çatı yapımları), ısıtma ve havalandırma tesisatı bulunmalıdır.

Binanın gerekli yerlerinde mümkünse ses izolasyonu olmalıdır.

Binanın her yanı aynı ısıda olmalıdır. Havalandırma ve aydınlatma sağlık koşullarına uyum olarak sağlanmalıdır.

Yapay aydınlatma öyle bir şekilde olmalıdır ki, oda içindeki tüm alanlar gölgesiz olmalıdır.

İdeal olarak bir anaokulu binası ayrı olmalıdır.

Anaokulu küçük olmalı, grup sayısı 4 ya da 5'i geçmemelidir. Böyle bir düzenleme sağlık ve güvenlik koşullarının denetimini kolaylaştırmaktadır.

Bina, sağlık ve güvenlik koşullarına uygun olmalıdır. Grup odaları, güneşe bakmalı, yeterince aydınlık, iyi havalandırılmış, temiz, çocuğun sağlığına zararlı nemden ve hava akımlarından arınmış olmalıdır. Soğuk havalarda yeterince ısıtılmalıdır.

Anaokulları, sıcak ve hoş görünümlü yerler olmalıdır. Çocuğun evine benzer tarafları bulunmalı, çocuk böylelikle kendini birdenbire yabancı bir ortam içinde bulmaz.

Binanın düzenlenmesi ve renklerin seçiminde, çocuklar için rahatlatıcı ve iç açıcı bir atmosfer yaratacak noktalara dikkat edilmelidir.

Binanın planlanmasında, çocukların ilgi ve gereksinmelerini karşılayacak ve program değişikliklerine olanak sağlayacak esneklik düşünülmelidir (hareketli ahşap ve alüminyum bölmeler gibi).

Bina içerisinde içilebilecek ve yıkanılabilir su bulunmalıdır.

Bina ve grup odaları, öğretmenlerin yorulmadan çocukları kontrol edebilecekleri şekilde planlanmalıdır.

Grup odalarından, açık oyun alanına kolayca çıkılmalıdır.

Ana girişte, çocukların binaya gelişleri ve evlere dağıtımı için saçaklı ve korumalı bir kapı bulunmalıdır. Böyle bir kapı, çocukların yağmurlu ve karlı havalarda geliş ve dağılışı süresince korunmalarını sağlar.

Binanın girişi, çocukların vestiyerlerini içine alacak ve velilerin rahatça giriş-çıkışlarına olanak sağlayacak genişlikte olmalıdır.

Anaokulu binasında grup odası (oyun odası)nın dışında, vestiyer, WC-lavabolar, dinlenme, yemek yeme gereksinimlerinin giderildiği belirli alanlar ve araç-gereçlerin bulunduğu depolar olmalıdır. Yemek ve dinlenme için ayrı ayrı oda yapmağa gerek yoktur, grup odası bu aktiviteler için de kullanılabilir.

Sınıfta ve açık oyun alanında oyun malzemelerinin konabileceği genişlikte depolar bulunmalıdır.

Anaokulu binasında bütüne oranla servis-depolama alanlarının miktarı yeterli olmalıdır (tipik olarak üçte bir oranında).

Binanın güvenlik donanımları yeterli ve etkinlikleri tam olmalıdır.

Sınıfların genişliği her çocuk başına 3-4 m² hesaplanarak planlanmalı, açık hava oyun alanı ise, her çocuk için 7-14 m² arasında, okulun olanaklarına göre düşünülmelidir.

Anaokulu binasının bahçesi, olanaklar çerçevesinde anayoldan ve trafikten uzak olmalıdır.

Binanın herhangi bir tarafında çocuklara zarar verecek bir bölüm olmamalıdır. Tüm mobilya uçlarının yuvarlak uçlu olmasına özen gösterilmelidir. Kaza olasılıklarını önlemek

için, soba ve radyatörlerin çevresi bir paravanla çevrilmelidir.

Çocuk ölçeğinde tasarlanan bina ve mekanların içine yetişkinlerin de sığdırılabilmesi için tasarımları yapılmalıdır.

Anaokullarındaki duvar kaplamaları her türlü darbeye, vuruşa karşı dayanıklı olmak zorundadır. Anaokulunda çocukların yaptığı çalışmalar duvarlara asılma eğilimindedir. Bu yüzden çarpmalarına ve oyun darbelerine karşı dayanıklı malzemedan bir süpürgelikle kaplanabilir. Bunların üzerine de çivi, raptiye için yumuşak panolar döşenebilir. Duvarlarda yaratılmaya çalışılan bir renk olayı, çocukların, hemen hergün yapıştıracakları resim ve posterlerle ya bozulacak ya da odayı bozacaktır. Bu yüzden aşırı renkliden kaçınılmalıdır.

Anaokullarında gerek güvenlik, gerek dayanıklılık açısından en önemli kritik eleman zemin ve zemin kaplamalarıdır. Hijyen koşullarına uygun, kolay temizlenen, çocuklar için güvenli ve grup odasındaki değişik aktivitelere uygun kaplama malzemeleri kullanılmalıdır.

*** Kapılar**

Bazı kapılar çocukları yalnızca içeride veya dışarıda tutacak şekilde, bazıları da çocuklar tarafından kolayca kullanılacak bir biçimde tasarlanmalıdır. Bu kapılarda hem çocuklara hem büyüklere görüş sağlayacak dayanıklı bir cam ve dikkatlice seçilmiş yerlere kapı donanımları (kapı kolu, kilit) konulması demektir. Genellikle giriş kapılarına sokak kapılarına yalnızca büyüklerin açabileceği bir yüksekliğe ek bir kapı kolu konmalıdır.

Çocuklara yönelik tehlikeleri ve kaza riskini en aza indirmek için kapıları minimum sayıda tutmak ve kendiliğinden kapanır biçimde yapmak gerekir.

Lobilerden tuvaletlere kadar olan kapılar için gerekli olmayabilir, ancak yangın çıkışlarındaki kapılar mutlaka yumuşak yaylı, yavaş kapanma hareketine sahip kendinden kapanır olmalıdır. Mutfak kapılarında ise gecikmeli kapanan yay sistemi kullanılmalıdır.

Ahırlara özgü alt üst ayrı açılabilen kapılar da anaokullarında eğlenceli olabilir. Çalışanlar üst kapağın açık bırakılması sayesinde çocuklarla rahatlıkla konuşabilirler ve onları gözlemleyebilirler, çocuklar ise etkin bir biçimde içeride tutulabilirler. Üst kapağın açık bırakılıp, alt kapağın tek başına kapatılabilmesi sayesinde bu kapılar, özellikle mutfak gibi mekanlar için ideal olmaktadır.

Oyun odası ve dinlenme odası, gerektiğinde ayrılmasını sağlayacak sürülebilir, katlanabilir panellerle ayrılabilir. WC'lerdeki kabin kapıları ise yerçekimi hareketi ile kendiliğinden kapanan salon tipi kapılar olabilir.

5.3. Anaokullarında Kapasite

Anaokulu sınıflarındaki çocuk sayıları, bu işe verdikleri öneme göre her memlekette başka başkadır. Batıdaki çağdaş çocuk tesislerinde normal kapasite 60 çocuk (3 grup x 20 çocuk)'tur.

Çocuk yuvalarında, kapasite 120 çocuğun üstüne çıkarılmamalıdır. Eğer kapsitenin 60 çocuğun üstüne çıkarılmasında büyük zorunluluk varsa, gruplar 25-30 çocuğun üstüne çıkmamalıdır. Ek gruplar planlanmalıdır.

Resmi Gazete'de 26 Aralık 1983 sayı 18263'de yayınlanan Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın "Özel Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında

Yönetmelik"te gruptaki çocuk ve personel sayısı ile ilgili 15. madde şöyle demektedir:⁽¹⁾

"Madde 15. Gruptaki çocuk ve personel sayısı aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde düzenlenir:

a. 0-2 yaş grubunda, (0-24 aylık) en çok 10 çocuk, bir grup oluşturur. Her çocuk için en az 1 çocuk bakıcısı görevlendirilir.

b. 3-6 yaş grubunda ise en çok 20 çocuk bir grup oluşturur. Her grup için en az 1 grup lideri ve "1 çocuk bakıcısı görevlendirilir.

5.4. Mekanlar ve İşlevsel Özellikleri

Genel olarak anaokulu üç ana bölümden oluşur. Bunlar;

1-Grup odası veya odaları- Eğitim etkinliklerinin sürdürüldüğü oda ya da odalardır.

2-Ortak kullanım alanları- Toplantı salonları, açık ve kapalı avlular, oyun terasları.

3-Servisler- Bürolar, ısıtma mutfağı, vb. hacimlerdir.

5.4.1. Grup Odası

Grup odası anaokulu içinde belirli yada karışık yaştaki çocukların bir arada eğitim gördükleri bağımsız bölümler ya da odalardır. Anaokulunun en önemli kısmını bu bölüm oluşturur.

Çocuklar bu mekan içinde oynar, eğitim görür, yemek yer, öğle uykusu uyurlar. Bu yüzden bu hacim bütün bu

(1) Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, No. 18263, 26 Aralık 1983, s.17

fonksiyonlara cevap verecek şekilde ve büyüklükte planlanmalıdır.

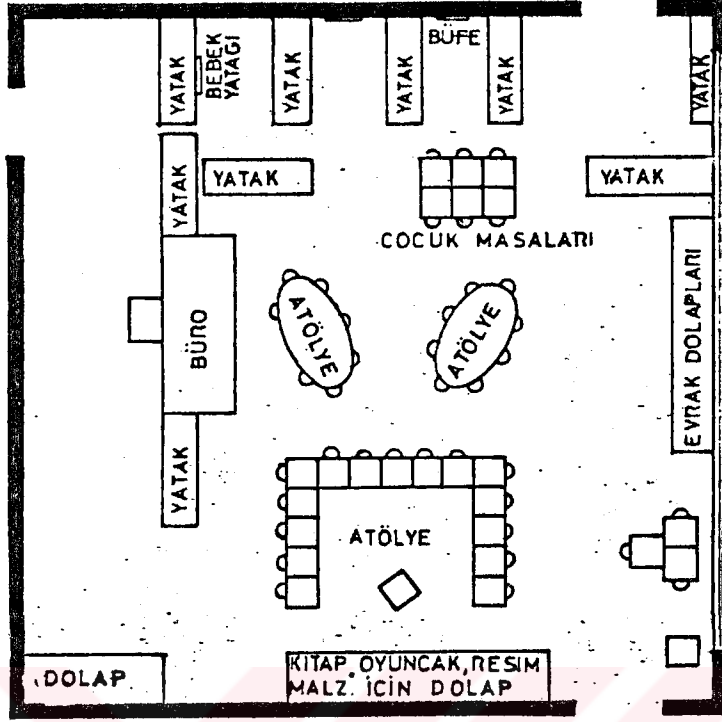
Grup odası çocukların bağımsızlığını destekleyecek yönde düzenlenmelidir. Başka bir deyişle çocuk grup odasında bir çok işini kendi başına yapabilmelidir. Bu bakımdan dikkat edilmesi gereken en önemli nokta grup odasındaki mobilya ve diğer eşyaların boyutlarının çocuğa uygun olmasıdır. Çocuklar kendi gereksinmelerini kendileri karşılayabilmeli ve araç gereçlerin, çocukların bağımsızlığını destekleyecek yönde kullanılması için kitap oyuncak ve bloklar raflara düzgün bir şekilde yerleştirilmelidir.

Anaokulu grup odası, ilgi köşeleri, oyuncak dolapları, masa ve sandalye gibi hareketli eşyalar yerleştirildikten sonra, ortada çocukların rahat hareket etmelerine, yağışlı havalarda dışarı çıkmadıkları zaman oyun oynamalarına olanak sağlayacak genişlikte olmalıdır. Grup odaları çocuklarının hareketlerini kısıtlamayacak alana sahip olmalıdır.

Grup odası içinde, dolaşma düzeni, yani grup trafiği olanaklar elverdiğince akıcı ve rahat bir duruma getirilmelidir. Çocukların sürekli olarak bir yerden bir yere gitmesini azaltıcı yönde önlemler alınmalıdır.

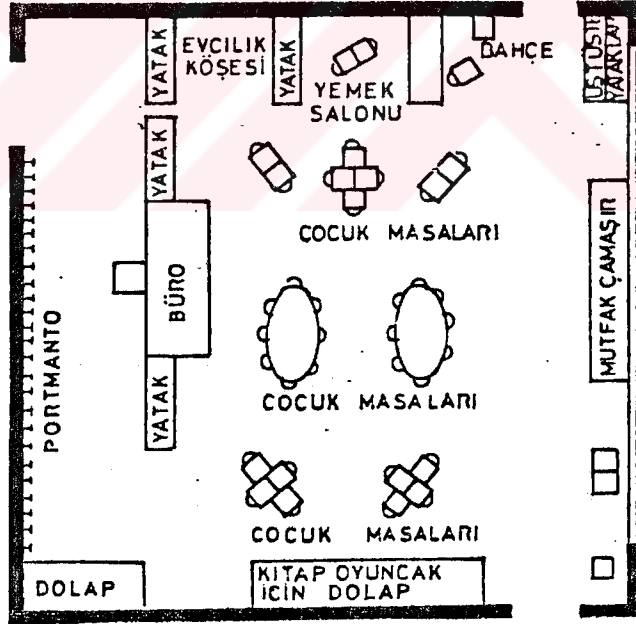
Grup odasında oyuncaklar, araç ve gereçler belirli bir düzene göre yerleştirilirse çocuklar oyuncaklarını oynadıktan sonra nereye yerleştireceklerini bilirler.

Çocukların anaokulunda öğrenmelerini sağlayan etmenlerden biri de çekici ve kullanışlı bir ana okulu ortamıdır.

Bir Anaokulu Grup Odası Planı

S. Kantarcıoğlu, Anaokulunda Eğitim, s.161

Bir Anaokulu Grup Odası Planı

A.g.e., s.160

Grup odası aşaşıdaki ilkeler göre planlanmalıdır.

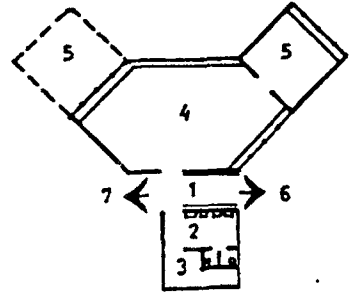
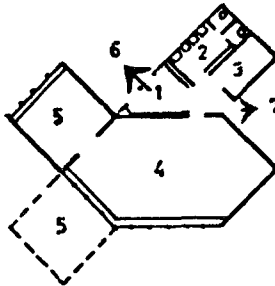
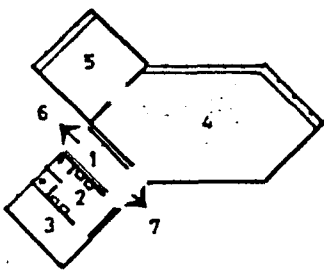
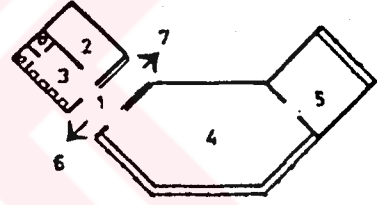
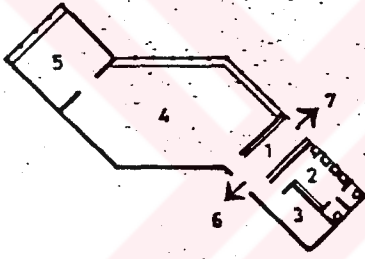
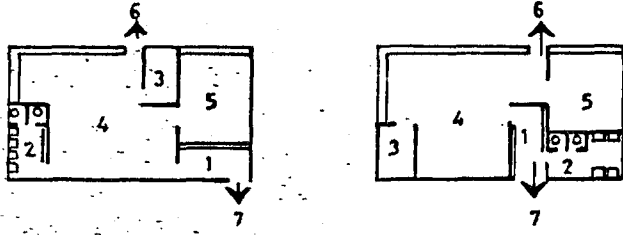
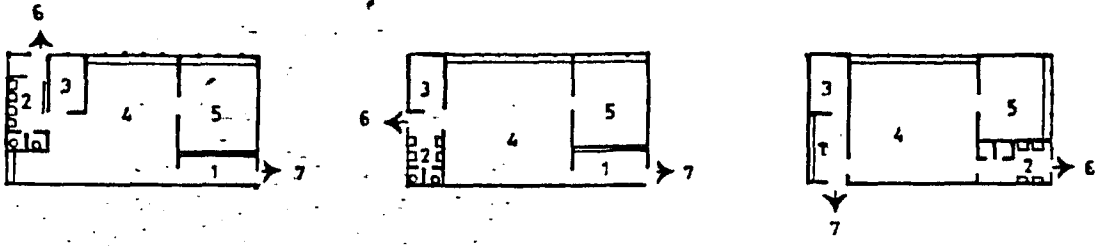
Anaokulu her grup 20 ocuk alanacak büyüklükte planlanmalıdır. Sınıf çocuklarını sayısına uygun büyüklükte olmalıdır. Grup odasını alanı ocuk başına 3-4 m² olarak hesaplanmalıdır. Grup odalarının tavanı ortalama 2.20-2,70m. olmalıdır. Grup odaları WC ve lavabo hacimleri ile direk ilişkili olarak planlanmalıdır. Bu ilişki çocukları kontrol etmek açısından gereklidir. Eğer bu ilişki doğrudan sağlanmamış ise grup odası WC arası ocuk tarafından en kısa zamanda ulaşılabilecek mesafede olmalıdır.

Grup odalarında eğitim araç ve gereç ve kitapların bulunduğu kitaplık dolap ve raflar bulunmalıdır. Bu raflar farklı köşelerin sınırlanmasında kullanılabilir.

Grup odası sesli ve sessiz etkinliklerin yapılacağı bölümleri içermeli, aynı hacim içinde veya komşu hacimlerde bu bütünlük sağlanmalıdır. Grup odası tek hacim olabileceği gibi, i içe geçmiş iki veya üç hacimden oluşabilir veya ana hacime bağlı inişler içinde etkinlikler sürdürülebilir. İlgi köşeleri bu inişler içinde yer alabilir. Çocuklar bazı oyunları oynamaktan sıkılmazlar. Evcilik yada çeşitli mesleklerle ilgili bu köşeler sürekli kullanılabilir. Bu şekilde bir inişler içinde yer alabilir.

Grup odalarında, çocukların boya, çamur, vb.etkinliklerinde kullanılmak üzere bir adet lavabo veya eviye ile su tesisatı bulunmalıdır.

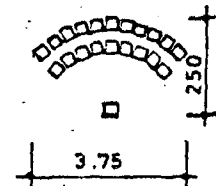
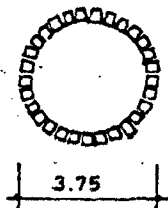
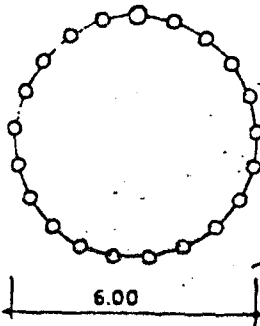
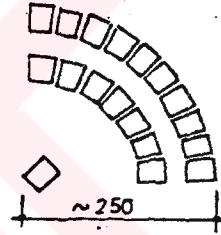
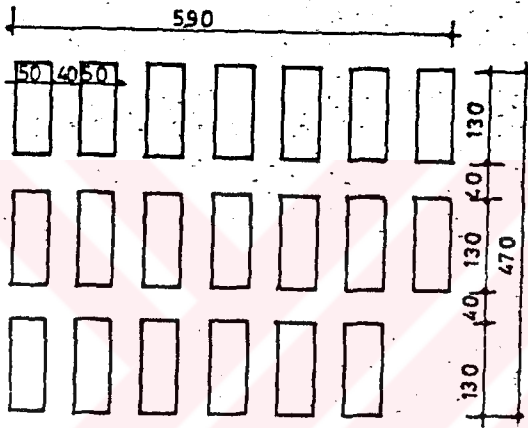
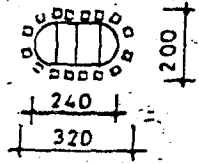
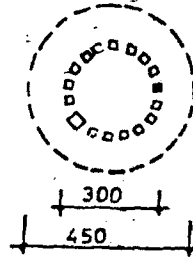
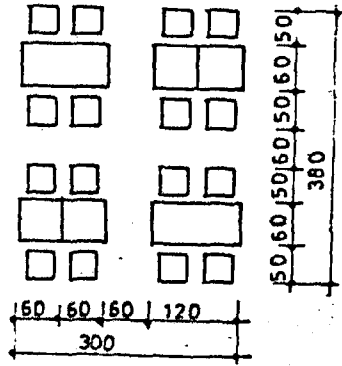
Grup odalarında çocukların tırmanma, sürtünme, kayma isteklerini sağlayıcı araç ve gereçlerin takımına elverişli yer bulunmalıdır. Bundan amaç bu ağ çocuklarının devamlı bedensel hareket isteğinin karşılanması, evinde yapamadığı bu tür etkinlikleri güvenli ve yeterli bir şekilde grup içinde yapma olanağının sağlanmasıdır.

1. VESTİYER
2. WC - LAYABOLAR
3. DEPO
4. BÜYÜK GRUP ODASI

5. KÜÇÜK GRUP ODASI
6. OYUN ALANI
7. ÇOK MAKSATLI TOPLANTI SALONU

Aynı Grup Odası Planının Farklı Kullanım Şekilleri
DBZ, 10/1977, s.1333

Grup Odasında Farklı Şekilde Oturma Düzenleri
 R. Schudrowitz, Pädagogischer Kindergartenbau, s.27
 DBZ, 9/1969, s.1575

Grup odalarından genel hol ve oyun bahçesine doğrudan çıkış olmalıdır.

Grup odalarının konumu, grup lideri(eğitici)nin hem odanın içini, hem de oyun bahçesini gözlemesine olanak verecek şekilde düzenlenmelidir.

Grup odası çocukların değişik düzenlerde oturma ve oynama isteğini karşılayacak şekilde planlanmalıdır.

Grup odasının bazı kısımları uygun aydınlatmalar yapılarak cazip hale getirilebilir. Oda çeşitli ışık kontrollerine sahip olmalıdır. Direkt güneş ışığından ve korunmasız (açık) elektrik lambalarından sakınılmalıdır. Bu odalardaki elektrik priz ve anahtarları yerden en az 1.50 m. yüksekte olmalıdır (6 yaşındaki çocuğun boyu 1.21 max. ulaşabileceği yükseklik:1.42'dir). Bunlar mümkün olduğunca az olmalıdır.

Grup odası tavanı, kolaylıkla temizlenebilen, bir malzemedен olmalıdır. Duvarlar yağlı boya veya plastik badana boyası ile boyanabilir. Tavan, ahşap ya da kireç badana olmalıdır. Grup odası, döşemesi kolay temizlenebilir, soğuk ve sert olmayan bir döşeme kaplaması ile kaplanmalıdır. Döşeme; marley, linolium ya da ahşap parke olabilir. Belirli köşeleri halı ile kaplamak mümkün çünkü, çocuklar yerde oynamasını severler. Halı, gürültüyü önleme açısından da önemlidir. Döşemeyi farklı seviyelerde yapmak mümkün olabilir. Bir köşe birkaç basamakla diğer alanlardan ayrılabilir.

Grup odası içinde poster, resim, afiş vs. asmaya elverişli pano, paravan ve bölmeler bulunmalıdır. Çocukların yapıtlarıyla da süslenebilen bu bölmeler, mekan bölücü olarak da kullanılabilir.

Her grup odasına ait en az bir kapalı depo olmalıdır (en az 4-5 m²). Bu depoda grubun eğitim araçları, gereçleri ve malzemeleri konulur.

Bu alandaki mobilya düzenlenmesi, duvar ve döşeme kaplamaları ve iç düzenleme, çocukların göz seviyesine yakın olmalıdır. Böylece çocukların neyin nerede yer aldığını görmelerine yardım edilmiş olunur.

20 kişilik bir grup için:tüm grup bir arada. Küçük gruplar halinde ve tek başına çalışma olanakları sağlanmalıdır.

Grup odasında, çocukları sınırlamadan gürültüyü önlemek için önlem alınmalıdır. Çocukların hareketli faaliyetleri gürültüye sebep olur. Yapılabilecek en basit önlemler şunlardır: Perde, ses kesici sentetik yer döşemelikleri ve ses ızalasyonu. Akustik kontrol anaokulu sınıflarının dizaynında temel kaygılardan biridir. Aynı zamanda sesli ve sessiz aktiviteler devam eder. Bunun için halı kaplı bir döşeme yapılabilir. O zaman sadece sanat köşesinde sert bir yüzey temin edilmelidir.

Grup odasının pencerelerinin, çocuk yerinde oturduğu zaman dışarısını göreceğ olması, eğitimciler tarafından tavsiye edilmekle birlikte, iklim koşullarını ve yakıt sorununu göz önünde bulundurmak gerekir.

5.4.1.1. Grup Odası Donatısı

Grup odası özel bir donatım ve terfiş şekli gerektirir. Tefrişte esas, odanın çok fonksiyonlu olmasının yanısıra, göze hoş görünür olma zorunluluğudur. Bu nedenle anaokuluna mobilya seçerken, çocuklar yaşı, sayısı, odanın şekli, öğrenme köşelerinin durumları gibi etmenler göz önüne alınmasıdır.

Ancak, mobilya tasarımında, en önemli konulardan biri, mobilyaların çocuk ölçüsüne uygun olmasıdır. Mobilyanın çeşitliliği çocukların deneyimlerini zenginleştirir. Elemanların düzenlenmesi önemlidir. Dikkatlice seçilmiş malzemeler ve onların kullanımına uygun düzenlemeler koşuluyla; anaokulu, çocuğa sosyal ve duygusal gelişmeyi

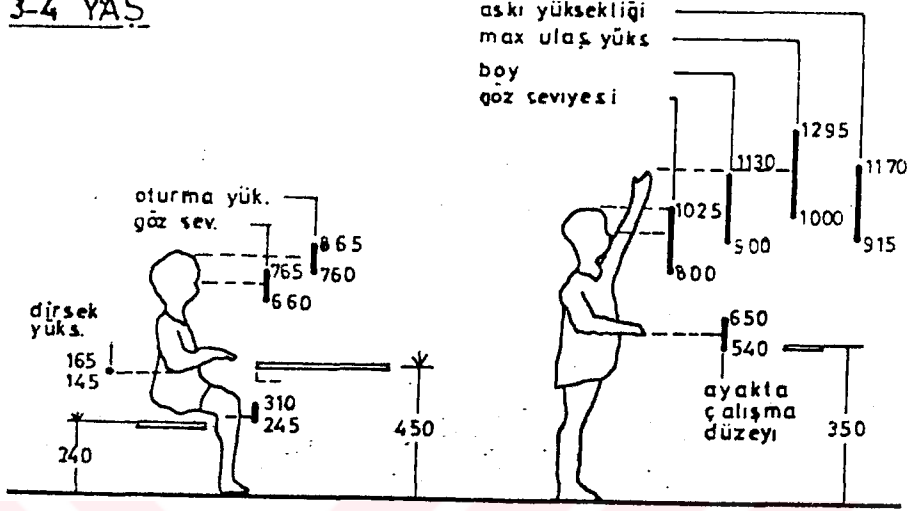
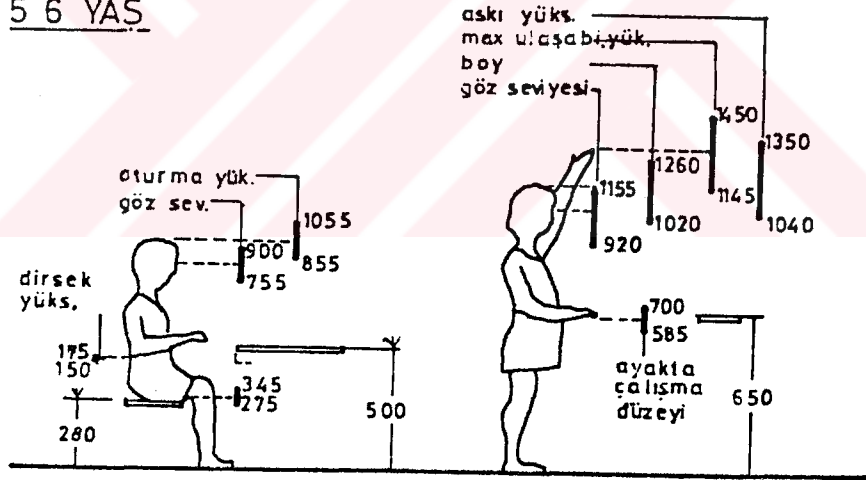
sağlayan zengin bir ortamın yaratılmasına yardım eder. Seçilen mobilyalar, çeşitli kullanım olanağına ve değişkenliğine sahip olmalıdır. Çocuk, belirli bir şey üzerinde çok uzun süre ilgili kalmaz, çabuk sıkılır ya da bıkar.

Çocuğun devamlı ilgisini sağlayabilmek için seçilen malzemelerin ve mobilyaların değişken olması gerekir.

Bir grup odası içinde bulunması gerekli mobilya ve eğitim araçları listesi:⁽¹⁾

- * Her bir çocuk için 1 adet iskemle
- * Her 4-6 çocuk için 1 adet masa (üstü formika veya vinileks)
- * Her çocuğun özel eşyası için özel çekmece (mendil, önlük, vs. için).
- * Çocukların yaptığı çalışmalar için çok raflı bir adet sehpa
- * 4 adet resim sehpası
- * 4 adet kara tahta
- * 1 adet kukla sehpası ve kukla takımı
- * 1 adet dükkancılık düzeni
- * Bir takım ahşap blok düzeni
- * Bir adet bebek köşesi takımı (bebek, karyola, dolap vs.)
- * 2-3 takım birbirine geçmeli oyuncak takımı
- * Çeşitli oyuncak setleri

(1) T.Alper, Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Fiziksel Planlama ve Dizayn Kriterleri, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Araştırma ve Uygulama Enstitüsü, 1980, s.35-36

3-4 YAS5 6 YAS

* ÇOCUĞUN ÖLÇÜLERİ

* Edward Mills, Planning building for education, culture and science, s:11

* Yeterli miktarda boya kalemi, pastel, kuru, toz boya, plasterin, resim kağıdı

* Yeterince tel, krapon kağıdı, ahşap çıta, zamk.

gibi malzemeler.

Mobilyalar sağlam yapılı ve yetererli sayıda olmalıdır. Mobilyalar, çocuğun gelişimini destekleyici ve öğretmenin denetimini kolaylaştırıcı bir biçimde yerleştirilmeli, gereğinde bir yerden bir yere taşınmalıdır. İyi korunmalı, onarımları geciktirilmeden yapılmalıdır.

* Donatılar

Çocuklar için hazırlanan mobilya ve oyuncaklar kırılmaz kullanışlı ve su geçirmez özelliklerinden ziyade, çocuğun hayal dünyasını geliştirici nitelikte olmalıdır. Çocukların hayal dünyalarının ne kadar geniş olduğu düşünülürse, onların fantazilerine göre mobilyaların tasarlanması gerekmektedir.

Walter Benjamin çocuk oyuncaklarını ve endüstri tasarımını incelediği bir yazısında en kötü oyuncakların dış dünya gerçeklerinin, insanların olduğu gibi bire bir taklitler olduğunu irdelemiştir. Hazır oyuncaklar çocuğun hayal gücünü ve yaratma yeteneğini ortadan kaldırmaktadırlar. Bu çocuk odası ve mobilyalar için de geçerlidir. Mobilya ne kadar sabit ve dar olursa çocuk için o kadar sıkıcı olur.

Çocuk mobilyaları büyüklerin kullandığı mobilya veya kataloglardan seçilen pahalı, lüks çocuk kafesleri gibi olursa çocukta can sıkıntısı yaratır.

Günümüzün cilalanmış mekanları, TV'de hazır oyunlar, hayal gücünü öldüren oyuncaklar (mini yatak oda takımları vs.), çocuğun oynarken kendisinden bir şeyler katmasına izin vermez. Çocuklar için istenen mobilya ve eşyalar, oynamaya, uyuklamaya, dans etmeye, kurcalamaya, yazmaya, bozmaya, boyamaya ve icat etmeye müsait olmalıdır.

Mobilyalar sağlam, sağlıklı malzemeden, kaza ve tehlikeden uzak, çok yönlü fonksiyona sahip, değiştirilebilir, sade, estetik ve orjinal olmalıdır. En önemlisi de çocuğun iç dünyasına hitab etmelidir.⁽¹⁾

* Masalar

Masalar bir yerden bir yere taşınabilecek kadar hafif üstü formika kaplı olmalıdır. Çocuklar yemek yerken, el sanatı malzemeleri veya bilmecelerle çalışırken ya da kitaplara bakarken, masada oturmayı öğrenirler. Masalar bir grup çocuğu alabilecek büyüklükte olmalıdır. Masalar, suya ve lekeye dayanıklı olmalıdır. Formika, linolium veya plastik kaplı malzeme olabilir.

Yansımayan, bozulmayan, yüzeyli, küçük masalar odanın çevresinde gruplandırılabilir. Bununla birlikte, bunlar odaya hakim olmamalıdır. Her masada 4 ya da 6 çocuk için yer olmalıdır. Daha büyük masa yüzeyi gerektiğinde, birçok masanın yanyana gelebilmesini sağlayacak biçimde olmalıdır. Çocuklar, bilmeceler, öğretici oyunlar, elle çalışan malzemeler, krayon, hamur ve diğer elişi malzemelerini kullanırken masaya oturmak gereksinmesini hissederler. Böyle durumlar için dayanıklı ve yıkanabilir sandalyeler kullanılmalıdır.

Masalar dikdörtgen, üçgen, kare veya daire olabilir.

a. Tek kişilik masalar: Kare şeklinde ve dört boyda; 0.42-0.44-0.46-0.52 m

b. 2-3-4 kişilik masalar: Diktörgen şeklinde ve dört boyda, şu ölçülerde olmalıdır.

Yerden yükseklik : 0.42-0.44-0.45-0.52 m
Genişlik : 0.40 m

⁽¹⁾ Bla İç, Tasarım Dergisi

Boy	:	Her çocuk için	0.45 m
		2 çocuk için	0.90 m
		3 çocuk için	1.35 m
		4 çocuk için	1.80 m

c. Yuvarlak masalar: Küçükleri 0.58 m., büyükleri 2 m. çapında olmalıdır.⁽¹⁾

* Sandalyeler

Odalardaki sandalyeler çocukların oturmalarına ve rahat etmelerine elverişli, ağaçtan yapılmış, şu ölçülerde ve dört boyda olmalıdır.

Çocukların turdukları kısımların yerden yüksekliği: 0.21-0.23-0.25-0.30 m, arkaları: 0.25-0.31-0.37-0.44 m ve oturma yerleri 0.30 m olmalıdır.⁽²⁾

Sandalyelerin çocukların düşmemesini sağlamak için sağlam yapılı olması uygundur. Ancak, bunların da grupta bir yerden bir yere taşınabilmeleri için hafif olması gerekir. Üç yaşındaki çocukların kullanacağı sandalyelerin yanları olmalıdır.

Çocuklar grup içinde bir halının üzerinde ve masa etrafında düzenlenmiş sandalyelerde oturmağı öğrenirler. Sandalyeler çocukların düz oturuşlarını ilerletmek üzere dizayn edilmelidir. Sandalyeler, her çocuğun taşıyabileceği ağırlıkta olmalıdır. Anaokulu gruplarında her çocuk için bir sandalyeye gerek vardır.

* Dolaplar

Dolaplar açık ve hareketli ünitelerden yapılmalıdır, bunlar çocukların gereksinimi olan eşyaları kolaylıkla almalarını sağlar.

(1) S.Kantarcioglu, Anaokullarında Metot ve Öğretim II, 4. Baskı, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 80, 1983. s.22

(2) A.g.e., s. 22

Odanın, çevresine dağıtılmış dolap ünitelerinde bloklar, bilimsel araştırmalar ve temsili oyunlarla ilgili malzemeler; boyama, ahşap çalışmaları, kitaplar ve diğer aktivitelerle ilgili malzemeleri yer almalıdır. Sağlanan gereksinmeler, çocukların kolay erişebilecekleri şekilde depolanmalıdır, fakat diğerleri öğretmenlerin kullanımı için raflara koyulup saklanmalıdır. Açık depolama yerleri olabilir, fakat bunların en iyisi kayar ya da menteşeli olanlarıdır.

Malzemelerin ve oyuncakların bulunduğu dolaplar, çocukların boylarına göre ayarlanmalı, sayı ve miktar bakımından yeterli olmalıdır. Bu oyuncak ve malzeme dolaplarının çocukların boylarına göre olması onların istediklerini kolayca almalarını sağlar, bu da çocuklarda bağımsızlığın gelişmesine yardım eden en önemli bir etkidir. Bu malzeme ve oyuncak dolaplarının önu ve arkası başka amaçlarla kullanılırsa daha ekonomik olur.

*** Halı**

Halı, tüm çocukları rahatlıkla alabilecek büyüklükte olmalıdır. Genellikle 3-4 m²'lik bir halı köşe kullanımlarında yeterli olabilir. Bunu özellikle okuma köşesinde, evcilik, müzik köşesinde kullanmak daha uygundur.

*** Portatif Karyolalar**

Çocuklar dinlenme saatinde, tek kişilik yataklara ya da şiltelere yatırılırlar. Eğer dinlenme eylemi, grup odasında sürdürülecekse, hafif portatif yataklar ya da ODTÜ, anaokulu örneğindeki gibi, duvara gömülebilen yataklar kullanılabilir. Diğer zamanlarda, yataklar toplanınca, bunların arka yüzü karatahta ya da pano olarak kullanılabilir. Ayrı bir dinlenme odası yapılacaksa, bu gruptaki çocuk sayısına uygun olarak düzenlenmelidir.

* Bülten Panosu

Bülten panosu, veliler, öğretmenler ve çocuklar arasında ilişki kurmalıdır. Bülten panosu, öğretim grubunun birbiriyle ilişkisini arttırmak amacıyla da kullanılır. Bülten panosu, binanın girişinde yer almalıdır. Böylelikle, çocukları okula getiren kişiler, duyuruları kolaylıkla görebilirler.

5.4.1.2. Grup Odasındaki İlgili Köşeleri

Anaokulu, grup odası, iyi düzenlenmiş ve yeterince donatılmış öğrenme alanlarını yani ilgi köşelerini içermelidir. Sık sık yenilenen ve değişen ilgi köşeleri yaratıcı oyun için çok uygun yerlerdir. Bunlar monoton hale geldikleri zaman istedikleri yararı sağlamazlar. Eksiklikleri olan oyun araçları da çocuğun ilgisini çekmez.

Anaokulunda, köşeler düzenlenirken, çocuğun tehlikelerden uzak olması sağlanmalı, oyun sırasında olanaklardan en iyi şekilde yararlanmasına dikkat edilmelidir. Düzenleme yapılırken anaokulu öğretmenin, köşelerdeki çocukların etkinliklerini izleyebilmesi sağlanmalıdır. Çocukların rahatlıkla köşelerde oynayabilmesi, dikkatlerinin dağılmaması için köşeler birbirinden ayrılarak sınırlandırılmalıdır. Bu sınırlandırma çeşitli şekillerde kullanılarak paravanlar ya da oyuncak dolaplarının çift taraflı kullanılması ile sağlanabilir.

Bir grup odasının ilgi köşeleri, özel malzemeler ve fiziksel sınırlamalar ile tanımlanabilir.

Alanların nerelere yerleştirileceklerine karar verirken bu noktalar özellikle önemlidir.

İyi bir grup odası planlaması esneklik sağlamalıdır. Yeniden düzenleme, çocukların değişen gereksinmelerini ve

faaliyetlerini temin etmeye izin verir. Esneklik, sınıfı genişleten ana nesnelere biridir.

İlgi köşelerini yerleştirirken, grup odasındaki yeri, bu alandaki gürültü düzeyine göre saptanmalıdır. Yoğun dikkat gerektiren, kitap, fen ve doğa, bir de yaratıcı sanat etkinlikleri köşeleri, birbirine yakın olacak şekilde düzenlenmelidir. Çocukların gürültülü bir şekilde oynadığı blok ve evcilik köşeleri ise yoğun dikkat gerektiren köşelerden uzak bir yerde oluşturulmalıdır.

İlgi köşelerinin düzenlenmesinde ışık koşulları gözönüne alınmalıdır. En ideal durum, grup odasının her köşesinin yeterince aydınlatılmış olmasıdır. Ancak buna olanak yoksa, kitap köşesi ve yaratıcı sanat etkinlikleri köşesi, gereğince ışık alan, pencere yakınına, blok ve evcilik köşeleri ise daha loş alanlara yerleştirilebilir.

İlgi köşelerindeki mobilyalar, ilgi köşelerini birbirinden ayırıcı ve alanların sınırlarını belirleyici bir biçimde yerleştirilmelidir.

Genelde, ilgi köşeleri, grup odasının ortasını açık bırakacak şekilde duvar boyunca yerleştirilmelidir. Köşeleri birbirinden ayırmak için raflar yeterli olmazsa, değişik renklerde halı parçaları da aynı amaç için kullanılabilir. Önemli olan, bir ilgi köşesinin fiziksel konumunun sınırlarını çocuklara açık bir şekilde göstermektir, onların dikkatlerini yoğunlaştırmalarına yardımcı olmaktır. Bu durum, çocukların çevreyi belirli bir düzene göre algılamalarına da yardım eder.

Grup odası, değişik çalışmalar için çeşitli ilgi (öğrenme) köşelerine ayrılabilir. Bu ilgi köşelerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Evcilik köşesi (temsili oyunlar köşesi)
2. Kitap köşesi

3. Blok köşesi
4. Yaratıcı sanat etkinlikleri köşesi (sanat alanı)
5. Bilmeceler ve masa oyunları köşesi
6. Fen ve doğa köşesi
7. Büyük kas faaliyetleri köşesi
8. Müzik köşesi
9. Dil, sayı ve sosyal çalışmalar

*** Evcilik Köşesi**

Evcilik köşesi, her yaştaki çocuk için, emniyet kaynağı ve dramatik oyunlara çağrıdır. Burası çocukların ya da erkek, erkek kardeş, anne ya da baba ve diğer çeşitli çalışanların rollerinin ne olduğunu anladıkları yerdir.

Bu alan, çocukların anaokuluna geldikleri zaman ilk gidecekleri alandır. O evle bir bağlantıdır ve aynı zamanda çocuklara ev kavramının ne olduğunu geliştirmelerine fırsat yaratır. Çocuklar zamanlarının çoğunu burada geçirirler.

Evcilik köşesi mümkün olduğu kadar basit olmalıdır. Bu alanda giyinme-soyunma, bebekler ve gerekli aksesuarlar, pişirme ve yemek kapları köşesi ve genel evcilik donatımları bulunur.

Evcilik köşesindeki mobilyalar, büyük mobilyaların çocuk ölçüsünde olanlarıdır. Dolaplar, sandalyeler, bebekler, çeşitli bebek giysileri, bebek arabaları, yatak, yorgan, yastık, mutfak malzemeleri, küçük tabaklar, tencereler, kaşık, çatal, çay takımları, temizlik için süpürge, faraş, ütü, ütü masası, çamaşır ipi, mandallar gibi oyuncaklar yeter sayıda bulundurulmalıdır.

Ayrıca ek olarak ünite çalışmalarını paralelinde, gerektiği zaman, çeşitli mesleklere ait olan malzemeler de evcilik

köşesinde bir bölümde meslekler köşesi olarak düzenlenebilir. Örneğin; bakkal, manav, balıkçı, hastane, berber, pastane, fırın, lokanta vb. Bu mesleklere ait özel malzemelerle desteklenerek, çocuğun ünite konusuna daha yakından yaşaması sağlanabilir.

Yirmi çocukluk bir sınıf için, evcilik alanının en az altı çocuğa yetecek büyüklükte olması gerekir. Evcilik köşesine ait bazı malzemeleri blok alanında da kullanmak mümkündür.

*** Kitap Köşesi**

Grup odasının en aydınlık yerine yerleştirilmeli, mobilyası grubun diğer bölümlerinden farklı olmalıdır. Mobilyaların değişik oluşu kitap köşesini çekici yapar.

Gidiş-geliş yollarından uzak, aydınlık kitap köşesinde rahat sandalyeler, minderler ya da halı gibi oturma yerleri bulunmalıdır.

Kitaplar, raflara yerleştirilmeli, ancak bu raflar, çocukların kitapları rahatlıkla alıp koyabilecekleri yükseklikte olmalıdır. Çocuk kitabın ön kapağını rahatlıkla görebilmelidir. En yüksek raf yerden 1.04 m. yüksekliğinde olmalıdır. Tercihen bu sadece 91 cm. de olabilir. Çocuğun bu köşede rahatlıkla kitaplara bakabilmesi için küçük bir masa ve sandalyenin bulunması gereklidir. Bu arada çocukların dilediklerinde yere de oturarak kitap bakabilecekleri ufak bir bölüm de düzenlenmelidir.

*** Blok Köşesi**

Standart konstrüksiyon blokları çocuklar için çok önemli bir öğrenme aracıdır. Blok kullanımı, okul öncesi yıllardaki öğretmeye ve öğrenmeye yardımcı olur. Bloklar çok geniş öğrenme olanakları sağlar. Bu olanaklar, kendi kendine anlatım, kas gelişimi ve kavramsal gelişimi kapsar. Öğretmenleri ve akranları tarafından beğenilen yapı

örnekleri çocuğun kendini tanımasına olumlu yönde yardımcı olur.

Blok alanı, ana trafiğin dışında, fakat genel alana açılabilen küçük bir köşe (2.20-2.80 m²) olmalıdır. Blok köşesinin diğer köşeleri ses açısından, rahatsız etmemesi ve çocukların genişçe bir alanda oynayabilmesi için uygun bir yerde düzenlenmesi gerekir.

***Sanat Etkinlikleri Köşesi**

Geniş, blok ışıklı, havadan gidiş gelişin az olduğu oyun alanlarının kesişmediği bir yer olmalıdır. Su, tuvalet gibi temizlik yerlerine yakın düzenlenmelidir. Bu, sanat etkinliklerinden sonra grubun kolaylıkla temizlenmesini sağlamak bakımından uygundur. Bu lavabo alanı, elleri yıkamak, boya fırçalarını ve süngerleri temizlemek için kullanılır. İdael olarak iki tane bulunmalıdır - biri öğretmenlerin boyuna uygun ve diğeri çocuklar için alçak-. Eğer bir tane sağlanmış ise o çocukların kullanabilecekleri yüksekliğe uygun olmalıdır.

Yaratıcı malzemeler çocuğun görüp erişebileceği yükseklikte raf ve masalara konulursa, çocuğun isteği ve ilgisi artar. Çocuk kendi işini kendi görebilme yeteneğini geliştirir, düzenini kurar, temizlik ve ortalığı toplamada yardımcı olur.

Sanat köşesinde birçok çocuk aynı zamanda resim yapar, parmak boyası yapar, kolaaj ve mobil yapar veya hamurla, model çamuruyla, kolayla, kyonla, işaret kalemleriyle ve pipetlerle, boru temizliyicileriyle oynar.

Sanat çalışmaları, başarı hissesine ve çocuğun kendini olumlu yönde tanımasına yardımcı eder. Bunu desteklemenin bir yolu da çocukların resmini sergilemektir, fakat tüm çocukların resimlerini aynı zamanda sergilemek, odanın açıklığını ve cazibesini yok eder. Eğer odanın herhangi bir yerinde çocuğun göz seviyesinde 5-6 tane 45x60cm.lik

resimler için bir sergi yeri sağlanırsa ve resimler sık sık değiştirilirse her çocuk yıl boyunca kendi çalışmalarının sergilendiğini görür. İki resmin asılarak kurutulabileceği bir yer ayrılmalıdır.

Sanat köşesinde iki çeşit depolama yeri arzu edilir. Birincisinde gazete kağıdı tabakaları (genellikle 45x60 cm) ve renkli çizim kağıtları çocukların kolay ulaşabilecekleri bir yerde depolanmalıdır. Çizim kağıtlarından çocuk bir rengi alırken diğerini bozmadan alabilecek şekilde düzenlenmelidir.

Öğretmen renkli kalemleri, işaret kalemlerini ve sulu boya fırçalarını burada depolamalıdır. İkinci depolama alanı, makas ve boyalar gibi eşyalar içindir. Kapalı ve çocukların ulaşamayacakları yükseklikte olmalıdır. Depo dolapları aynı zamanda oda bölücü olarak kullanılabilir.

*** Masa Oyunları Köşesi**

Bilmeceler, seri hikayeler, resimli lottoların tüm çeşitleri, büyük dinomo oyunları, mozaikler, konstrüksiyon oyuncakları öğretici malzemeyi kapsar.

Renkli tahta çiviler, delikli tahta üzerinde tahta çubukla oynanan oyunlar, küçük bloklar, çubuklar, bilmeceler, keçe panolar ve geometrik formlar, plastik legolar, bulyaplar, geçmeli plastik ve tahta oyuncaklar, plastik küçük bloklar, inşaat oyunları, parça bütün ilişkili oyuncaklar, eşleştirmeli oyuncaklarda köşede bulundurulmalıdır.

Oyuncaklar, çocukların rahatlıkla alıp koyabileceği boylarına uygun yükseklikte raflara düzenli ve güzel bir görünüm içinde yerleştirilmelidir.

Köşede, çocukların üzerinde oynayabilecekleri masa ve sandalyelerin bulundurulması gerekir. Raflarda masaların birbirine yakın olması, çocukların oyuncakları kolaylıkla

ve rahatlıkla alıp koymalarına yardım eder ve gereksiz gidiş-gelişleri önler.

*** Fen ve Doğa Köşesi**

Bu köşede, çocuklar doğayı araştırabilmeli, bazı fen deneyimleri yapabilmelidir. Fen köşesinde ayrıca fen ve doğa ile ilgili panolar ve kitaplar bulunmalıdır.

Fen ve doğa köşesinde sık sık ilave değişmeler olmalıdır.

Bir büyük büyüteç, bir derece, mıknatıslar, cetveller, terazi ve ölçü aletlerinin tüm çeşitleri, piller, pompa, makaralar, huniler, aynalar, dünya, değişik yapı özelliğine sahip çeşitli taşlar, bulundurulması gerekli olan araçlardır. Köşede bitkileri, hayvanları tanıtıcı resim ve albümlerin, koleksiyonların bulundurulmasında yarar vardır. Araçlara ek olarak, ünite çalışmalarını desteklemek üzere bazı araç ve materyaller de ilave edilmelidir.

Bol güneş ışığı alan bir köşe olmalıdır. Yapılacak deneylerin çoğu için güneş ışığı gereklidir. Bu köşe çocukların karşılıklı oturabileceği ve karşılıklı tartışmaların yapılabileceği biçimde düzenlenmelidir.

*** Büyük Kas Faaliyetleri Köşesi**

Büyük kas faaliyetleri için açık oyun alanı daha uygundur. Fakat içeride de büyük kas faaliyetlerine uygun araçlar bulundurulur. Yağmurlu ve soğuk günlerde içeride aktiviteleri devam ettirmek mümkün olabilir, ve hatta iyi günlerde çocukları bu aktiviteler için dışarıya çıkarmaya gerek de kalmayabilir.

Toplar, bisikletler, tırmanma strüktürleri, boksörlerin antrenmanları için şişirilmiş torbalar, hulo-hoops, salıncaklı kayak, tahtarevalli, kaydırak, salıncaklar, vagonlar, itilen ve çekilen taşıyıcılar bu köşenin malzemeleridir.

Bu malzemelerin bir kısmının kullanılması ve depolanması için geniş bir alana ihtiyaç vardır. Bazıları ise daha kolay depolanabilir.

Bu köşe için anaokulunda ayrı bir yer düşünmek mümkündür. Odada bazı çocuklar çalışırken, bazıları da top oynayabilir ya da bisiklete binebilir. Bunları kontrol altında tutmak gereklidir. Bu yüzden büyük kas faaliyetlerini ayırmak, bir alanca çözümlenmek daha uygundur.

*** Müzik Köşesi**

Müzik köşesi için odada ayrı bir yere gerek yoktur. Sadece enstrümanların depolanması için bir yer gereklidir. Çocukların kullanabilecekleri bir pikap, iyi seçilmiş plaklardan oluşur. Ritm araçları da bu köşede bulunabilir. Çocuklar enstrümanları tanıdıktan sonra daha cazip bir hale gelir.

Müzik aktiviteleri genel alanda yer alabilir. Burada pikap ve plaklar için el arabalarına, ritm enstrümanları için kapalı raflara gerek vardır.

Müzik köşesinde anaokulu öğretmenin yapabileceği basit ritm aletleri ile hazır alınmış müzik aletleri bulundurulabilir.

5.4.2.Vestiyer

Vestiyerler giriş kapısının yanında veya grup odasının yakınında olmalıdır. Her grup için ayrı düzenlenmelidir.

Çocuklar, anaokuluna geldiklerinde, ilk önce vestiyere uğramalı, soyunduktan sonra, grup odasına geçmelidir. Bunun için ayrı vestiyer hacimleri düzenleneceği gibi, koridorlarda veya inişler içinde düzenlemelere gidilmelidir. Vestiyerler oyun alanından ya da sokaktan çocuklar içeri girince asmalarını, dışarı çıkarken de giyinmelerini

sağlamalıdır .Dışarıısıyla (açık oyun alanı-sokak) sürekli ilişkisi olan bu mekanın, zemin döşemesi, diğer alanlardan farklı olmalıdır.

Her çocuk paltosunu ve şapkasını asacak, ayakkabılarını çıkaracak ve özel eşyasını depolayacak, kendilerine ait özel bir yere sahip olmalıdır. Bu gözler 30 cm. derinliğinde, 30 cm. genişliğinde ve 1.35 m. yüksekliğinde olmalıdır. Çocuk ayakkabısını giyerken hücrelerinde, ya da yanında oturabilmelidir.

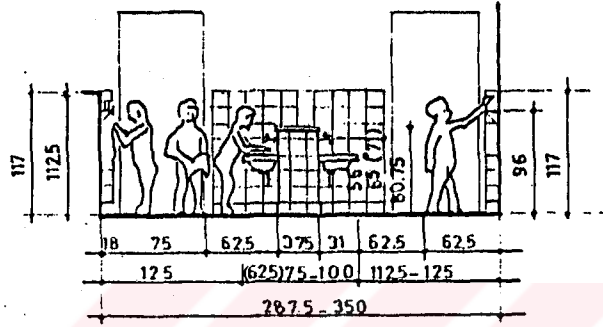
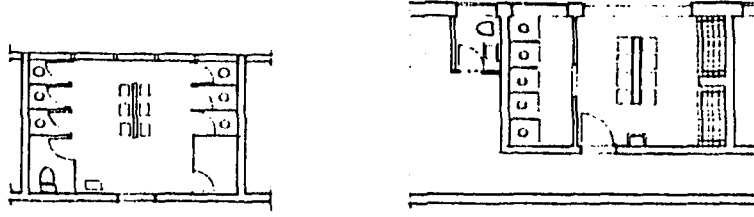
Her çocuğun vestiyer bölümünde, yerini kolayca bulmasını sağlayacak ve kimliğini belirleyecek kendi seçeneği bir amblem, bir işaret ya da bir resim bulunmalıdır.

Vestiyerin, çocuğun kendi kendine giyinmesini kolaylaştırıcı yönde düzenlenmesi gerekir.Bu yüzden vestiyerler çocukların kendi kendilerine palto giyip, çıkarmak gibi çabalarını, geliştirici bir biçimde ve ölçüler de hazırlanmalıdır.

Vestiyerlerde, paltoların kolay kuruması için ısıtma yöntemlerine baş vurulmalıdır. Örneğin; palto asılan duvar üstünden ya da altından sıcak hava verecek bir soba ya da kalorifer borusu dolaştırılarak vestiyerlerde devamlı sıcak hava dolaşımı sağlanmalıdır.

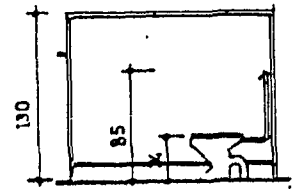
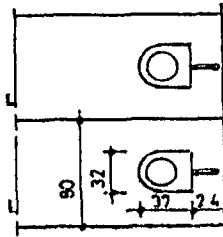
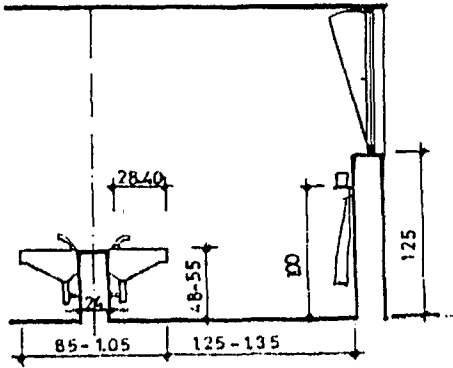
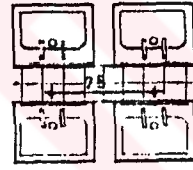
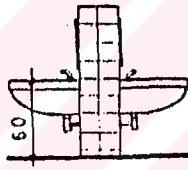
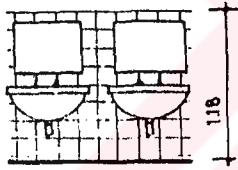
5.4.3.WC Lavobolar

Her grup için bir WC- lavabo hacmi düşünülmelidir. Bunlar ilişkili oldukları grup odasına en yakın olabilecek biçimde yerleştirilmelidir. Bunun en idael çözümü, tuvaletlerin doğrudan doğruya grup odasına açılmış halidir. Tuvaletler, çocukların iç ve dış alandan kolaylıkla ulaşabilecekleri bir yerde olmalıdır.

Lavabolardaki Boyutlar

R. Schudrowitz, Pädagogischer Kindergartenbau, s.33

WC ve lavabolardaki Boyutlar

DKZ, 9/1969, s.1758

Bu mekanlardaki donatım, çocukların evlerinde bulunanların özelliklerine benzemeli, kolaylık ve rahatlık bakımından üstün gelmelidir.

Tuvalet kabinleri, kapalı olmalıdır fakat bu kapılar alçak ve hafif olmalıdır. Kız ve erkekler tarafından birlikte kullanılmalıdır.

Tuvalet-lavabo hacimleri, iyi havalanır şekilde dışarıta doğrudan dışarıya penceresi olan, hacimler şeklinde tasarlanmalı, özellikle de kuzey yönüne yönlendirilmelidir. Ayrıca WC-lavabo hacimlerinde en az bir ayak yıkama yeri bulunmalıdır. Her çocuğa en az 20 cm.genişlik kalacak şekilde havlu, önlül ve bardak asmaları için nikel, bakır ve pirinç çengeller bulundurulmalıdır. Ayrıca tarak ve diş fırçalarını koymak için yer sağlanmalıdır. Her havluluğun üstünde, çocuğun kimliğini belirleyecek bir amblem.bir işaret ya da bir resim bulunmalıdır.

Lavabo ve aynalar gruptaki çocukların yaşlarına uygun yükseklikte yerleştirilmelidir. Tüm donatım çocuğun boyutlarına göre tasarlanmalıdır.

Döşemeler, kolay temizlenir, su birikintisine meydan vermeyecek şekilde düşünülmelidir.Duvarlar kolay temizlenir suya karşı dayanıklı (örneğin fayans tipi) ile en az 2.00m. yüksekliğe kadar kaplanmalıdır. 20 çocukluk bir sınıf için en az 8.00m².lik bir taban alanına sahip olmalıdır.

Lavabolar serbest olarak yapıldığı zaman min.2.87m. genişlik ister. Tercihan bu 3-3.5 m.olmalıdır.

Lavabo yükseklikleri 50-60cm.arası, musluk yüksekliği ise 65-71cm.olmalıdır.Çocuklarının tuvaletleri 80cm.eninde ve 1.20m. derinliğinde olması ve klozet yüksekliğinin 34cm. olması uygundur. Tuvaletler arasındaki bölücü panolar 0.80-1.30m. yüksekliğinde olmalıdır.

5.4.4. Depolar

Okulöncesi çocukların kullandığı çok çeşitli donatım ve malzemenin dışarıda ve içeride uygun olarak depolanması önemlidir. Her anaokulunda, tüm araç ve gereçlerin bulunduğu bir depo ile, bir de gruplara özgü depo alanları olmasıdır.

Her grup malzemeler, varolan alanın en iyi kullanımını sağlayacak şekilde depolanmalıdır. Bir grup odası içindeki malzemeleri, ölçülerine, şekillerine ve hatta renklerine göre organize etmek faydalı olabilir.

Depoda olanaklar el verdiğince çok raf olmalı, malzemeler, araç-gereçler düzenli bir şekilde depoya yerleştirilmelidir. Eğer, gerekirse grup depolarına araç-gereçlerin yanı sıra grup yatakları da konabilmelidir.

Okulöncesi gruplarındaki, grup odasındaki aktivitelerin her biri depolama ister. Her ilgi (Öğrenme) köşesinde, gerekli malzemenin konabileceği dolaplar bulunmalıdır. Kapaklı malzeme dolapları eğitimcilerin kontrolü altında olmalıdır. Oyuncaklar kullanıldığı köşelere göre çocukların ulaşabileceği yükseklikte açık dolaplara, raflara yerleştirilmelidir.

Dış depolama farklı malzemeler için sağlanmalıdır.

.Kum havuzu aksesuarları (kamyonlar, trenler, arabalar kürekler, kovalar, vs.).

.Salıncaklı kayıklar

.Testere tezgahları

.Tekerlekli araçlar (üç tekerlekli bisikletler, vagonlar yol işlerinde kullanılan silindirin taklitleri ve trenler bunlar oturulacak büyüklüktedir)

.Salıncak, oturma yerleri ve portatif donatım.

Depolama ünitelerinin kurguları dayanıklı olmalıdır.

5.4.5. Çok Amaçlı Toplantı Salonu

Bu salon, anaokulundaki bütün çocukların, beraber olabileceği, belirli günlerde, eğlence ve tören düzenleyebilecekleri bir hacimdir. Bu salon, kendi içinde kapalı bir hacim olabileceği gibi, anaokulundaki tüm grup odalarının açıldığı ortak bir iç hol durumunda da olabilir.

Bu salon düzeninde dikkat edilecek etmenler: Salon içinde; Projeksiyon ve film gösterme olanağının sağlanması, gereğinde, tüm çocukların bir arada oturma ve oynamaları için yeterli büyüklükte, kolay havalanır, ışığıyla aydınlanır bir mekan olmasıdır.

5.4.6. Oyun Terasları

Her grup odasının önünde, o grup çocuklarının oynayacağı bir oyun terasının bulunması bu kurumlar için gereklidir.

Gereğinde bu teras yazları öğretmen tarafından çok çekici bir hale getirilerek sabahları ve akşamüstü çocukların sandalyelerinde oturdukları bir eğitim alanına dönüştürülebilir.

Bunun dışında, bu teraslarda bir küçük kum havuzunun bulunması, çocukları çok memnun edecektir. Bu teras, grup odası ile oyun bahçesi arasında bir köprü görevi görerek, grup odasının devamlı giriş-çıkışlar sonucu kolayca kirlenmesini de önlemiş olur.

5.4.7. Müdür ve Öğretmen (Eğitici) Odaları

Bunlar anaokulunun büyüklüğüne göre bir veya iki oda olabilir. Aynı bir öğretmen ve idareci odası olmalı, yanında tuvalet ve lavabo bulunmalıdır. Bu oda aynı zamanda öğretmen veli görüşmeleri için de kullanılabilir. Tek

gruplu anaokullarında bu genel hacim içinde bir niş şeklinde düşünülebilir.

Bu mekanlar genellikle bir büro (ofis) görünümündedirler. Bu büroda yönetim işleri ile ilgili evrak ve dosya ile diğer gerekli defterleri koymak için yeteri kadar dolap ile sandalye ve masa bulunmalıdır.

Eğitici odaları giriş holü ile direkt ilişkili bir şekilde yerleştirilmelidir. Bu odalarda giriş holü ve mümkünse bütün birimler bir bakışta görülebilmelidir.

5.4.8. Doktor ve İlk Yardım Odası

Anaokulu içinde bir doktor odası ayrılmalıdır. Bu odada ilk yardım için gerekli araç-gereç bulunmalı, duvarlara acil durumlarda yapılması gereken işlemleri gösteren panolar asılmalıdır.

Aydınlık, soğuk havalarda, sürekli olarak sıcak tutulan bir odadır. Muayene için gerekli alet, muayene masası, ilaçlar ve ilaç dolapları, soyunmak için bölmeli kısım, doktor, hemşire ve sağlık memuru için sandalye ve masalar, bir baskül, boya ölçmek için tespit edilmiş metre ve bir de lavabo bu odanın gerekli araçları arasında sayılabilir.

Ayrıca bu odadan geçilen izole bir odanın bulunması faydalıdır. Bu oda, anaokulundaki çocukların, hastalandıkları zaman, ebeveynleri alıncaya kadar sakin bir şekilde kalabilmeleri olanağı sağlar. Yirmi çocuk için düşünülecek bu mekan yaklaşık 4 m² (200*200 m) olarak tasarlanmalıdır.

5.4.9. Mutfak

Tüm gün çalışan anaokullarında sağlık koşullarına uygun, çocuk sayısının gereksinmesini karşılayacak büyüklükte bir

mutfak olmalıdır. Bu mutfakta, çocukların öğle yemekleri ve ikindi kahvaltıları hazırlanır.

Mutfağın dışarıya açılacak bir servis kapısı olmalıdır. Bu da servis yolu işle kolayca bağlanabilmeli. Mümkünse kuzey yönüne bakmalıdır. Mutfak ile anaokulu arasınada bir ofisin bulunması koku ve servis kolaylığı bakımından faydalıdır.

Mutfak içinde pişirme ve yıkama işlevleri için tezgahlar için yeteri miktarda kapalı dolaplar bulunmalıdır. Kiler ve soğuk depo bulunması yararlıdır.

5.4.10. Çamaşırhane

Çamaşırhane anaokuluna ait demirbaş eşyaların yıkanması için küçük ev tipi çamaşır makineli bir mekandır. Bu odanın planlaması kirli ve temiz çamaşırların depolanmasını da kapsamalıdır.

5.4.11. Personel Soyunma Odası

Anaokulundaki personel odaları, genellikle kendi içlerinde bir bütün olarak tasarlanmalıdır. Genellikle bir oturma salonu, küçük bir mutfak işi, bir elbise değiştirme yeri, yıkanma odası ve tuvaletlerden oluşur. Anaokulu personeli için ayrıca yatakhane ve lojman tasarlanacaksa (büyük fabrika yapılarında) bunun anaokulu alanlarından kesin olarak aynı düşünülmesi ve girişinin de ayrı olması gerekmektedir.

5.4.12. Açık Oyun Alanı

Anaokulunun en önemli bölümlerinden biri açık oyun alanıdır. Bu alan iyi düzenlenmeli ve donatılmalıdır. Grup odası gibi planlı bir şekilde kullanılmalıdır.

İdeal bir oyun alanı, anaokulu binasının kapladığı alanın en az iki katı genişlikte olmalıdır.

Okul öncesi çocuklarının rahat hareket edebilecekleri geniş bir yere gereksinimleri vardır. Bu çağ çocukları çok hareketlidirler. Açık oyun alanı, genellikle koşmak, sıçramak, top oynamak ve koşmak gibi aktivitelere olanak sağlayan geniş bir yer olmalıdır. Koşma, atlama, tırmanma, sıçrama gibi olanakların verilmesi, onları beden ve motor gelişimlerine yardımcı eder.

İyi planlanmış açık oyun alanı, plan yapma, sıra bekleme, paylaşma, öğretmenle ve arkadaşlarıyla konuşma ve ilişki kurmaya olanak vererek, onların sosyalleşmesini sağlar, duygusal gereksinimlerine cevap verir. Açık oyun alanı, çocukların araştırmalarını cesaretlendirir, birçok öğrenme ortamı yaratır. Bu yüzden, okul öncesi eğitim kurumları planlanırken, açık oyun alanları için geniş bir yer ayrılmalıdır.

Okulöncesi çocukların yaratmaya, araştırmaya, keşfetmeye ve öğrenmeye fırsat veren açık alana gereksinimleri vardır. Bu açık alanda olanlar; bulmaya ve yaratmaya, yapmağa ve yıkmaya, nesnelere nasıl ve niçin olduğunu öğrenmeye çalışırlar.

Eğer hava izin verirse grup odasının içinde olan tüm aktiviteler, içerdeki gibi dışarıda da olabilir. Hikayeleri dışarıda bir ağacın ya da bir tentenin altında okumak mümkündür. Çocuklar kendilerini serbest hissederler. Dışarıda sanat malzemeleri ile çalışırken daha az çekingendirler. Boyama kağıtla sınırlanmış değildir. Ahşap işleri, uygulamalı fen, müzik, yaratıcı hareketler, şarkı söyleme ve dans etme açık alanda daha doğaldır.

İyi bir açık oyun alanı çocukların şu gereksinmelerini karşılamalıdır:⁽¹⁾

- . Alan
- . Güvenlik ve denetleme
- . Fiziksel deneyimler
- . Problem çözümü
- . Oyun süresince öğrenme
- . Pratik deneyimleri yapmak ve yeniden yapmak
- . Yaratıcılık

Açık oyun alanı etkinlikleri için ayrılan yerin özellikleri şunlar olmalıdır.

- a. Hem güneşi gören hem gölgesi olan bir alan olmalıdır.
- b. Topların zıplatılabileceği, tekerlekli oyuncakların kolayca çekilebileceği ve üç tekerlekli bisikletlerin binilebileceği nitelikte sert zemin ya da beton yolları olmalıdır.
- c. Yerde oynamak, atlamak, takla atmak, spor yapmak için de mümkünse çimle kaplı ya da yumuşak topraklı bir alan bulundurulmalıdır.
- d. Çocukların sebze ve çiçek yetiştirmeleri için uygun bir alan ayrılmalıdır.
- e. Araç-gereç kullanımına ve kum oyunlarına olanak sağlayan, bir kum havuzu, kum kutusu, kum sandığı ya da üstüne büyük bir leğenin kum doldurulup konacağı kum masası için yer ayrılmalıdır.

(1) E.B. Evans, B. Shub, M. Weinstein, Day Care-How to Plan, Develop and Operate a Day Care Center, USA., Beacon Press, 1971, s.207

f. Su oyunlarına olanak sağlayan, musluklu bir masa bulundurulmalıdır. Açık oyun alanına yapılacak küçük bir havuz su oyunlarına ilgiyi arttırabilir.

g. Açık oyun alanının etrafı tehlikesizce çevrilmiş olmalı ve kapısı çocuğun açamayacağı bir mekanizmaya kapanmalıdır. Böylelikle güvenlik sağlanmış olur. Oyun bahçesinin etrafının çevrilebileceği çitin yüksekliği 1.20-2.10 m olmalıdır. Bu çocukların sınırların dışında oynamasına izin vermez, yetişkinlerin denetimlerini kolaylaştırır. ⁽¹⁾

h. Tekerlekli araçların, blokların dış etkilerinde korunduğu depolama alanı aynı zamanda tırmanma evi olarak da kullanılabilir.

ı. İdeal olarak bu alanın bazı parçaları, çocukların fırtınalı havalarda dışarıda zaman geçirebilmelerini sağlayabilmek için korunmaya alınmalıdır.

i. Açık hava donatımı için, bir depolama yerine gerek vardır. Depolama barakası (oyun evi) ana bina ile ilişkili olmalı ya da ayrı birim olmalıdır. Kapı açılımları, büyük tekerlekli oyuncakların kolaylıkla içeri girmesini sağlayacak genişlikte olmalıdır. Geniş raflara gerek vardır. Tahtalar, sandıklar, portatif merdivenler, bahçe aletleri, su kovaları, kum oyunu oyuncakları, toplar vb. burada depolanır.

j. Oyun odasından açık oyun alanına geçiş kolay olmalı ve bu alanlar birbirine yakın olmalıdır. Öğretmene zaman kazandırmak, çocukların içeri giriş çıkışlarıyla, oyunlarını denetim altında tutmak için hem oyun odasının önünde bir oyun alanı bulunması yararlı olur. Böylece iyi havalarda odadaki boya, yoğurma maddeleri, kesme, yapıştırma, ritmik-müzik, şarkılı oyunlar, masal okuma ve evcilik etkinlikleri de dışarıya aktarılabilir ve

(1) A.g.e., s.210-211

oyuncaklarla, araç gereçler hem dışarıda hem içeride kullanılabilir.

k. Açık oyun alanında çimento veya asfalt üzerine tebeşirle çizim doyurucu bir deneyimdir. Resim sehpaları veya duvara yapılan resimler dışarıda kullanılabilir. Dış alanı çevreleyen çite resim sehpalарının monte edilmesi akılcı bir çözüm olabilir.⁽¹⁾

l. Zemine çizilen haritalar ,dramatik oyunlara temel oluşturur.Çocuklar ,sokaklarını, evlerini,okula gelirken geçtikleri yolları ve önemli binaları çizerler.Bunlar detayları içermez ve genellikle aynı ölçüdedir.Küçük plastik bebeklerle aile üyelerini ve çocukları, bildikleri kişileri tanıtırılar çocuklar yaşadıkları deneyimleri canlandırırılar.

m. Çocukların güneşte oynarken, ceketlerini asacakları bir yer olmalıdır. Askılar, onların yüksekliğinde olmalı ve oynadıkları yere yakın olmalıdır.

n. Hakim rüzgarın sık sık kuvetli olduğu durumlarda veya topoğrafik özelliklerin oyun alanına sebep olduğu ceyranlı durumlarda bir rüzgar kırıcının yapılması veya yerleştirilmesi gerekmektedir. Bu çocukların oyun alanlarını kullanmalarına olanak sağlar.

Genel anlamda açık oyun alanları yaratıcı ve macera köşelerini içermelidir. Yaratıcı bölümde, çocuk atlama, tırmanma, denge, sallanma eylemlerine cevap verecek araç ve gereçleri bulabilmelidir. Bu bölüm özellikle alıştıığımız çocuk bahçeleri düzenine uygun olarak düzenlenir. Bölüm içinde;

. Kum havuzu,

. Akarsu tulumbası veya musluk,

⁽¹⁾D.Mindess, M.Mindess, Guide to on Effective Kindergarter Program, New York: Parker Publishing Company, Inc., West, Nyack, 1972, s.66-68.

- . Tırmanma gereçleri,
- . Sürünme ve sallanma düzeni,

yer alır. Ayrıca, çocuğun kendi kendine inşaa edebileceği blok düzeni, tahta parçaları, klube yapma olanakları açık oyun alanı içinde bulunmalıdır.⁽¹⁾

Açık oyun alanının macera bölümüne gelince, bu bölüm alanının doğal engeleri bozulmadan düzenlenmiş, çocuğun macera merakını kamçılayan bir görünüme sahiptir. Çocuk bu bölümde bazen kendini orman içinde, bazen dağ tepesinde, bazen su kenarında, sanarak, kendi oyun ortamını kendi yaratır. Ancak bu alan bölümünde çocuğun kendisine yeterli malzemeyi sağlayabilmesi için bir takım doğal gereçler bulunmalıdır. Örneğin ağaç kütükleri, dallar, çakıl ve kum yığınları vb. gibi. Oyun alanı içinde çocukların, sessizce, yalnız başına oyun oynayabilecekleri köşelerde bulunmalıdır. Kısa çalı kümeleri, çardaklar, çocukların bu gereksinimini karşılayacak değerlerde bölümleri oluşturur.⁽²⁾

Açık oyun alanı, aynı zamanda, farklı çocuk grupları tarafından kullanılır. Toplam alan, grupların bulunduğu birkaç tane küçük alana bölünür, her bir alan sınırlanır ve gruplar alanları dönüşümlü olarak kullanabilir.

Oyun, çocuklar için vazgeçilmez gereksinmedir. Ruhsal ve bedensel gelişimin sağlıklı ve düzenli olması, özellikle okul öncesi çağı çocuğunda bedensel beceriler oyun ile birlikte yürür. Bu bakımdan anaokullarında açık oyun alanı ayrı bir öneme sahiptir.

Eğitsel ve bedensel etkinliklerin yoğun bir şekilde devam edeceği açık oyun alanında belirli ilkelerin uygulanması gerekir.

(1) T. Alper, Okulöncesi Eğitimi Kurumlarının Fiziksel Planlama ve Dizayn Kriterleri, İstanbul Üniversitesi İdari Bilimler Araştırma ve uygulama Enstitüsü, 1980, s.42.

(2) A.g.e, s.42.

6. BÖLÜM

6. PSİKOLOJİ BAĞLAMINDA OKUL ÖNCESİ EĞİTİM YAPILARINDA PLANLAMA

6.1. Mimarlıkta Psikoloji

Mimarlıkta psikoloji; ortamın, çevrenin insan davranışları üzerinde yaptığı etkinin araştırıldığı bir alandır. Mimari psikoloji, mimari ile davranış bilimleri, özellikle psikoloji, sosyoloji ve antropoloji arasında ilişki kurma anlamına gelmektedir.

Mimari, sanatsı yaratış ile yapı kurma biliminden oluşan iki farklı kültürü her zaman birleştirmiş ve insan davranışları ve gereksinmelerinden doğmuştur. İnsanlar için mekan kurmakla uğraşan mimarın algılama, öğrenim, büyüme ve gelişme gibi her türlü insan davranışı konusunda tam bir bilgi ile donatılmak zorundadır.

Wright, mimarinin bir yandan insan ruhunu yansıtması, diğer yandan beden gereksinmelerini tatmin etmesi gerektiğini söylemiştir. Yapılar insan duyguları göz önüne alınarak planlanmalıdır. Genç, yaşlı, çocuk, sakat, korkmuş, geç kalmış yorgun olabilirler. Konu böyle ele alınmalı ve mişmarlar, insanlığın uğrayacağı zararlara karşı durmak için kötü hava şartlarına gösterdikleri dikkat kadar, ayrıntılara inmek zorunluluğunu da duymalıdır.

Mimari psikolojinin bir yandan eğitim psikolojisini davranış biçimlerine yararlı bir uygulama alanı sağlamak öte yandan mimariye insanlaştırıcı bir etki getirmektir. Psikolojiyi mimariye katmanın gerekçesi, yapıların, içinde yaşayacakların gereksinimlerine daha uygun düşmeleri için insanları daha iyi anlamaktır.⁽¹⁾

Eğitim psikolojisinin 3-6 yaş çocuklarında uygulandığı yer olan okul öncesi eğitim yapılarında mimari psikoloji büyük bir önem taşımaktadır. Birçok yönden yeni yeni gelişmeye

(1) Alpay Coşkun, Uyumsuz Çocuklar Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Ün. İstanbul

başlayan çocuk üzerinde ortamın önemli bir etkisi vardır ve çocuğun gelişme özelliklerine uygun olması, çocuğun sağlıklı ve mutlu gelişimi açısından önemlidir.

6.2. Çevre

Uğur Erkman "Çevre insanın fizyolojik ihtiyaçları için olanak sağlar, insanın amaçlarını gerçekleştirmesi için gerekli olan davranış örgütlerine imkan verir. Çevre insanın amaçlarını gerçekleştirmesinde gerekli olan psikolojik koşulları, belli simgesel ve etkileyici görevleri yerine getirerek destekler." demekle çevre ile insan psikolojisi arasında etkileşime değinmektedir.

Çevreye ilişkin bir diğer tanım ise içinde algılayan olarak bireyi de içeren etkileşen bileşen sistemidir. Mimarlık-psikoloji ilişkisi insan ve çevre etkileşimine bağlı olarak gittikçe önem kazanmaktadır.

Yapma çevre içinde bulunan insan, bu çevreyi oluşturan fiziksel etmenler tarafından sürekli bir "uyarılma" durumunda bulunur. Bu uyarılmalara karşı beyin cevabı uyum veya algılama olarak ortaya çıkar. (Aksügür, E.)

İnsanın fizyolojik gereksinmelerini karşılayan fiziksel çevresi içinde algılama yoluyla ortaya çıkacak psikolojik dengenin, uygun şekilde kurulması, algılamayı etkileyen etmenler ile kullanıcı tepki ve değerlendirmelerinin belirlenmesi sureti ile sağlanabileceğinden mimari biçim ve mekanın fiziksel özellikleri ile algılanması konusu önem kazanmaktadır.

Yapıların planlanmasında ekonomik endişeler, servis kolaylıkları, yapı içindeki trafik bakımından ve işleyiş olarak bir planın çalışması önemlidir. Ancak bunun kadar önemle üzerinde durulacak bir konu da, planın kişi bütünlüğünü duysal rahatlığına ne gibi bir katkıda bulunacağıdır. Örneğin odalar yalnız kullanışlı olsun diye

bitişik yapılmamıştır. Aynı zamanda odalar arasındaki ilişkinin insan varlığının duygusal yönünü, zaafalarını ve mantık dışı yanlarını da karşılaması gerekir. Sorun, hem psikolojik hem de bedensel gereksinimler açısından iki nokta arasındaki en kısa çizgi olduğu için, en iyi yolun bir koridor olup olmadığı, bir başka örnekle, bir kapının servis masası veya tepsisi taşıyan bir kimsenin geçmesi için gerekli genişlikte olup olmaması değil, içeri giren insanın varlığının uygun bir biçimde yayılabiliyor yayılamamasıdır.⁽¹⁾

6.3. Mekan

Mimarlıkta mekan kişiyi, madde ve yüzeyin ortaklaşa etkilediği bir hacim kavramıdır. Mekan ile madde, genellikle fiziksel doğanın artı ve eksi uçları olarak tanımlanmaktadır. Geçen yüzyıl içinde nokta ile düzeyin kutupluluk kavramı ile izdüşümlü geometrinin başlangıcı ve sonraki gelişmeler, mekana, daha çok nicelik açısından ve dünyamızdan boşluğa doğrulan merkezkaç kuvvetlerle, Kozmos'dan içe doğru akan çevresel güçler arasında bir oyun gibi bakılma olanağını sağlamıştır. Oyma mimarisi ve tüm oyulmuş biçimler, bu yaratıcı güçlerin bir anlatımı olarak nitelendirilebilirler. Çağdaş mimarinin önemli bir yanı da, kendi başına önem taşıyan ve artık bütün katı maddelerin düzenlenmesinden arta kalan önemsiz boşluk olmayan MEKAN biçiminin bilincine varılmasıdır. Lao-Tze'nin "teknenin gerçeği, içindeki boşluktur" sözünü sık sık söyleyen Wright'ın organik mimarisinin özünde, bu bilinç açıkça görülmektedir.

Mekan ve biçim birbirlerini etkilerler. Etkin mekan sonucuna ulaşabilmek için mimar, her ikisi ile de denge ve uyum içinde oynamak zorundadır. Bu sorun oyuk mekanın algılanması ile ilgilidir. Ve dolayısıyla mekan kavramı öncelik kazanmaktadır.

⁽¹⁾ Alpay, Aşkun, uyumsuz Çocuklar ve Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Üniversitesi, İstanbul

İnsan ile mekan arasındaki ilişkiyi incelerken, ortaya aralarındaki ayırıcı çizgiyi tanımlama sorunu çıkmaktadır. Kişinin kapladığı mekan bedenini kapladığı hacim ile sınırlı değildir. İnsan, kendi çevresinde türlü kişisel mekan bölgeleri taşır. Hayvanlarda da görülen ve "her horozun kendi çöplüğü" olarak ifade edilen bu kişisel mekanların en küçüğü en iyi korunanıdır ve kişi oraya kendine en yakın olanların girmesine izin verebilir. Daha büyük bölgelere gidildikçe bu mekan bölgeleri daha az kişisel olur ve daha çok başkalarına yaklaşır. Her insanın çevresindeki mekanın "Kişisel kabarcığı"nın farkında olma bilinci, mimar için insan vücudunun boyutlarını bilmek kadar önemlidir.⁽¹⁾

6.4. Çocukta Mekan Kavramı

Heraclit'e göre "Bilgi duygular aracılığıyla öğrenilir". Yuttuğu dokunduğu, kokladığı ve gözlemlediği her şeyi kullanarak çevresini keşfetmeyi amaçlayan çocuk bedeni durarak tanımaz araştırıcılığı ile her şeyi merak eder. Çocuğun evreni her şeyden önce organik bir evren içinde yaşadığı mekanda duygularının tümünün birlikte tanımlandığı bir mekandır.

Jean Piaget, "Bilgi nedir?" sorusuna, "Bilgi edinme nasıl olur?" sorusunu yanıtlamaya çalışarak yaklaşan bir düşünürdür. Bilgi edinme süreci ise, bilen, bilinen ve bunların arasındaki ilişkinin irdelenmesi ile açıklanabilir. İnsanoğlunun "bilen" olarak ele alınması bilgi edinme mekanizmalarının tanımlanmasının, işleyişlerinin açıklanmasını ve ilgili bazı çıkarsamaların yapılabilmesini gerektirir.

Piaget'ye göre insanoğlunun zihinsel gelişimi, bir çocuğun dünya ile ilişkiye girdiği andan itibaren geçireceği zihinsel gelişime paraleldir. Gelişim, kazanımların birikmiş bir ürünü değildir. Gelişim başlangıçta, yeni

(1) Alpay Aşkun, Uyumsuz Çocuklar Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Üniversitesi, İst.

doğanın içgüdülerini kullanarak gerçekleştirdiği yalın davranışların, daha sonra şemalar aracılığı ile düzenli örgün eylemlere yol açtığı, bu somut ve aktif eylemlerin de zamanla bireyi içsel, öteki yaşantılarla bütünleşmiş ve tersine çevrilebilirlik özelliği taşıyan soyut eylemlere, yani işlemsel düşünmeye götüren aşamalı bir oluşumdur. Zihin gelişimindeki dört ana dönem, duyuşal-devinimsel (0-2 yaş), işlem öncesi (2-6 yaş), somut işlemler (6-12 yaş), formel işlemler (12 yaş) olarak isimlendirilmiştir. İlk iki dönem duyuşların, algıların ve sezgilerin egemen olduğu, son iki dönem ise durumsal uyarıcılarla etkileşime giren çocuğun görelili bir özerklik ve bağımsızlık kazanarak düşünebilme yeteneğini gösterdiği dönemdir. Başka bir deyişle, işlemsel düşünebilen çocuğ, davranışlarını, somut, duyuşal, duygusal eylem durumlarına gereksinme duymaksızın, zihinsel olarak ortaya çıkarabilmektedir. Bu dönemler değişmez bir sıra izler ve her dönem kendinden önce gelen dönemlerdeki yapılar üzerine kurulur.

Piaget'ye göre bir nesnenin bilgisine sahip olmak, eğer o nesneyi yeniden oluşturmak demek ise, bu bilginin biçimsel ve işlemsel iki yönünün olması gerekir. Biçimsel yön dokunarak ya da görerek, duyuşlarla algılamaya yöneliktir. İşlemsel yön ise, nesneyi yeniden oluşturmak için gerekli dönüşümlere olanak verecek şekilde onun üzereinde girişilen eylemler ya da işlemlerle ilgilidir. Burada zihinsel düzey ne olursa olsun, algı ile zeka arasında bir ayrım yapılmaktadır. Aynı ayrım mekan konusunda da algısal ve zihinsel mekan olarak yansımaktadır. Piaget'nin ele aldığı haliyle mekan kavramına karşıt olarak, mekansal algı, daima görece niteliğini korur ve algısal yapılarda bulunmayan tersine çevrilebilirlik özelliğinden yoksun olduğu için de, hiç bir zaman belli sistematik çarpıtmalardan tümüyle arınamaz. Zihinsel mekan ise işlemsel düşünebilme evresinin öncesine ve sonrasına denk gelecek biçimde, duyuşal-devinimsel mekan ve yeniden canlandırılan mekan aşamalarını içerir.

Çocuğun ilk iki yılında görülen duyusal-devinimsel mekan anlayışı o dönemin en önemli zihinsel kazanımlarından biridir. Mekan algısına ek olarak, pratikte yaşanmış, düzenlenmiş, eylem ya da davranış düzeyinde dengelenmiş bu mekan kavramı, gene de zihinsel olarak canlandırma evresine henüz ulaşmış değildir. Yeniden canlandırılan mekan kavramı, yaklaşık olarak iki yaşında vbaşlar ve yatkın bir biçimde ancak oniki yaşlarında, yani işlemsel düşünmenin yer aldığı somut işlemler dönemine girer. Yeniden canlandırma mekansal eylemin hatırlanması değil, simgesel ve içselleştirilmiş bir eylemdir. Başka bir deyişle zihinde canlandırma, oluşturma ve yeniden üretimdir. Görüldüğü gibi duyusal-devinimsel mekandan, işlemsel mekana geçiş uzun, yavaş ilerleyen ve eylemden işleme doğru soyutlaşan bir süreçtir.

Mekanın çözümlenmesi, Piaget'yi üç tür ilişki saptamaya götürür. Bunlardan ilki temelde uzaklık kavramına dayanan ve şekillerin eşdeğerlerinin matematiksel eşitliğe bağlı olduğu metrik (ya da Euclidci) mekan ilişkileridir. Buna karşılık ikinci türdeki, yani projektif mekan ilişkilerinin temelini düz çizgi oluşturur. Şekillerin benzerliğini perspektif görünüş ya da bu görünüşün dönüşümleri (olasılığı) sağlar. Üçüncü türdeki topolojik mekan, tamamen belli bir biçimin içerisinde var olan niteliksel ilişkilere dayanır (komşuluk, kopukluk, çevrelemek gibi)

Piaget'nin önemle üzerinde durduğu nokta, çocukta mekan kavramının, tarihsel olarak matematiğin ortaya çıkışında görülen aşamalara ters yönde geliştiğidir. Her ne kadar matematikçiler tarafından en son keşfedilmişse de, topolojik ilişkiler mekan kavramının temelini oluşturur. Perspektif ve Euclidci yapılar topolojik yapılar üzerine kuruludur. Piaget ve Inhelder'in çocuklarla yaptıkları deneyler, topolojik mekanın zihinsel olarak yeniden canlandırılmasının önce ortaya çıktığını, bunu projektif ve Euclid mekanlarına ilişkin işlemlerin izlediğini göstermektedir.

Topolojik mekan söz konusu olduğunda ilk algıların ve çocuğun nesnelere üzerindeki gerçek, somut eylemlerinin, yani eşya ve nesnelere oynamanın, sezgisel mekanın, yapılandırılmış, sistemli ve düzenli yeniden canlandırılması için kullanılan bir sıçrama tahtası oluşturduğu görülmektedir. Değinilen topolojik algılar şu tür ilişkileri içerir: 1- yakınlık, 2- kopukluk, 3- sıradüzen (ya da mekansal ardışıklık), 4- çevreleme, 5- süreklilik. Bu tür algılar ve yeniden canlandırmaların bir sisteme bağlanması, çocuk aşağı yukarı yedi yaşına ulaşıncaya değin sezgisel mekanın boyutlarını belirler. Ancak bundan sonraki dönemde içselleştirilmiş ve tersine çevirilebilir işlemlere dönüşebilme olanağı ile yeni bir sisteme geçilir. Bu sistem, parçalara ayrılma, parçaları toplama, doğrusal ya da döngüsel sıraya dizme, komşuluk alanlarının karşılıklılığı, simetrik ilişkilerle elemanların ya da ilişkilerin tümünü içerir. Topolojik mekanın özelliklerine ek olarak, projektif mekanda nesnelere ya da bir nesnenin elemanlarının yerlerinin, ötekilerle ilişkileri çerçevesinde ve belli bir perspektif içerisinde belirlenmesi gerekmektedir. Projektif mekan kavramının gelişimi de, tıpkı topolojik mekan kavramında olduğu gibi üç genel aşamada özetlenebilir: Başlangıçta tamamen duyusa-devinimsel olan algısal faaliyetler, giderek yeniden canlandırmalar ile perspektif ve uzaklığın değişkenliğinden kaynaklanan çarpıtmalara rağmen, şekil ve boyutların değişmezliği gibi kazanımlarla, sonuçta, perspektiflerin koordinasyonunda ve bakış noktasının tersine çevirilebilirliğinde yetkinliğe ulaşmaktadır. Zaten var olan topolojik işlemler, perspektif işlemlerin eklenmesiyle zenginleşmekte ve yeni anlamlar yüklenmektedir. Örneğin, perspektifin devreye girmesi, doğrusal sıralamanın, doğru parçalarından oluşan düzenleme kavramına (düz çizginin projeksiyonu gibi) dönüşmesine yol açar. Benzer bir dönüşüm, komşu alanların karşılıklılığından komşu perspektiflerin karşılıklılığına geçişte de gözlemlenebilir.

Euclid mekanı da topolojik mekandan kaynaklanır ve projektif mekana paralel bir biçimde gelişir. Projektif mekan, bir nesneye ait farklı perspektiflerin bir araya getirilip bütünleştirilmesiyle sınırlıdır. Euclid mekanında ise, yüzey alanlarının ve uzaklığın konumlarının gerekli olduğu genel bir referans çerçevesi içerisinde ya da sabit bir kartezyen (X-Y) referans sistemine göre, nesnelere yerlerinin ya da aralarındaki ilişkilerin koordinatlarının belirlenmesi gerekir. Piaget kuramının psikolojiye kazandırdığı kavramlardan birisi olan "korunum", yüzey alanının ya da uzaklığın, bakış açısının ya da öteki şekillerle ilişkilerin değişmesi halinde bile değişmeyeceği, algısal çarpıtmalara karşılık nicelik boyutunun korunacağı ilkesini ifade eder. Aynı zamanda, somut işlemler döneminde kazanılan niteliklerden biri olan korunum, işlemsel dönüşebilmenin göstergesidir. Yüzey alanlarla ve uzunlukla ilgili korunumun kazanabilmesi, ancak perspektiflerin simetrik olması, ya da karşılıklılığın görülebilmesi durumlarında olanaklıdır. İşte bu gerçeklerle Piaget, projektif ve Euclid mekanların paralel bir kavramsal gelişme gösterdiğini söylemektedir. Sezgisel bir biçimde işlem öncesi dönemde içselleştirilmeye ve koordine edilmeye başlanan Euclid mekanına ait ilişkiler ancak, ilk korunumların (yüzey, uzaklık vb.) ortaya çıktığı somut işlemler döneminde, gerçek anlamda metrik ve nicelleştirilebilir (yani ölçülebilir) bir mekan kavramına ulaşmaktadır.

Özetlemek gerekirse, mekansal kavramların gelişimi ile ilgili olarak Piaget'nin getirdiği üç önemli (Flavell, 1963) katkı vardır: (1) Öteki kavramlara ulaşmada da görüldüğü gibi, çocuğun eylemleri çevre ile etkileşerek, önce devinimsel hareketlere, daha sonraları içselleştirilmiş eyleme ve en sonunda işlemsel eyleme dönüşmektedir. Kavramların temelinde eylem vardır. (2) Yaygın inanın tersine, mekansal kavramlar, yalnızca algı düzeyinde oluşmamakta, mekan yaşantıda zaten var olan bir

veri gibi görünse bile, kavram, zihinsel alanda evrimleşme ile kazanılmaktadır. (3) Piaget'in mekan konusundaki ana hipotezi şöyle özetlenebilir: Çocukta mekan kavramı, tarihi oluşumun tersine, mantıksal bir gelişim izlemektedir. Önce topolojik ilişkiler, sonra paralel bir biçimde projektif ve Euclid mekanına ilişkin ilişkiler ortaya çıkmaktadır.

Piaget kavramı içerisinde, benzer kavramlar (zaman, gerçeklik vb.) gibi genel ilkelerle uyum gösteren mekansal kavramların açıklanması, temel bilim alanlarına katkıda bulunmanın yanı sıra, eğitim, matematik ve psikoloji gibi uygulamalı disiplinler içinde yararlı ipuçları vermektedir.⁽¹⁾

Bir yaşındayken bile çocuk "yukarı" ve "aşağı" yı göstermenin oynamayı sağlayacak kadar mekan yönlerinin farkındadır. İki yaşına geldiğinde söz dağarcığında "yukarda", "içeri", "dışarı", "uzağa git" gibi sözcükler yer alır. Üç yaşına geldiğinde hangi sokakta oturduğunu söyleyebilir, ancak numarayı bilemez. Beş yaşına geldiğinde ise tek başına evin yakın çevresinde dolaşabilir. Hatta okula ya da diğer herhangi bir yere giderken (bakkal gibi) kullandığı yolu gösteren basit krokiler çizebilir.

Çocukta mekan doğrudan anlaşılmaz. Ancak deneyim sonucu yapılaşır. Mekansal simgeler çocuğun nesnelere ile uğraşısı ve etkinliği sonucu oluşurlar.

Okul öncesi yıllarda çocuk yeni bir düzeye çıkar. Bu düzeyde nesnelere algılayandan bağımsız olarak, mekanda birbirlerine göre anlam kazanırlar. Bu dönemde çocuk, bir dereceye kadar ben-merkezcilikten kurtulmuştur. Şöyleki kendisinden soyut olarak, nesnelere yer değiştirebileceklerini hesap edebilir. Örneği topu koltuğun altına atan bir çocuk, topu kanepenin altında aramaz, topun koltuğun altından geçerek arkasına, yani odanın başka bir bölümüne gittiğini anlar. Koltuğun arkasına dolanarak topu orada

(1) Fusun Akarsu, Mimarlık dergisi, 84/9, s.31, 1989

arar. Burda görüldüğü gibi topun izlediği yoldan farklı bir yol izlemekte ve örgütlü bağımsız bir mekan kavramı kullanmaktadır. (Topun yer değiştirmesini simgeselleştirebilir).⁽¹⁾

6.5 Algılama

Duyu organları çevremiz hakkında bilgi edinmemizi sağlayan alıcılardır. Bilişsel bir süreç olan algılama, göze, kulağa ve diğer duyu organlarına gelen uyarıcılara anlam verilmesi yorumlanmasıdır. Bu durumda algılamanın iki aşaması olduğu söylenilebilir. İlk Aşamadaki algısal deneyim, duyunun alınmasıdır. Yani duyu organları görüntü, ses, dokunma, tat, koku ile uyarılır. Ancak ikinci aşamada bu uyarılma zihinde yorumlanarak şu ya da bu nesne olarak algılanır.

Algılamanın iki önemli ögesi vardır.

* Tüm duyu organlarının sağlıklı gelişmesi bir bebeğin algılaması ile yakından ilgilidir. Duyu organlarının etkinlikle görev yapamaması algılamadaki gelişimin geri kalmasına yol açar.

* Dış çevredeki uyarıcıların yorumlanmasında yardımcı olacak geçmiş deneyimler, öğrenme: Bir nesne ya da insanla sürekli olarak karşılaşan çocuk, bu deneyimler sonucu yeni bir karşılaşmada aynı nesne ya da insanı tanır. Böylelikle deneyimler çevreden bilgi edinmede çocuğa yardımcı olur. Algısal öğrenme diye adlandırılan bu olgu çocuğun farklılaşmamış algılarının, yetişkin düzeyindeki farklılaşmış algılara erişmesini sağlayan önemli bir etkidir.

İlk aylarda bebek çevresinde neler olup bittiğinin farkında değildir. Buğulu bilincini aşıp gelen her hangi bir uyarıcı heyecan yaratır. İncelemeye göre bebek ilk yılında zamanın

(1) Doç.Dr. Güler Okman Fişek, Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:188, 2. Baskı, İstanbul, 1993.

çoğunu çevre ve dünyasını tanıma uğraşısı geçirir. Bu dönemde bebek yakına gelen nesnelere uzanarak, dokunarak, ağızına koyup tadarak, bakarak ve koklayarak inceler, tanımaya çalışır. böylelikle nesnelere, tadlarını, kokularını, şekillerini sıcaklıklarını, seslerini vb. niteliklerini keşfeder, öğrenir. Bu öğrenmede önemli bir aşama, bebeğin çeşitli duyum örüntülerinin "birbirlerine ilişkin" olduklarını anlamaya başlamasıdır. Bir ses duyduğunda, çıkaran nesne ya da kişiyi arar ve bu ikisinin, görüntü ve sesin birbirine ilişkin olduğunu anlar. Aynı olgu görme ve dokunma duyuları için de geçerlidir.

Bebeklikteki algısal gelişime temel olan olgunlaşma ve deneyimler erken çocuklukta da etkisini sürdürür. Bu dönemde algı hızlı bir gelişme gösterir. Algıların tümünde meydana gelen temel değişimler ise seçicilik, ayırdetmedeki artış, nesne değişmezliği ve kalıcılığının öğrenilmesi, ben-merkezcilikte azalmadır.

Bir insanın duyu organlarına gelen çok sayıda uyarıcının hepsini birden algılaması olanaksızdır. Bu yüzden algı seçicidir. Seçicilik algının sürekli olarak gelişim gösteren bir özelliğidir. Çocuk hem onun için önemli olan uyarıcılara, hem de uyarıcıları birbirinden ayırdetmesine yardımcı olacak belirgin özelliklerine yönelmesini öğrenir.

Ayırdetme; önceleri bir bütün olarak görülen bir nesne ya da durumun zamanla parçalarını, ayrıntılarını ve özelliklerini algılama ile benzer nesnelere birbirinden ayrı kılan özellikleri belirleyerek algılama eğilimidir.

Küçük çocuğun güçlüklerinden birisi durumları bir bütün olarak algılama eğiliminde olmasıdır, özellikle uyarıcı çocuk için yabancı ya da anlamsız ise. Bu dönemde çocuk genellikle çevreye göre algılar. Nesnelere buldukları çevrenin bir parçası olarak görülür. Nesnenin ayırdedici özellikleri, diğer gereksiz ya da önemsiz olan

özelliklerinden ayırdedilmez. Tanıdık bir kimseyi yeni ve yabancı giysilerle görünce tanımayabilir.

Çocuğun bir bütünden parça ve ayrıntıları ayırdedebilme yeteneğinin gelişmesi çeşitli deneylerle gösterilmiştir. Şekiller kullanılarak parça-bütün, şekil-zemin algılamasındaki gelişim incelenmiştir. Parça-bütün algılaması üç aşamada gelişmektedir; Okul öncesi dönemde çocuk özellikle karmaşık olan bir şekli önce bütünü ile algılar, ayrıntıları pek fark etmez. 6 yaşından sonra ayrıntılara dikkat edip bunlara yönelir. En son aşamada çocuk (ve yetişkin) birleştirici, bütünleyici bir algılamaya yönelir.⁽¹⁾

İnsanlar mimari ile ilgili uyarıları hareket halinde algırlar. Kişi hareket ettikçe tüm çevresi perspektifsel bir değişime girer.⁽²⁾

Algılamada iki ayrı, bazen de çelişken yaşantı vardır. Görülen şey ve varolduğu bilinen şey. Bu ikiliğin farkında olmak ve bunu topyekün yaşantı olarak kabul etmek, mimar için gereklidir. Görmedeki insanın katkısı ile nesnenin nesnel gerçekliğinden oluşan her iki yanın bilincine varmadan yaşantı tam sayılmaz. Topyekün yaşantının doğruluğunu kabul etmek her zaman kolay olmaz. "Göz aldanması" sözcüğünü kullanıp insan katkısının bütünün bir parçası olarak kabul edilmeyip, bir aldanma olduğunu göstermektir. Çizgilerin gerçek ölçülerden başka olarak, ayrı uzunluk veya biçimde gözüktüğü (ok, yelpaze, demiryolu) gibi göz aldanmaları herkesçe bilinir.

Mekanda biri ötekenden iki kat uzaklıktaki iki nesneye baktığımız zaman, uzaklıktaki nesnenin retinadaki resmi, yakındaki nesnenin yarı büyüklüğünde ise de, her ikisi de aşağı yukarı aynı boyutta görünür. Grafik göz aldanmasının türlü açıklamalarından biri, derinlik duygusu uyandırdığı

(1) G.Okman Fişek, Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Yayınları, No. 188, 2. Baskı, İstanbul, 1993

(2) Erkan Balkan, Mekan ve Mekan Düzenlemesinde Yeni Boyutlar, Yıldız Ün. Doç. tezi, İstanbul

için boyut değişmezliğinin uygulanamayacağı iki boyutlu bir alanda, boyut değişmezliği uyguladığımız şeklidir.

Buna benzer bir başka olay da, biçimin değişmezliğidir. Bir elips gerçekteki biçimi olan daire olarak görülmektedir. Yapılan araştırmalara göre biçim ve boyut değişmezliği uzak mesafelerde boyutları belirtmede güçlük çeken çocuklar tarafından ancak yavaş yavaş öğrenilmektedir. Algılama her yaşta öğrenim ile değişmektedir.

Renk ve parlaklık değişmezliği, gözün ışık kaynağının doğurduğu renk ayırımına uyma eğilimidir. Beyaz bir yüzey, gölgede kurşuni görülebilir, kar ayışı altında mavi olabilir. Ama göz onları beyaz olarak görmektedir gerçekte. İnsan varlığı ölçülü dalga uzunluğunun açık kanıtına rağmen kurşuniyi veya maviyi beyaza çevirmektedir.

İnsan algılamasının bir başka özelliği de görme duyusuna hitap eden dünyaya, varolmayabilecek bir düzen ve simetriyi zorla kabul ettirmesidir. Düzeni hem bireyin iç düzeni, hem de ortamın dış düzenini, yaşantının temel niteliği olarak belirten Gestalt psikoloji (biçim psikolojisi)'nin temeli bu görüşe dayanır ve algılama sisteminin, gerçekte gördüğü şeyi basitleştirdiği, nesnelere ünite halinde topladığı ve karmaşadan bir biçim ve düzen oluşturduğunu belirtir. Bu eğilim özellikle çocuklarda görülür. Altı veya yedi yaşından aşağı olan çocuklar ayrıntılardan çok bütünü görürler ve simetri ile basitliğe yatkındırlar. Her hangi bir biçimi dörtgen veya üçgeni, kabaca daire biçiminde ifade ederler. Yine bu yaşa kadar sol ile sağ veya başaşağı başyukarı kavramları arasındaki duygu izlenimlerini edilgen olarak kabul ederler.

Duyu izlenimlerinin, küçük çocuklar üstünde çok güç işlemesinin nedeni, algılanan şey ile resmin henüz birbirinden ayrılmamış olmasıdır. Çocuklar algıladıkları şeyi yetişkinlerde olduğu gibi resimlerle karşılaştırmazlar. Böylece bunlar dışarı çıkarılma-

dıklarından daha derinlere giderler. Günümüzün teknolojiye dayalı uygarlığında, saldırgan duyu algılarının derine işleminin çocuğun iç varlığı üzerinde yapacağı zarar ve buna karşı eğitimcinin, sanat eylemleri, günlük yaşantının ritmik düzeni vb. gibi duyu izlenimlerini sağlayarak verebileceği "denge" sorunu önem kazanmaktadır.

6.6. Mekanla İlgili Psikolojik Faktörler

İnsan için oluşturulacak çevre fiziksel mekana ait kriterlerle, insana ait kriterlere bağlı olarak düşünülmelidir. Mekan planlanırken eylemlerin boyutsal gereksinimleri yanında, ruhsal gereksinimleri de vardır.

Bedensel ve psikolojik gereksinimler, yapıların içlerinin mimari düzeni, hacimlerin biçim ve renkleri, mekanın ölçeği gibi konuları da kapsar. Mekan sadece akustik, havalandırma, aydınlatma gibi sayısal değerleri aynı zamanda alçak veya yüksek, düz veya biçimli bir tavan, çokgen veya daire biçiminde bir oda, mavi ya da kırmızı bir duvar gibi unsurların insan (çocuk) varlığı üzerindeki etkisi açısından da değerlendirilmelidir.

6.6.1. Renk

Renk mimarlığın kaçınılmaz öğelerinden biridir. Çevremizde bulunan (cam, hava, su, dışında) hemen her şey renklidir. Bu yüzden renklerin tasarımda oynadıkları rolü, görsel ve psikolojik etkilerini bilmek gerekmektedir.

En basit tanımıyla renk bir ışık kaynağı veya yüzeyden yansıyan ışığın görsel algılamada uyandırdığı duygudur.⁽¹⁾

Rengin algılanması ile ilgili önemli bir faktör aydınlatma ve cisimlerin altında buldukları ışık kaynağıdır. Boyalı bir pano, güneşte veya gölgede başka, floresan veya sodyum

(1) Erhan Balkan, Mekan ve Mekan Düzenlemesinde Yeni Boyutlar, Yıldız Üniversitesi, Doç. Tezi, İstanbul

ampulleri altında başka, beyazın, siyahın veya renkli bir yüzeyin yanında farklı görünecektir. Bir nesneye ait olarak algılanan renk, ancak standart bir aydınlatana göre belirtilebilir. Renk değişmezliği olayı, yani renk bozulması karşısında, gözün gerçek olarak bildiği rengi kabulü, optik gerçekliğe rağmen üstün gelmektedir. Örneğin gölgede ne denli gri görünürse görünsün, beyaz bir duvar beyaz olarak görülecek ve anlatılacaktır. Parlak aydınlatılmış bir yüzey veya koyu gölge içinde olan bir yüzey daha az renkli görünür. Rengin kullanılmasında etkiyi başkalaştıran bir unsur da mekanın yönüdür. Güneşli bir odada belli bir etki uyandırmak için yapılan renk planı, kuzeye bakan bir odada aynı etkiyi uyandırmaz.⁽¹⁾⁽²⁾

Göz, aynı zamanda görüş alanına giren büyük parlaklık ayrılıklarına kendini uyduramamaktadır. Parlaklıklardaki ayrılık çok şiddetli ise kontrastlı yüzeyler birbirine yakınsa ve daha parlak olan yüzey büyükse, doğacak yorgunluk duygusu ve görme yeteneğinin bozulması (göz kamaşması) daha fazla olmaktadır.

Rengin insanın iç rahatlığı ve sağlığı üzerinde etkisi olduğu tarih boyunca bilinen bir gerçektir.

1958 yılında Gerard'ın "renkli ışıkların psikofizyolojik fonksiyonlar üzerindeki etkisi" konusundaki araştırmalar da önemli sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmalar kırmızı, mavi ve beyaz ışık kullanılarak, bir normal erişkinler grubu üzerinde yapılmış ve bir renge karşı olan tepkinin yalnızca öznel duyguyu değil, aynı zamanda nesnel fiziksel davranışı da kapsadığını kanıtlamıştır.

Gerard'ın vardığı sonuçların fizyolojik yönüne göre kırmızı, normale nazaran daha çok, mavi ise daha az hareket

(1) Hulusi Güngör, Temel Tasar, 2. Baskı, İstanbul, 1983

(2) Alpay Aşkun, Uyumsuz Çocuklar ve Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Üniversitesi, İstanbul

etkisi göstermektedir. Örneğin kırmızı tansiyonu solunumu yükseltmekte, mavi ise düşürmektedir.⁽¹⁾

Rengin uyandırdığı duygusal sonuçlar da ilginçtir. Kırmızı, gerginlik, heyecan, hoşlanma ve samimiyet duygusu doğurur. Huzursuzluk verir. Mücadele ve canlılığı temsil eder. Tedirgin edici ve gerilim ortamı sonucu, hayal gücünü, tutkuyu ve cinsel çekimi zayıflatır. Çekici kuvveti en fazla olan ve hayvanlar üzerinde en çok etki yapan renktir.

Turuncu, hareket ve canlılık doğurur, yaşama şevkini artırmaktadır. Kahverengiye yaklaştıkça sükunet vermeye başlar. Turuncu rengin büyük bir tesiri vardır.

Sarı, neşe doğuran bir renktir. Fikir ve zekayı açar. Parlak sarı ışık kan dolaşımı üzerinde olumlu tesir yapar. Gri ile karıştırılırsa etkisini kaybeder ve zayıflar. Diğer renklerle karıştırılınca onları daha tatlı hale getirir.

Yeşil, serin taze ve gençleştirici bir renktir. Memnunluk, sükunet ve umut telkin eder. Gri ile karıştırılınca tembellik, sarı ile karıştırılınca canlılık tesiri verir. Maviye yaklaştıkça ruhsal kuvveti artar. Dinlendirici bir renktir.

Mavi, soğuk ve sakin bir renktir. Düşünme ve karar verme kabiliyetini artırır. Kişide bir iç rahatlığı, durgunluk, hoş düşünceler, serinkanlılık, yumuşaklık, dış gürültüye karşı daha çok ilgisizlik ve umursamazlık yaratmaktadır. İnanma duygusunu doğuran ve kuvvetlendiren bir renktir.

Mor, gerçekleşmesi zor olan sabit fikirler ve hüznün hissi doğuran düşündürücü bir renktir. Geniş bir yüzey halinde kullanılırsa korku uyandırır. Pişmanlık doğuran bir renktir.

(1) Alpay Aşkun, Uyumsuz Çocuklar ve Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Üniversitesi, İstanbul

Beyaz temizlik ve sağlık telkin eder, k¼c¼k y¼zeyler halinde kullanılırsa canlılık, b¼y¼k y¼zeyler halinde kullanılırsa endiŐe korku hissi doğurur.

Gri, olgun, temkinli ve rahatlık telkin eden bir renktir. Yanında yer aldığı rengin iyi belirmesini sağlar.

Renkler genellikle tayfın soğuk ucunda olanlar ve sıcak ucunda olanlar olarak iki gruba ayrılırlar. Algılama açısından da bazı renkler sıcak, bazı renkler soğuk etki yaparlar. Sarıdan turuncuya, turuncudan kırmızıya kadar giden sıcak renkler, ilerleyen renkler duygusu uyandırır. G¼z, bunlara karşı ¼zellikle duyarlı olduğu iēin, g¼r¼Ő alanında bir nesneyi daha aēık belirtebilmek amacı ile bu n¼anslar kullanılmaktadır. Uzak mesafelerde, bu ¼zellikle sarı iēin geēerlidir. Yakında ise turuncu ve kırmızıda ayrıntıyı seēmek daha kolaydır. Sıcak renkler, zamanın daha yavaş geētiđiduygusunu uyandırır ve ilerlemeye devam etmesi iēin kişiyi destekler. YeŐilden maviye, maviden mora giden soğuk renkler ise gerileyici olarak kabul edilmektedir. Bunlar sıcak renklere g¼re daha az net olarak g¼r¼l¼rler. ¼rneđin mavinin geri giden niteliği, iki mavi otomobil arasındaki park yerinin aslında olduğundan daha geniş g¼r¼nmesi ile doğrulanmaktadır. Renklerin soğuk ya da sıcak etkisi ¼ē boyutlu mekanların tam veya eksik olarak algılanmasında etkin olabilir. Rengin sınırsız uygulamaları olduğu yadsınamaz. Genellikle mekanın etkin bir biēime getirilmesinde kullanılabilir. Olanaklar gerektiği gibi kullanılarak mekanın kamufle edilmesi, olduğundan daha etkili g¼sterilmesi veya yok edilmesi olasıdır.⁽¹⁾

Davranışı etkiledikleri oranda renkler başka psikolojik ¼zellikler de taşımaktadır. ¼rneđin bir g¼r¼lt¼, beyaz bir oda iēinde daha y¼ksek, erguvani renkli bir odada ise daha az duyulmaktadır. Aslında aynı ağırlıkta olmalarına rağmen lacivert boyalı bir sandık, sarı boyalı bir sandık yanında daha ađırmıŐ gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Bunlar

(1) Erhan Balkan, Mekan ve Mekan D¼zenlemesinde Yeni Boyutlar, Yıldız ¼niversitesi, Doē. Tezi, s.92

kontrollü deneylerin kesin sonuçları değildir. Ancak, başka duyu izlenimleri ile ilişkisi olduğu söylenen niteliklere (sıcaklık gibi) benzeyen renk ile gerçekte başka duyuları etkileyen renk arasında önemli bir ayrılık bulunduğu, genellikle kabul edilmektedir.

Renk beğenilerinin incelenmesi amacı ile çeşitli gruplar üzerinde sık sık araştırmalar yapılmaktadır. Kullanılan yöntemler, başarı sırası ile salt yargıyı kapsayan ikili karşılaştırmalar ile yapılmış ve genellikle kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, mor ve muhtemelen siyah ile beyazın tipik nüansları olan tam kromalı renkler kullanılmıştır. Beğeniler kuşkusuz, çağrışımların ve kültürün baskısı altında kalmakta, duygusal ortama göre değişebilmekte, giysi gibi kullanılan nesnelere olabilmekte ve moda ile etkilenebilmektedir. Bütün bu güçlülere, yöntem ayrılıklarına ve türlü gözlemcilerin titizliğine rağmen gene de ilginç ve tutarlı örnekler ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar bazı değişik gözlemlerin, tutarlı sonuçları sanıldığı kadar bozmadığını saptamışlardır.

Araştırmalar renk beğenileri konusunda, erkekler ile kadınların %95 oranında birbirlerine yakından bağlı olduğunu, bebeklerde ise soğuk ve karanlık renklerin ilgi uyandırmadığını göstermektedir.

Altı yaşına kadar, kırmızı-sarı ve turuncudan oluşan sıcak renkler beğenilmekte, daha büyük çocuklarda ise kırmızı ile mavi yer değiştirmektedir. Yaklaşık altı yaşında oluşan bu değişiklik (diş değiştirme yaşı) çocuğun yaşamındaki ilk psiko fizyolojik değişimdir.

Genel eğilime göre beğenme ve nefret iki uç oluşturur. Bunun en iyi örneği 5-10 yaşları arasında kırmızı ile morumsu kırmızı (magneta) nın beğenilmesi, siyahtan ise nefret edilmesidir. Seçilen renk sayısı yaşla artmakta, bu da, olgunluk çağında sevgilerin ve antipatilerin daha az şiddetli olduğu ve ilginin daha ince nüanslara yöneldiğini

göstermektedir. Ana izlenim ilerleyen yaşa paralel olarak, doğal bir olay olan sıcak renklerden soğuk renklere geçişten çok çocuklarda tam kromaya gösterilen istektir. (Kroma: Renk gücü, derecesi, katışıksız veya açılmamış, güçlendirilmiş veya hafifletilmiş olarak tanımlanır.) Onların güçlü, katıksız renkleri sevmeleri, koyu veya açık nötr renkleri beğenmeleri bu görüşü kanıtlamaktadır.

Cinsiyet, ırk, kültür ayrılığı gözetenmeden genel sonuç olarak kabul edilebilecek renk beğenileri sıralaması:

- Çocuklarda: Kırmızı, mavi, yeşil, mor, turuncu ve sarı
- Olgunluk çağında: Mavi, kırmızı, yeşil, mor, turuncu ve sarı olarak saptanmıştır.

Birçok çocuk tarafından aynı anda farklı yaşlarda (anaokullarında 2-7 yaş) kullanılan ve içinde türlü konular işlenen bir yer olan sınıfın rengi önemli bir sorundur. Bu konuda eğitim ve öğretim için uygun bir ortam oluşturmak için her bir yüzeye, ona uygun düşecek renk türü kullanmak gerekir. Topluluğun bütünü içindeki türlü kişilikler ise, sıra kapakları gibi ayrı renklerle tanımlanırlar. Yaş ayrılıkları sözkonusu olduğunda yaş ortalaması esas alınabilir. Genellikle sarı, pembe, şeftali rengi gibi renkler çocuklar için uygundur. Yeşil, mavi ve grinin soğuk nüansları zihinsel faaliyetleri arttırdığı için daha büyük çocuklar için düşünülebilir. Daha detaylı bir sistem gerekirse okul yaşantısının her yılını içeren bir şema düzenlenebilir. Küçük yaşlardan, kırmızı ve turuncu ile başlanarak, sırası ile sarı, fıstık yeşili, yeşil, mavimsi yeşil, mavi ve menekşe rengi kullanılarak her yıl bir öncekine göre derece derece ilerleme sağlanabilir.⁽¹⁾

(1) Alpay Aşkun, Uyumsuz Çocuklar ve Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Üniversitesi, İstanbul

6.6.2. Doku

Mekan, görme, işitme, koklama, ısı alma, dokunma uyarılarının birbirleri üstündeki etkilerini kapsayan biyolojik bir fonksiyon olarak görülmekte ve her ne kadar gözler, bilginin büyük bir kısmını alıyorsa da bütün olguların bilinç altında bütüne dönüştürülmesi, tüm mekan yaşantısını oluşturmaktadır.

Dokunma ilk altı ay bebekler için son derece önemlidir. Kediler üzerinde yapılan deneyler, aktif dokunmanın, algısal gelişmedeki yerinin önceliğini kanıtlamıştır. Uygarlığımızda dokunma eyleminin, görme ve işitme duyusu tarafından gölgede bırakıldığı görülmektedir.⁽¹⁾

Mekan kişiyi madde ve yüzeyin ortaklaşa etkilediği bir hacim kavramıdır. Mekan anlayışına bu iki öğeden biri olan, maddenin gerecinin renk ve doku değerleri önemli katkıda bulunur. İşlevden doğan renk ve dokuda, ışık, devinim, durallık, sıklık-seyreklik, kesilmeler, tekrar, uygunluk, zıtlık, ton-değer gibi üçüncü boyutla yürüyen, bağlanan mekanlarda, bu öğelerin aldığı türlü değerlerin yakınlık ve uzaklık bağıntılarının kurulması, kişi üzerinde çok önemli görsel ve algısal etkiler oluşturmaktadır.

İç mekanda uzaklık ve gerecin görsel bir algı olduğu düşünülürse, gerecin algılanan uzaklığı gerecin plastik değerlerine bağlı olarak oluşur. Yani sayısal uzaklık kavramı ile, algılanan uzaklık aynı olmayabilir. Bu nedenle sayısal olarak bir ara kavramı sınırlayan öğeler ile türlü düzenler hep başka başka görsel uzaklık verirler.

Açık-koyu, sıcak-soğuk renklerle elde edilen yakınlaştırıcı ve uzaklaştırıcı uygulamalar yanısıra, aynı eş dokuları kullanarak elde etmek olağandır. Gerçekle mekanı sınırlayan elemanlar ile mekan ayrılmaz bir bütündür. Elemanların plastik değerleri mekandan kopuk düşünülemez.

(1) Alpay Aşkun, Uyumsuz Çocuklar ve Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, s.113

Nesneleri yansıtan bir doku uygulandığında, mekan içinde yaşayan kişide fiziki aldanmanın vereceği ruhsal tedirginlik belirir. Bu da mekan ile gerecin birliğini koparan, ayıran hemen hemen ilişkilerini kesen, öge noksanlığını yaratan bir etken olur.

Bu nedenle, mekanın sınırlanmasında bir fiziki uzaklık vardır ki bu gerecin fiziksel özelliklerine, değerlerine bağlı olduğu gibi, mekan sınırlanmasındaki fiziksel sağlamlığın görsel olarak da belirtilmesi demektir. Gerecin bu gerçek anlatımına kavuşmasında en büyük yardımcı dokudur.

Kişiye aynı uzaklıkta, fakat farklı dokuda iki cisim gösterildiği zaman sert dokulu olanın daha yakında yumuşak dokulu olanını daha uzakta hissetmektedir.

Mekan dokusu oluşturulurken iki ana dokusu oluşturulurken iki ana öge üzerinde durulmalıdır. Mekanı oluşturan yüzeylerin biçimlediği hacimler ve bu hacimde fonksiyona ve gereksinmeye bağlı olarak yer alan gereçler.

Bu mekan kavramlarını çok iyi yaşamak ve gerecin mekan içindeki yerini, o gerecin dokusu ve rengine göre yapacağı ruhsal etkiyi düşünerek tasarım yapmak zorundayız.⁽¹⁾

6.6.3. Işık-Aydınlatma

Görme olayının ve görsel algılamanın temelini ışık, göz ve beyin teşkil etmektedir. Bunlardan birinin eksikliği görsel algılamanın olmasını mümkün kılmaz. Göz ve beyin sabit olmakla birlikte ışık değişken bir unsurdur. Işığın şiddeti, eğimi eğimi ve rengi daima değişebilir. Bu değişme nedeni ile cisimler ve mekanın algılanmasında farklılıklar doğar. Farklı ışık şiddetinde ve farklı ışıklar altında mekan insanda ayrı ayrı etkiler yapmaktadır. İyi

(1) İsmet Ağaryılmaz, Mimarlıkta Renk ve Doku Kullanımı, İDMMA Mim.Böl. Yeterlilik Çalışması, İstanbul, s.67

aydınlatılmış parlak bir mekan, kendini iyi hissetme, coşkulu ve neşeli olma, huzurlu olma duygularının artmasında etkilidir. Tersine az aydınlatılmış ve loş bir mekan, kişilerin huzursuz, karamsar ve sessiz olma duygularını arttırabilir.

Mekanın tavanında az ışık yanıyorsa veya hiç yanmıyorsa aydınlatma düzeyi yüksek bile olsa, mekan sıkıcı ve bunaltıcı olur. Oysaki, aydınlatma düzeyi az bile olsa tavana iyi yansıtılmış ve parlaklık sağlanmış bir mekan monoton bir etki yapmakla birlikte, aydınlatma düzeyi görelî olarak düşük olsa bile açıklık ve ferahlık duygusu uyandırır. Eşit dağılımlı bir aydınlatma düzeyinde özellikle aydınlatılmış bir nokta, mekan veya eleman bir odak noktası olur.⁽¹⁾

Üst düzeyde ışık kontrast, düzenlemede kişiye görelî olarak kısa sürede bazı aktarmalar yapılacaksa, veya elemanlar küçük ve ayrıntılı ise kullanılır. Başarılı sonuçlar veren bu yöntem müze, teşhir elemanları, vitrinlerde kullanılır. Diğer durumlarda Üst düzeydeki kontrastın kullanılışı sert, yorucu ve ayrıntıların yok olduğu bir ortam oluşturulmaktadır.

Aydınlatma şiddetindeki çeşit ve kontrast kışkırtıcı olabildiği gibi aşırı olduğu zaman da tedirgin etmekte ve gözün kamaşmasına neden olmaktadır. Tüm yapıda olmasa bile aydınlatma yolu ile belli bir ortam yaratmak mümkündür. Örneğin, bu yolla bir özellik, yalnızlık yaratabileceği gibi kişinin kendini içinde gizleyebileceği veya belirteceği bir ortam da yaratılabilir.

Işığın etkisi gölge ile birlikte ele alınmalıdır. Her ışık kaynağı cisimler üzerinde gölge meydana getirir. Cisimlerin yüzeyindeki pürüzlülük, doku, muhtelif girintiler, çıkıntılar ve kavisler ışık kaynağının durumuna bağlı

(1) Erhan Balkan, Mekan ve Mekan Tasarımında Yeni Boyutlar, Doç. Tezi, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, s.90

olarak farklı gölgeler meydana getirirler. Bu arada ışık kaynağının yönünün de rolü büyüktür. Işık yönü değişikçe gölgeler de yer değiştirir. Bu durum mekanın düzenlenmesinde doğal ya da yapay ışık kaynağının yerinin ve türlerinin dikkate alınmasını gerektirir.

Ana okullarında, grup odasında farklı aktivitelerin yer aldığı köşeler düzenlenirken aydınlatmaya da dikkat edilmelidir. Aktivitelere uygun ve monotonluk yaratmayan aydınlatma seçilmelidir. Örneğin okuma köşesi, resim köşesi gibi köşelerde doğal aydınlatma tercih edilmekle birlikte gözleri yormayan, homojen bir aydınlatma yapılmalıdır. Odanın daha loş olan yerlerinde evcilik köşesi, blok köşesi gibi köşeler düzenlenerek, hoş bir aydınlatma ile daha çekici hale getirilebilir.

6.6.4. Biçim

Tasarımda rol oynayan önemli öğelerden biri "BİÇİM"dir. Her tasarım maddeleşirken çevre çizgileri belirlenir ve kabuğu oluşturulur. Hem iki boyutlu hem üç boyutlu cisimler için aynı şey söz konusudur.

Mimari yapıtın fiziksel öğesi olan biçimin, yapma çevre ve çevre bütünü içinde algılanması, biçimin görsel niteliklerinin uyaran etkisi ile mümkün olmaktadır. Biçimin uygulanması üç ana unsura bağlıdır. Bunlar; genel dış çizgiler (kontur), yüzey dokusu (yüzey figürü) ve çevresindeki fon (zemin) dir.

Dış çizgilerin algılanması, biçimin kitlesi ile zemini arasındaki kontrasta (karşıtlıklara) bağlıdır.

Biçimin çizgi, renk, değer, ölçü, ışık-gölge gibi görsel niteliklerin ve biçimi oluşturan yüzeylerin dokusunun algılanmasının sentezi sonucunda biçimin görsel algılanması ortaya çıkar.

Biçimin öğelerinden mekanın görsel algılanması ise renk, ışık ve mekansal organizasyon algılamasının bütünleşmesi ile ortaya çıkar.⁽¹⁾

Biçim ne kadar basit ve bilinen olursa, o derece açık ve kolaylıkla algılanabilir. Belirli geometrik biçimlerin kolay algılanması buna bağlanabilir. İnsanda konuya en bilinen ve basit biçimlere indirgeyerek, belirli bir oranda görüş alanına girecek tek bir düzenleme oluşturma eğilimi vardır. Görüş alanı içindeki elemanların düzenlenmesi uygun bir düzeyde olduğunda farklı kısımların daha ayrıntılı incelenmesi sürecektir. Bu noktadan hareketle, farklı kısımlar birbiri ile ilişkili, birbirlerini bütünleyici elemanlar olarak alındığında, düzenlemenin istenen etkiyi sağlayan birleştirici niteliği ortaya çıkacaktır.⁽²⁾

6.6.5. Şekil

Çocuğun nesnelere hem şekil hem de büyüklükleri açısından ayırdetmesi öğrenme deneyimleri sonucu olur.

Şekil kavramı, 3-6 yaşlar arasında gelişimi gösterir. Ancak çocuğun şekilleri ayırdedebilmesi, yani farklı olarak algılaması, kesinlikle şekil kavramı geliştirdiği anlamına gelmez. Örneğin çocuk topu diğer bir nesne olan topağaçtan ayırsa bile, aralarındaki farkın "yuvarlaklık" olanları bir tarafa ayırması istendiğinde bunu başarabilir ve örneğin topu, portakalı vb. nesnelere diğerlerinden ayırabilirse, şekil kavramı edinmiş demektir. Aynı şekilde "portakalın şekli nedir" diye sorulunca doğru yanıtlarsa, şekil kavramı oluşmuştur.

Büyüklüğe göre ayırdetme, okulöncesi yıllarda ilerleme gösterirse de, yetişkinler gibi kavram edinilmemiştir. Bazı adlandırmalar (örneğin, "küçük", "büyük" gibi) oluşur,

(1) Ayfer Aytuğ, Mimaride Doku Kullanımın Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, s.104

(2) Erhan Balkan, Mekan ve Mekan Düzenlemesinde Yeni Boyutlar, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, s.70

ancak tüm büyüklük kavramları aynı anda gelişmez. Örnek: 3 ayrı boydaki (büyük, orta, küçük) oyuncağın ayırdedilmesinde okul öncesi çocuk "büyük" olanı kolaylıkla seçtiği halde, küçük ve orta olanları seçmekte güçlük çeker. Diğer bir örnek: 5 yaşındaki bir çocuğa kaç kardeşi olduğu sorulunca, bir kardeşinin 1. sınıfta, diğerinin 3. sınıfta olduğunu söyleyebilir. Buna karşın, "o halde sen en küçükmüsün?" sorusunda şaşırır, cevap veremez.

6.6.6 Ölçek

Ölçek, insan kullanışı içindeki boyutları veya bilinenlere kullanılan boyuttaki şeyleri ifade eden görelî bir faktördür. Genellikle bunun kullanıcı görüş alanı ile insanî bir boyutta olması gerekir. Ölçeği iyi bulunmuş bir mekanın tüm etki üzerinde önemli bir öge olduğu unutulmamalıdır.

Ölçek sınırlandırması ve seçimi şu nitelikleri içermelidir; belirli bir türde gelişme için tahmin edilen büyüklüğe bağlı olarak ölçek saptanmalıdır (sanat galerisi, anaokulu, müze ...). Belirli bir malzemenin bilinen niteliklerinden, yapı sistemlerinin olanak ve ekonomisinden yararlanılarak ölçeğin saptanması, Elde var olan tüm imkanların değerlendirilerek ölçeğin belirlenmesi.⁽¹⁾

Çocukların kullanacağı bir yapıyı, çocuk ölçeğine göre, boyuna ve göz seviyesine uygun düzenlemek, önemli bir güven ve anlayış verme yoludur. Çocuklar için yapılmış bir yapıyı, çocuk ölçeğine göre, boyuna ve göz seviyesine uygun düzenlemek, önemli bir güven ve anlayış verme yoludur. Çocuklar için yapılmış bir yapıyı tam olarak değerlendirebilmek için onu çocuğun göz seviyesinden görmek gerekir. Örneğin yapı, tabî zemin seviyesinden yaklaşık 60 cm yükseltilerek, çocuğun göz seviyesi ile dış görünüm arasında yapay bir ilişki kurulabilir ve çocuk pencereden dışarı baktığı zaman daralan bir yerine, erişkinin gördüğü

(1) Erhan Balkan, Mekan ve Mekan Düzenlemede Yeni Boyutlar, Yıldız Üniversitesi, Doç. tezi, İstanbul

görünümü görebilir.Dıştan bakıldığında bir yapı ile çocuğun ölçeği arasında ilişki kurma konusunda, Rubenstein, süreci tersine çevirmiştir. Dış duvarların çevresinde, tabii zemini 30 cm yükseltmiş böylece çocuğun yapıya yaklaşımındaki ölçek büyüklüğü etkisini azaltmıştır. Çocuklarla erişkin arasındaki ölçek ayrılığını küçültmek için öğretmen bazen çocuklarla birlikte yere oturabilir. Tahta ya da panolar çocuk boyutlarına göre düzenlenebilir.

SONUÇ

Okul öncesi eğitimi, çağımızda değişen yaşam koşulları sonucu çocuğun eğitimi ve gelişimi ile ilgili olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu ihtiyacı karşılamak, iyi planlanmış eğitim sistemi ve iyi planlanmış okul öncesi eğitim yapıları (anaokulları) ile mümkün olmaktadır.

2-6 yaş arası anaokulu çağı, gelişmenin hızlı olarak ilerlediği ve daha sonraki yılları da etkilediği kritik bir dönemdir. Bu çağda oluşmaya başlayan beden ve ruh sağlığı, kişilik yapısının ileriki yaşlarda aynı yönde gelişmesi büyük bir olasılıktır. 2-6 yaş arası kabul edilen okul öncesi eğitimin amacı sosyal bir varlık olmaya başlayan çocuğun her yöndeki gelişmesini sağlıklı olarak sürdürmesini sağlamaktır.

Okul öncesi eğitim yapılarında, mimari amaç, değişik hız ve dönemlerde, gelişme gösteren farklı yaşlardaki çocuklar için bir aktiviteler yelpazesi sunarak öğrenmeyi sosyal bir olay haline getirmektir.

Çocuklar için oluşturulacak çevrenin, onların gelişme özelliklerine, fizyolojik ve psikolojik gereksinmelerine uygun olması gerekir.

Anaokulu planlaması çocuğun gelişme problemlerinden, mimari problemlere kadar oldukça karmaşık bir konudur. Bir çok bilim dalının birlikte çalışmasını gerektirir. Mimarlık, pediatri, eğitim, psikoloji, çocuk gelişimi gibi disiplinler işbirliği içinde olmalıdır. Mimar tasarım aşamasında bu ilişkileri kurmalı ve tasarıma yönelik verileri elde etmelidir.

Bu tez kapsamında okul öncesi eğitim yapılarının tasarımına yönelik veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Çocuğun eğitimine yönelik aktivitelere, çocuğun psikolojik ve fizyolojik gelişimine ve özelliklerine uygun çevre şartları araştırılmıştır.

Tez çalışması kapsamında çocuğun gelişimi ile ilgili özellikleri araştırılmış ve 0-6 yaşlar arası çocukların hızlı ve çok yönlü bir gelişme gösterdiğini ortaya koymuştur. Çocuğun nasıl geliştiği hakkında tam bir bilgi sahibi olmak, bilişsel, zihinsel, psikolojik, sosyal ve bedensel yapısındaki değişimleri ve gelişmeleri bilmek uygun çevre şartlarını oluşturmak açısından önemlidir.

Tezde farklı ülkelerden alınmış örneklerin incelenmesi sonucu, vestiyer, WC-lavabo, revir, mutfak, yönetici odası, depo, açık oyun alanı gibi mekanlara bütün örneklerde rastlanmıştır. Ancak planlamaya ve kapasiteye bağlı olarak bazı okullarda grup odası ile direkt ilişkilidir. Bazı örneklerde ise grup odasından ayrı düşünülmüştür. Vestiyer grup odası girişinde olduğu gibi, ayrı bir mekan olarak da tasarlanmıştır.

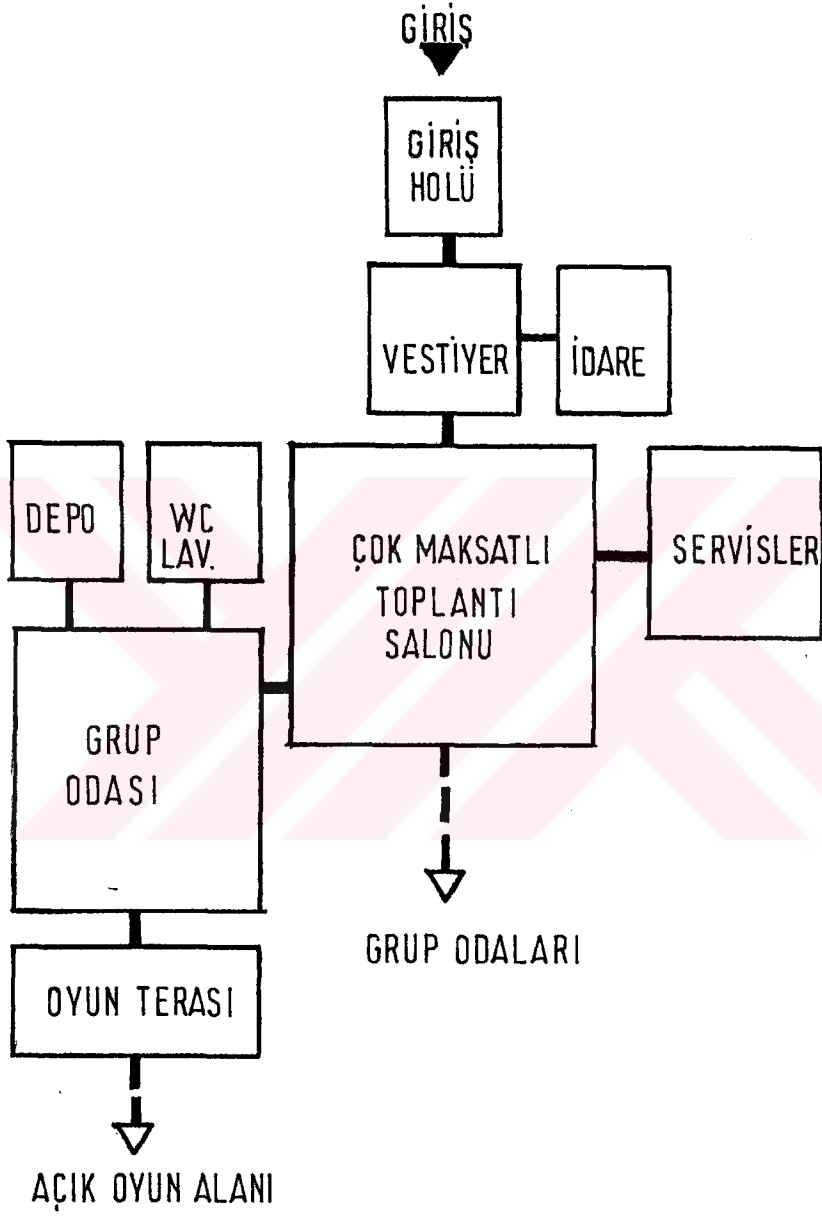
Anaokullarında ağırlıklı olarak üzerinde durulması gereken mekan grup odasıdır. Çünkü çocuğun vaktinin büyük bir kısmı geçmekte ve eğitime yönelik faaliyetlerini grup odası içerisinde gerçekleştirmektedir. Grup odası farklı aktiviteleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu yüzden bu mekanın iyi tasarlanması gerekir. Çocuğun özelliklerine ve ruhsal yapısına uygun olmalıdır. Çocuğun ihtiyaç duyduğu hareketlere ve oyunlara olanak sağlamaktadır. Çünkü bu çağ çocukları aşırı hareketli ve oyuna düşkün olurlar. Oyun alanı tasarımında önemli bir veridir.

Anaokullarında mekanların mimari planlamasında dinamiklik ve esneklik önemlidir. Mekan içinde esneklik sağlanırsa, alanın aktivitelere uygun olarak yeniden düzenlenmesi ve mekanın monotonluktan kurtulması olanaklı olacaktır. Esnek olarak tasarlanan mekan, çocuklara kendileri ve eğitimcileri yardımcı ile çevrelerini düzenleme olanağı verir. Çocuklar çok zengin bir hayal dünyası ve yaratıcılığa sahiptirler. Can sıkıcı ve monoton bir düzenden hoşlanmazlar. Onların yaratıcılığını kullanmasına olanak veren, sürprizli,

eğlenceli, keşfetmeye müsait mekanlardan ve oyuncaklardan hoşlanırlar.

Grup odasındaki oyun faaliyetleri ile birlikte açık alanda yapılacak faaliyetler de çocuk için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle oyunları dışarıya taşımalarına olanak verecek şekilde, grup odası ile ilişkisi grup odasının önüne yapılacak oyun terasları ile sağlanır.

Okul öncesi eğitim yapılarında çocukların kullandığı mekanlar ve donatılar çocuğa uygun olmalı ve çocuğun mekan içindeki ruhsal rahatlığına hitap etmelidir. Çocukların kendilerini tedirgin hissettikleri ve psikolojik açıdan rahatsız oldukları mekanlarda eğitimlerinin sürdürülmesi ve gelişme göstermeleri çok zor olmaktadır.

ANAOKULLARINDA MEKANLAR ARASI İLİŞKİLER ŞEMASI

EKLER**EK. I- ÇOCUĞUN 0-6 YAŞLAR ARASI GELİŞİM ÇİZELGESİ⁽¹⁾**

Aşağıda çizelgede, gelişimsel davranış ve edinimleri çocuğun kesinlikle o yaşta göstermesi gerekmez. Belirtilen davranışlar çocuğun hareketle ilgili etkinlik, duyuşal algılama, dil ve diğerleriyle ilişkilerindeki gelişmelerde kullanılabilecek referans noktalarıdır.

DOĞUŞTAN ÜÇ YAŞA KADAR**Doğuştan Üç Aya Kadar Çocuk**

- Zamanının çoğunu uyumayla geçirir.
- Başını kaldırmayı daha sonra da havada tutmayı öğrenir.
- Gözleriyle hareket eden bir nesneyi izlemeyi bir yüze bakmayı ve gülümseme ile tepki göstermeyi öğrenir.
- Çevresindeki dünyayı görsel olarak keşfeder.
- Sese, gürültüye tepki gösterir
- Annesini tanır, (Görsel olarak, ama özellikle koku duyumu ve duyma ve belki de tanımlaması güç diğer duyuşal algılamalarla)
- Tutma, kavrama gibi asal reflekslerini uyarlar ve Eline yerleştiren bir nesneyi tutar.
- Kendiliğinden ve sorumlulukla sesler çıkarır.

(1) G.O. Fişek, S.M. Yıldırım, Çocuk Gelişimi, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1983, s.20-25

3 Aydan 6 Aya Kadar Çocuk

- Başını tutabilir ve destekle kısa süre oturabilir.
- Amaçlı bir şekilde erişebileceği uzaklıktaki nesneyi tutmaya çabalar ve kendisine sunulan bir nesneye elini uzatır.
- Nesnelere ağızına götürür.
- Görsel alanını genişletmeye çabalar. Örneğin yüzüstü yatıyorsa kollarına dayanarak, sırt üstü yatıyorsa baş ve omuzlarını kaldırarak.
- İçten güler ve yetişkinin oyunlarına tepki olarak sevinç çığlıkları atar.
- Kaybolan bir oyuncakçı aramaya başlar.

6 Aydan 9 Aya Kadar Çocuk

- Kısa bir süre kendi başına (desteksiz) oturabilir.
- Sırtüstü yatarken dönüp yüzüstü yatabilir.
- Bir nesne ya da kişiye doğru emekleyebilir.
- Eğer kollarından tutulursa ayakta durabilir.
- Bir nesneyi elden ele geçirebilir ve nesneyi her iki elinden biriyle tutabilir.
- Nesnelere atma yoluyla eğlenir.
- Sözel anlamı olmayan çeşitli heceler mırıldanır.
- Ailesindeki fertlerin yüzlerini tanır ve yabancı yüzlerden korkabilir.
- Kendine göre oyunlara (el çırpma gibi) katılmaya başlar.

9 Aydan 12 Aya Kadar Çocuk

- Kendi kendine ayağa kalkabilir (örneğin bir yere tutunarak) ve iki elinden tutulduğunda yürür, daha sonra ise tek elinden tutulduğunda ya da kendisi bir yere tutunarak yürür.
- Bir sesi taklit edebilir (örneğin iki nesneyi birbirine vurarak).
- Duyduğu bir sesi yineler.
- İki ya da üç sözcüğü söylemeyi öğrenir.
- Kısa bir komutu ya da yasaklamayı anlar.
- Dünyayı keşfetmeye; herşeye bakmaya, dokunmaya, eline geçirdiği herşeyi ağızına götürmeye meraklıdır.

- Yetişkinlerle oyun oynamaya tümüyle katılır.

12 Aydan 18 Aya Kadar Çocuk

- Kendi başına yürür ve evi ile çevresini keşfeder.
- İki ya da üç tahta bloku birbiri üstüne koyabilir.
- Bir kabı ufak nesnelere (çakıltaşı, blok, boncuk gibi) doldurabilir.
- Beş-on sözcük söyleyebilir.
- Kıskançlık (gözyaşı ya da kızgınlık hareketleriyle) ve kardeşleriyle oynarken yarışma (rekabet) tepkileri gösterir.

18 Aydan 24 Aya Kadar Çocuk

- Merdivenleri önce birisinin yardımıyla (elinden tutulması) daha sonra ise kendi başına çıkar ve iner.
- Altı blokluk bir kule yapar.

- Burnunu ve gözlerini gösterir.
- İki sözcüğü yanyana getirir (tümce) ve söz dağarcığını zenginleştirir.
- Kendi kendine yemeği öğrenir.
- Kağıt üzerine ya da kuma çizilen bir çizgiyi taklit edebilir.
- Gündüz tuvalet eğitime karşı direnmeye başlar, altını ıslatır.
- Yetişkinleri hareket ve davranışlarına büyük ilgi gösterir ve taklit etmeye çabalar.
- Diğer çocuklara ilgi göstermeye başlar ve onlarla oynamak ister, ancak bu oyun çok kişiseldir, örneğin diğer çocuğun oyuncağını alır.

2 Yaştan 3 Yaşa Kadar Çocuk

- Atlama, tırmanma ve tek ayak üzerinde sekmeyi öğrenir.
- Üç blok kullanarak köprü kurabilir.
- Dilini geliştirir ("ben" sözcüğünü kullanır", soru sormaya başlar, kendisine söylenen çoğu sözcük ve tümceleri anlar.
- Kağıda ya da kuma daire çizebilir.
- Diğer çocuklarla birlikte oynamaya başlar ve ailesi dışında bir dünyanın var olduğunu anlar.

ÜÇ YAŞTAN ALTI YAŞA

Üç Yaştan Dört Yaşa Kadar Çocuk

- Kendi başına dolaşır, komşuları ziyaret eder.
- Parmak ucunda yürüyebilir.
- Kendi kendine giyinip soyunmayı öğrenir.
- Gece tuvalet eğitimine karşı direnir, gece yatağını ıslatabilir.
- Artı işaretini taklit eder, baş ve gövdeden oluşan, bazen de bedeninin diğer kısımlarından oluşan, bir "insan" şeklini çizer.
- İki ya da üç rengi tanır.
- Anlaşılır bir şekilde konuşur, ancak hala bebeksi bir dil kullanır.
- Adını, cinsiyetini, yaşını söyleyebilir.
- Çok soru sorar ve çocukların nasıl doğduğu konusu ile çok ilgilenir.
- Ön ve arka, alt ve üst gibi yönleri yanır.
- Öykü ve masalları dinler, sevdiklerinin ise bir kez daha anlatılmasını ister.
- Diğer çocuklarla oynar, nesnelere (oyuncak gibi) paylaşmaya başlar.
- Kardeşlerine sevgi gösterir.
- Basit işleri yapabilir.

Dört Yaştan Beş Yaşa Kadar Çocuk

- Sıçrar, atlar ve salıncakta sallanır.
- Ayak değiştirerek, merdivenlerden iner.
- Baş ve bedenın diğer önemli kısımları olan (kol, bacak vb.) bir "insan" çizer.
- Dörtgen ve üçgeni taklit edebilir.
- Anlaşılır şekilde konuşur.
- Parmaklarını saymayı bilir.
- Yaşını ve haftanın hangi gününde olduğunu bilir.
- Öykü dinler ve içeriğini (önemli kısımlarını) yineleyebilir.
- Hala çok soru sorar, yeni sözcük ve anlamalarıyla ilgilenmeye başlar.
- Yapmak istediği engellendiğinde, aşırı bir karşı geliş tepkisi gösterir.
- Dört renk tanır
- Küçüğü büyükten ayırdeder (Şekil ve büyüklükleri tartabilir).
- Yetişkinlerin etkinliklerine ilgi göstermeye başlar.
- Beş Yaltan Altı Yaşa Kadar Çocuk
- Ağaca tırmanmayı ve müziğe uyarak dans etmeyi bilir.
- Bir metre uzaktan atılan bir topu tutabilir.
- Kıpırdaman bir dakika durabilir.
- Konuşması anlaşılır ve doğrudur, çocuk dilini bırakmaya başlar.

- Baş, gövde, kollar ve bacaklardan oluşan bir "insan" izer.
- Sağı soldan, dn yarından ayıretmeye başlar.
- Soyut sözcüklerin anlamlarını sorar.
- Ev içinde ve çevresindeki etkinliklerle ilgilenmeye başlar.
- Tatlı, acı, tuzlu ve keskin tatların nitelikleri arasında ayırım yapar.
- Oyunlar yaratır ve oyun sürerken kuralalrı değiştirir.
- Kendine empoze edilen yetkeyi sevmez ve verilen komutları çok yavaş yerine getirir.
- Basit işlerle ilgiyle uğraşır.

EK II. ÇOCUĞUN ÖLÇÜLERİ (1)

ÇOCUĞUN ÖLÇÜLERİ	YAŞLAR				
	3	4	5	6	7
BOY	94	101.5	108.5	115	121.5
GÖZ YÜKSEKLİĞİ	83	91	96	103	108
OMUZ YÜKSEKLİĞİ	72	79	85	90	95
KASIK YÜKSEKLİĞİ	54	60	65	70	74
KÜPEŞTE YÜK.	42	45	49	55	57
MASA YÜKSEKLİĞİ	43	46	48	51	53
(AYAKTA) SERBEST EL	36	40	44	48	51
YÜK.	21	24	26	28	30
DİZ (OTURMA) YÜK.	22	24	26	27	29
OMUZ GENİŞLİĞİ	14	14	15	16	16
AYAK ÖLÇÜSÜ	14	15	17	19	21
BAŞ GENİŞLİĞİ	112	121	129	136	142
KOLUN UZANMA YÜK.	89	97	104	110	116
KULAÇ GENİŞ.	42	48	52	57	61
YATAY UZANMA MES.					

(1) Rudolf Schudrowitz, Padagogischer Kindergartenbau, (Pedagogic Kindergarten Constructions), 1973, s.30

EK III. ÖĞE VE KOMPOZİSYONLARIN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİLER

ÖĞELER	ÖĞE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖĞE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Bıçım	Dengesiz bıçımlar	GERİLİM
Değer	Çok değişik değerler	
Renk	Zıt renkler, koyu renkler	
Doku	Katı kaba pürüzlü yüzeyler	
Işık	Haşın, kör edici, titreşim	
Isı	Rahatsız edici ısılar	
Kompozisyon	Parçalanmış kompozisyon çizgi veya noktanın görsel dengesizliği, gözün dinleneceği herhangi bir öğenin bulunmaması	

ÖGELER	ÖGE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖGE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Biçim	Basitlik, yumuşak çizgiler, kavisli biçimler ve mekanlar, hoş giden rahat şekiller	Rahatlık Gevşeme Dinlenme Huzur
Değer		
Doku	Uygun dokular	
Ses	Dinlendirici sakinleştirici ses	
Işık	Yumuşak ışık	
Yön	Yatayın hakimiyeti	
Ölçü	Hacmin ölçüsü en uzaktan sonsuza kadar değişebilir	
Kompozisyon	Uygunluk bilinen objeler ve malzemeler kullanılması bariz strüktürel denge	

ÖĞELER	ÖĞE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖĞE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		KORKU
Biçim	Eğimli eğri büğrü veya kırık düzlemlere mantıksız dengesiz biçimler	
Renk	Soğuk maviler	
Doku	Keskin sivri öğeler	
Işık	Loş karanlık mekan, soluk ve tirrek ışık veya tam tersine çok parlak kör edici ışık	
Yön	Yöne ait herhangi bir belirtinin olmayışı	
Ölçek	Bulunduğu yeri ve ölçeği belirleyecek öğenin olmayışı	
Kompozisyon	Hapsedilmişlik hissi	

ÖĞELER	ÖĞE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖĞE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		Duygusal Sevgi
Biçim	Yumuşak tuvarlak biçimler, açılarla kavislerin beraberce yanyana bulunuşu	
Renk		
Doku	Narin kumaşlar yumuşak yüzeyler	
Işık	Gülkurusundan sarıya kadar yumuşak ışık	
Yön		
Ölçek		
Kompozisyon	Düşük tavan yatay düzlemler	

ÖGELER	ÖGE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖGE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		Duygusal Sevgi
Biçim	Yumuşak tuvarlak biçimler, açılarla kavislerin beraberce yanyana bulunuşu	
Renk		
Doku	Narin kumaşlar yumuşak yüzeyler	
Işık	Gülkurusundan sarıya kadar yumuşak ışık	
Yön		
Ölçek		
Kompozisyon	Düşük tavan yatay düzlemler	

ÖGELER	ÖGE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖGE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		
Biçim	Alçak yatay biçimsellik zıtlık oluşturacak yüksek biçimler	
Renk	iffetin ve temizliğin simgesi olan beyaz rengin kullanılması renk kullanılacaksa tarafsız soğuk renklerden seçilmesi	
Işık	Arada ışık hüzmeleri ile yaygın ışık	SAYGI VE HAYRANLIK
Yön	Yukarıya doğru ve sonsuzluğa ait bir sembolün ötesine doğrudur.	
Ölçek	Normal insan tecrübesini aşan ve kişiyi engin bir mekan duyusuna hissettiren ezici ölçü	
Kompozisyon	Kompozisyonda düzen tektir. Çoğu zaman simetriktir.	

ÖĞELER	ÖĞE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖĞE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		HOŞNUTSUZLUK
Biçim		
Renk	Donuk, düzensiz çarpıcı renkler	
Doku	Rahatsız edici dokular, malzemenin uygunsuz biçimde kullanımı	
Işık	Hoşa gitmeyen ışık kalitesi	
Yön		
Ölçek		
Kompozisyon	Arzu edilen kullanıma uygun olmayan alanlar ve mekanlar	

ÖĞELER	ÖĞE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖĞE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		NEŞE
Biçim	Yumuşak akıcı biçimler ve düzenlemeler, zihinden çok duyulara hitap eden biçimler	
Renk	Sıcak parlak renkler	
Doku		
Işık	Kararsız ve karanlıkta tezat teşkil edecek biçimde aydınlık, parlak ve spontane ışık hafif pırıl pırıl delici pırıldayan ışık	
Yön		
Ölçek		
Kompozisyon	Strüktürde hareket, ritm ifadesi	

ÖGELER	ÖGE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖGE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		İÇE KAPANMA DÜŞÜNME
Biçim	Strüktürel biçimler zorlayıcı olmadığı sürece bütün mekan ufak ve mütevazi veya çok büyük ve süslü olabilir	
Renk	Sakin uzaklaştırıcı renkler	
Işık	Yumuşak yaygın ışık	
Yön		
Ölçek	Kişi kendi dünyasına çekileceği için ölçü önemli değildir.	
Kompozisyon	Kuvvetli zıtlıkların ilgi dağıtıcı etkisinden sakınılmalıdır.	

ÖĞELER	ÖĞE VE KOMPOZİSYONLARIN NİTELİĞİ	ÖĞE NİTELİKLERİNİN DOĞURDUĞU PSİKOLOJİK ETKİ
Değer		DİNAMİK HAREKET
Biçim	Cesur biçimler	
Renk	Kuvvetli ilkel renkler, kırmızı, mor ve yeşil, sarı	
Doku	Taş beton, ahşap çelik gibi katı malzemeler kaba doğal dokular	
Işık	Eğik ışıklar	
Yön	Diagonaller, düşeyin vurgulanması yön ile ilgili kompozisyonel odak meydana gelmesi ilginin hareketinin odak noktasında yoğunlaştırılması	
Kompozisyon	Ağır strüktürel ifade açık düzlemler	

KAYNAKLAR

1. Ağaryılmaz, İsmet, Mimarlıkta Renk ve Doku, İ.D.M.M.A, Mimarlık Bölümü Yeterlilik Çalışması, İstanbul
2. Anon; V. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Resmi Gazete, 23 Temmuz 1984 sayı 18467
3. Architect's Journal, AJ 29 Haziran, 1987 No: 30
4. Architect's Journal, AJ, 12 Ağustos 1987
5. Aşkın, Alpay, Uyumsuz Çocuklar ve Yatılı Tedavi Okulları, Yıldız Üniversitesi, İstanbul, 1975
6. Aytuğ, Ayla, Y. Mimar Mimaride Doku Kullanımının Psikolojik Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Yıldız Üniversitesi, İstanbul
7. Balkan, Erhan Prof., Mekan ve Mekan Düzenlemesinde Yeni Boyutlar, Yıldız Üniversitesi Mim. Fak. Doçentlik Tezi, İstanbul
8. Bekman, Sevda, Editör Erken Çocukluk Eğitiminde Farklı Modüller, Seminer Bildirileri,
9. Erkman, Uğur, Mimaride Etki ve Görsel İdrak İlişkisi, İTÜ Mim. Fak. Doktora Tezi, İstanbul, 1973
10. Güngör, İ. Hulusi, Prof. Temel Tasar, 2. Baskı, Ağa Matbaacılık, İstanbul, 1983
11. Hürbaş, Ertuğrul, Okul Öncesi Eğitim Sorunu, Anaokulları, İDMMA Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi ve Proje Kürsüsü Yeterlilik Çalışması, İstanbul, Temmuz 1974
12. Kantarcıoğlu, Selçuk, Anaokulunda Eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:185, İstanbul, 1992
13. Kindergarten in Lammersdorf, DBZ, 3/1968

14. Kindergasstätten-Kindergarten, DBZ, 9/1969
15. Kindergarten in Dreieichentrain, DBZ, 3/1975
16. Kindergarten in Bremerhaven, DBZ, 11/1975
17. Kindertagesheim, in London, Baumaister, 6/1977
18. Kindergarten in München, Baumaister, 12/1977
19. Kindertagesstätten, DBZ 10/1977
20. Kindergarten in Heepen, DBZ, 1/1978
21. Kindergarten "St. Ansgar" in Meppen, DBZ, 3/1978
22. Kindergarten in Weisweil, DBZ, 3/1979
23. Kindergarten in Erdweg, DBZ, 12/1979
24. Kişisel, Elaine, Dr. ve Yıldırım, Serap Maktav, Dr. Bilişsel Etkinlikler, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 187, 1983
25. Mimarlık Dergisi, 84/9, Yıl 22, sayı. 207
26. Montessori, Dr. Maria, Çocuk Eğitimi "Montessori Metodu", çeviren: Güler Yücel, 2. Baskı, Sander Yayınları, Özel Dizi 4, İstanbul, 1982.
27. Oğuzkan, Ş. Oral, G. "Okul Öncesi Eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No: 92, İstanbul, 1983.
28. Okman Fişek Güler, Doç, Dr. ve yıldırım, Maktav, Serap, Dr., Çocuk Gelişimi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No: 188, 2. Baskı, İstanbul, 1993.
29. Okam Fişek, Güler, Doç.Dr., Sükan, Zafer, Çocuğunuz ve Siz, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No. 192, İstanbul, 1983.

30. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Fiziksel Planlama ve Dizayn Kriterleri, B.Ü.İ. Bil.Ar. ve Uygulama Enstitüsü, İstanbul, 1980.
31. Öz. M.F. "Okul Öncesi Eğitimi", Cumhuriyet Döneminde Eğitim, 1983.
32. Özgür, İbrahim, N., Bugünün Anaokulları, Takıllıoğlu Matbaacılık, 3. Baskı, İstanbul, 1973
33. Read, Katherine H., The Nursery School, Altuman Relationship Laboratory, WB Saunders Company.
34. Saksuki, Kindergarten, Japan Architect, No. 48 Nov/1973
35. Schurdowitz, Rudolf, Padagogischer Kindergartenbau (Pedagogic Kindergartenbau Constructions) Stuttgart, Karl Kramer, Verlaf, 1973
36. Sivri, Hikmet, Ar. Gör, Okul Öncesi Eğitimi ve Anaokulları, Dokuz Eylül Ün. Fen Bil. Ens. Yük. Lisans Tezi, İzmir, 1986.
37. Spodek, Bernard, Early Childhood Education, Englewood Cliffs, New Jersey, Prentice Hall Inc. 1973.
38. Sukan, Zafir, Okulöncesi Etkinlikleri, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No. 191, İstanbul, 1993.
39. Sukan, Zafir, v.d. Okul Öncesi Eğitimi El Kitabı, 2. Baskı, Redhouse Yayınevi, İstanbul, 1980.
40. Tuncel, Abdullah, Okul Öncesi Eğitim Sistemi ve Mimariye Yansıması, İsveç Örneği, TBTAk, Yapı Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1976.
41. Ulcay, Sema, Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No. 186, 2. Baskı, İstanbul, 1993

42. Wynn, Richard, Dr. Young, Chris, A. Wynn Joanne Lindsay, American Education, 8. Baskı, USA Mac Graw Hill, Imc., 1977

43. Yavuzer, Haluk, Doç.Dr. Çocuk Psikolojisi, Altın Kitaplar, İstanbul, 1984

44. Yörükoğlu, Atalay, Prof.Dr. Çocuk ve Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Yayınları, No. 183, 5. Baskı, Ankara, 1983

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ